

KÄSIKIRJOJA

Minna Lehmuskero, Eeva Poutiainen, Eeva Puuperä, Eliisa Ryynänen,
Sari Salonen, Mikko Sankala ja Katariina Vapalahti

Työeläkkeiden kustannustenjako

Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 2010:1

KÄSIKIRJOJA

Minna Lehmuskero, Eeva Poutiainen, Eeva Puuperä, Eliisa Ryytänen,
Sari Salonen, Mikko Sankala ja Katariina Vapalahti

Työeläkkeiden kustannustenjako

Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 2010:1

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511 • Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511 • Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Tel. +358 10 7511 • Fax +358 9 148 1172

Hakapaino Oy

Helsinki 2010

ISBN 978-951-691-120-8 (sid.)

ISBN 978-951-691-121-5 (PDF)

ISSN-L 1795-9578

ISSN 1795-9578 (painettu)

ISSN 1798-7504 (verkkojulkaisu)

LUKIJALLE

Työeläkkeiden kustannustenjako -käsikirjassa esitellään Suomen lakisääteisen työeläkejärjestelmän eläkekustannusten jako eläkelaitosten kesken. Käsikirjassa selitetään kustannustenjaon laskentasäännöt ja -kaavat ja kerrotaan niiden taustoista. Lisäksi kerrotaan kustannustenjaon suorittamisesta käytännössä ja kustannustenjaon historiasta. Liitteistä löytyy tietoa eläkelaitosten rahastointiin liittyvistä tuotovelvoitteista ja vanhuuseläkerahastojen vahvistamisesta lisätäydennyksin. Kirjan lopussa on kustannustenjakoon liittyviä tilastotietoja ja aikasarjoja.

Kirjan ovat kirjoittaneet Eläketurvakeskuksen suunnitteluosaston vakuutusmatemaattisen yksikön asiantuntijat. Eliisa Ryyänen on kirjoittanut osion 1 ja liitteen A. Minna Lehmuskero on kirjoittanut osiot 2.1 ja 3. Eeva Poutiainen on kirjoittanut osiot 2.2, 2.3 ja 7. Sari Salonen on kirjoittanut osiot 2.4, 2.5, 4, 7.5 ja 7.6, ja koonnut liitteessä D olevan tilastotieto-osion. Osion 2.6 on kirjoittanut Eeva Puuperä. Mikko Sankala on kirjoittanut osion 5.1. Katariina Vapalahti on kirjoittanut osiot 5.2 ja 6 sekä liitteet B ja C. Barbara D’Ambrogi-Olaa Ilmarisesta kiitämme kohdan 7.2.1.1 kirjoittamisesta.

Kiitämme lämpimästi kommentteista Kimmo Karppista Merimieseläkekassasta, Anneli Solloa sosiaali- ja terveysministeriöstä, Anna Keinästä Finanssivalvonnasta, Lauri Ojalaa Porastosta ja Reijo Vannetta Työeläkevakuuttajat TELA ry:stä sekä työtovereitamme Eläketurvakeskuksen suunnitteluosastolla ja vakuutusmatemaattisessa yksikössä.

Helsingissä tammikuussa 2010

Tekijät

Kustannustenjako pähkinäkuoressa

Suomen työeläkejärjestelmän hajautetun organisaation, työeläkkeiden osittaisen rahastoinnin ja viimeisen eläkelaitoksen periaatteen vuoksi eläkelaitosten välillä tarvitaan kustannustenjakoa ja toisten puolesta maksettujen eläkeosien selvittelyä. Nämä kustannusten selvittelyt tehdään keskitetysti Eläketurvakeskuksessa.

Eläketurvakeskuksessa hoidetaan vuosittain kuusi erillistä kustannustenjakoa: Erikseen selvitetään yhteisesti kustannettavat TyEL- ja MEL-eläkkeet ja toisten eläkelaitosten puolesta maksetut eläkkeet, YEL-eläkkeet ja valtion osallistuminen YEL-eläkkeiden kustannuksiin, Eläketurvakeskuksen kustannusosuudet ja työttömyysvakuutusrahaston maksun jako eläkelaitoksille. Vuoden 2005 lakimuutoksen myötä työeläkejärjestelmään saatiin kaksi uutta kustannustenjakoa, joissa selvitetään palkattomilta ajoilta karttuneet eläkeosat ja valtion varoista korvattavat alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta karttuneet etuusosat.

Kustannustenjako perustuu lakeihin, asetuksiin ja sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin vastuunjako- ja VEKL-perusteisiin sekä niihin liittyviin Eläketurvakeskuksen antamiin suosituksiin.

Eläkelaitokset antavat vuosittain Eläketurvakeskukselle tiedot kustannustenjakovuonna maksamistaan eläkkeistä sekä vakuutettujensa palkkasummaan pohjautuvat kustannustenjaon maksutiedot. Näistä tiedoista Eläketurvakeskuksessa laskeetaan eläkelaitoksille lopulliset kustannustenjakoerät kustannustenjakovuotta seuraavana vuonna. Selvittelyjen suurta rahaliikennettä saadaan jaettua jo kustannustenjakovuodelle ennakkomaksujärjestelmällä.

Kostnadsfördelningen i ett nötskal

Kostnadsfördelning mellan pensionsanstalterna och avräkning av pensionsdelar som pensionsanstalterna betalat för varandras räkning behövs på grund av att arbetspensionssystemet i Finland är decentraliserat, att arbetspensionerna delvis fondernas och att systemet följer principen om sista försäkrare. Denna avräkning görs centralt på Pensionsskyddscentralen.

Pensionsskyddscentralen gör årligen sex separata kostnadsfördelningar: Kostnader som utreds separat är ArPL- och SjPL-pensioner som bekostas gemensamt och pensioner som betalats för andra pensionsanstalters räkning, FöPL-pensioner och statens andel av kostnaderna för FöPL-pensionerna, kostnadsandelarna för Pensionsskyddscentralen samt fördelningen av arbetslöshetsförsäkringsfondens inbetalning till pensionsanstalterna. Lagändringarna år 2005 medförde två nya kostnadsfördelningar inom arbetspensionssystemet, nämligen avräkningen av pensionsdelar som tillvuxit under oavlönade perioder och förmånsdelar som tillvuxit under tid för vård av barn under tre år eller för studier och som bekostas ur statens medel.

Kostnadsfördelningen grundar sig på lagar, förordningar, av social- och hälsovårdsministeriet fastställda ansvarsfördelnings- och StPEL-grunder samt Pensionsskyddscentralens rekommendationer med anknytning till dem.

Pensionsanstalterna lämnar årligen uppgifter om de pensioner som de betalat under kostnadsfördelningsåret samt uppgifter som grundar sig på de försäkrades lönesumma till Pensionsskyddscentralen. På basis av dessa uppgifter räknar Pensionsskyddscentralen ut de slutliga kostnadsfördelningsposterna till pensionsanstalterna under det år som följer på kostnadsfördelningsåret. Den stora penningtrafik som hänför sig till avräkningarna kan delvis fördelas redan på kostnadsfördelningsåret genom ett förskotts betalningssystem.

Division of costs in a nutshell

Due to the decentralized organization and partial funding of the Finnish earnings-related pension system and the principle of the last pension provider, it becomes necessary to divide costs between pension providers and clarify pension shares paid on behalf of other parties. The clarification of these costs is carried out by the Finnish Centre for Pensions.

Six different types of cost division are carried out annually at the Finnish Centre for Pensions. Jointly financed TyEL and MEL pensions and pensions paid on behalf of other pension providers, YEL pensions and the share of state participation in YEL pension costs, the portions of cost of the Finnish Centre for Pensions and the distribution of unemployment insurance fund payments are all clarified separately. Following the pension reform of 2005, two new types of cost division were introduced into the earnings-related pension system. They clarify pension shares from unsalaried periods and benefit shares compensated from state funds for the care of a child under the age of three or a period of study.

Division of costs is based on laws, regulations and the liability distribution and VEKL bases confirmed by the Ministry of Social Affairs and Health, as well as on related recommendations issued by the Finnish Centre for Pensions.

Pension providers annually inform the Finnish Centre for Pensions of pensions paid during the cost division year, as well as provide payment information of the cost division based on the wage sums of the insured. Based on this information, the Finnish Centre for Pensions calculates the final cost division instalments for the pension providers for the year following the cost division year. The large flow of money that follows the clarifications is distributed already for the cost division year, through the use of an advance payment system.

SISÄLTÖ

1	Suomen eläkejärjestelmä, eläkkeet ja niiden rahoitus	17
1.1	Eläkejärjestelmä ja eläkkeet	17
1.2	Eläkkeiden rahoitus	18
1.3	Osittain rahastoiva järjestelmä yksityisellä sektorilla	19
1.4	Yksityisen sektorin palkansaajalakien mukainen työeläkevakuutusmaksu	21
1.5	Eläkkeiden kustannustenjakojärjestelmä	22
1.6	Eläkkeen ja eläkeosan kustantaminen	23
1.7	Kustannustenjaon ohjeistus	25
2	Kustannustenjaon periaatteet	27
2.1	Yhteistä kustannustenjaossa	27
2.2	TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittely	29
2.2.1	TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn lopullinen erä	29
2.2.2	Toisten eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkkeiden selvittely.....	34
2.2.3	TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn ennakot	36
2.2.4	TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn tarkistuserä	38
2.2.5	TyEL- ja MEL-eläkkeiden rahastoitu osa.....	38
2.2.6	TEL-lisäeläketurvasta.....	43
2.3	YEL-eläkkeiden vastuunjakko ja YEL:n valtion osuus	44
2.3.1	YEL-eläkkeiden vastuunjaon lopullinen erä	44
2.3.2	YEL:n valtion osuus	48
2.3.3	YEL-eläkkeiden vastuunjaon ennakot.....	49
2.3.4	YEL-eläkkeiden vastuunjaon tarkistuserä	52
2.3.5	YEL-lisäeläketurvasta	53
2.4	Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjako	53
2.4.1	Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat.....	54
2.4.2	Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon lopullinen erä.....	54
2.4.3	Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon ennakot	58
2.4.4	Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon tarkistuserä	58
2.4.5	Muut palkattomiin aikoihin liittyvät kustannustenjaot.....	59

2.5	Työttömyysvakuutusrahaston maksu.....	59
2.5.1	Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullinen erä.....	60
2.5.2	Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrä.....	62
2.5.3	Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakot.....	64
2.5.4	Työttömyysvakuutusrahaston maksun tarkistuserä.....	64
2.5.5	Työttömyysvakuutusrahaston maksun vaikutus vakuutusmaksuihin.....	65
2.5.6	Työttömyysvakuutusrahasto.....	66
2.6	Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien selvittely.....	67
2.6.1	Kustannusosuuksien määräytyminen.....	68
2.6.2	Eläketurvakeskuksen kustannuskertoimet.....	69
2.6.3	Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullinen erä.....	70
2.6.4	Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden ennakot.....	72
2.6.5	Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden tarkistuserä.....	72
2.6.6	Eläketurvakeskuksen osuus työttömyysvakuutus- rahaston maksusta.....	72
3	Valtion varoista suoritettava eläkkeen korvaaminen alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (VEKL).....	75
3.1	VEKL-etuuden karttuminen.....	75
3.2	VEKL:n mukaisten kulujen kustantaminen.....	76
3.3	Järjestelmän rakentamiskulut.....	77
3.4	Valtion vuosittainen korvaus.....	77
3.4.1	Valtion vuosittaisesta korvauksesta hyvitettyä osa Eläketurvakeskukselle ja Kansaneläkelaitokselle.....	77
3.4.2	Valtion vuosittaisesta korvauksesta hyvitettyä osa eläkelaitoksille.....	79
4	Kustannustenjakojen suorittaminen käytännössä.....	81
4.1	Kustannustenjaon vuosiakataulu.....	81
4.2	Ennakot.....	81
4.3	Lopullinen erä ja tarkistuserä.....	82
4.4	Kustannustenjakojen kertoimien määrittäminen.....	84
4.5	Eläkelaitosten toimittamat tiedot.....	84
4.5.1	Eläkelaitosten toimittamat tiedot kustannustenjakojen ennakoita varten.....	84
4.5.2	Eläkelaitosten toimittamat tiedot maksetuista eläkkeistä.....	85
4.5.3	Eläkelaitosten toimittamat vakuutustekniset tiedot.....	87

4.6	Kustannustenjakotiedot rekistereissä	88
4.6.1	Eläkkeiden vastuunjakotiedot rekistereissä	88
4.6.2	Vakuutustekniset tiedot rekistereissä	90
4.7	Työryhmät	90
4.8	Vastuunjakoperusteet ja Vilra-sopimus	90
5	Vakuutuskannan siirrot	91
5.1	Yleistä	91
5.1.1	Vakuutuskannan siirtäminen työeläkevakuutusyhtiöstä	91
5.1.2	Vakuutuskannan siirtäminen eläkesäätiöstä	92
5.1.3	Vakuutuskannan siirtäminen eläkekassasta.....	92
5.1.4	Vakuutuskannan mukana siirtyvä toimintapääoma	93
5.2	Vakuutuskannansiirrot kustannustenjaossa.....	93
5.2.1	Lopulliset erät.....	93
5.2.2	Ennakot	96
5.2.3	Tarkistuserät.....	97
5.2.4	Valtion varoista suoritettava eläkkeen korvaaminen alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta (VEKL).....	98
6	Eläkeoikeuksien siirto Euroopan yhteisöihin	99
6.1	Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään siirrettävä määrä	100
6.1.1	Pääoma-arvokertoimet.....	101
6.2	Siirtoprosessi	101
6.3	Kustannustenjako	103
6.3.1	TyEL-eläketurva ja MEL-vastuunjako-osa.....	103
6.3.2	MEL-ylite	104
6.3.3	TEL-lisäeläketurva	104
6.3.4	YEL-eläketurva.....	105
6.3.5	YEL-lisäeläketurva	105
6.3.6	MYEL-eläketurva.....	105
6.3.7	Palkattomilta ajoilta karttuneet eläkeosat.....	105
6.3.8	Kustannustenjaossa käytetty korkoutus.....	106
7	Kustannustenjaon historiaa.....	107
7.1	Osittainen rahastointi ja viimeisen eläkelaitoksen periaate	107
7.2	TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn historiaa.....	108
7.2.1	TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn muutokset	109
7.2.2	Eläkkeiden rahastointi	113
7.2.3	LEL:n ja TaEL:n mukaantulo vastuunjakoon	120
7.2.4	MEL:n mukaantulo vastuunjakoon	120

7.3	YEL-eläkkeiden vastuunjaon historiaa.....	121
7.4	Pakollisen vastuuvajauksen kuolettamisen selvittelyt.....	122
7.5	Palkattomien aikojen kustannustenjaon historiaa.....	122
7.6	Työttömyysvakuutusrahaston maksun historiaa	123
7.6.1	Työttömyysvakuutusrahaston maksun jako ennen vuotta 2007	124
7.6.2	Vuoden 2007 muutos työttömyysvakuutusrahaston maksun jakoon	124
7.6.3	Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevaan palkkasummaan vaikuttaneet muutokset	125
7.6.4	Työttömyysvakuutusrahaston maksun rahoitus työttömyysvakuutusmaksuilla.....	126
7.7	Kustannustenjaon tulevaisuuden näkymiä	127
A	Siirtymämaksu	129
B	Vanhuuseläkerahastojen lisätäydennykset.....	131
B.1	^1i_v -korotus.....	132
B.1.1	^1i_v -kertoimen kaava	133
B.2	^2i_v -korotus.....	133
B.2.1	^2i_v -kertoimen kaava	134
B.3	^3i_v -korotus.....	134
B.3.1	^3i_v -kertoimen kaava	135
B.4	^4i_v -korotus.....	135
B.4.1	^4i_v -kertoimen kaava	136
C	Rahastoosiirtovelvoitteeseen liittyvät kertoimet.....	139
C.1	Täydennyskerroin	140
C.1.1	Täydennyskertoimen laskenta	140
C.1.2	Perustekorko	141
C.2	Osaketuottokerroin	142
C.2.1	Osaketuottokertoimen laskenta.....	142
C.2.2	Arvio koko vuoden osaketuottokertoimesta	143
D	Tilastotietoja.....	145

E	Kustannustenjaon säädökset ja ohjeistus	155
F	Lyhenteet.....	157
G	Sanasto	159
	Kirjallisuus	167

1 Suomen eläkejärjestelmä, eläkkeet ja niiden rahoitus

Suomessa lakisääteinen eläketurva muodostuu ansiotyöhön perustuvasta työeläketurvasta ja vähimmäistoimeentuloturvan tarjoavasta, asumiseen perustuvasta kansaneläketurvasta.

1.1 Eläkejärjestelmä ja eläkkeet

Eläkkeillä turvataan toimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden, perheenhuoltajan kuoleman ja ikääntyneen, ennen vuotta 1950 syntyneen henkilön työttömyyden varalta. Työeläkkeet mahdollistavat ikääntyneille myös osa-aikaisen työskentelyn ja osa-aikaeläkkeen saamisen poisjääneen ansion tilalle.

Kansaneläke turvaa vähimmäiseläkkeen, jos työeläketurvaa ei ole karttunut tai jos karttunut työeläketurva on vähäinen. Kansaneläkelaitos hallinnoi kansaneläkejärjestelmää eduskunnan valvonnan alaisena.

Työeläketurvan toimeenpano on hajautettu. Yksityisellä sektorilla työeläketurvaa hoitavat eläkevakuutusyhtiöt, eläkekassat ja eläkesäätiöt sekä maatalousyrittäjien ja merimiesten erityiseläkelaitokset. Näiden eläkelaitosten toimintaa valvovat sosiaali- ja terveysministeriö sekä Finanssivalvonta. Julkisella sektorilla on omat eläkelaitoksensa, joista suurimpia ovat valtiovarainministeriön valvonnan alaiset Kuntien eläkevakuutus ja Valtiokonttori. Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Pankin toimihenkilöiden sekä Ahvenanmaan maakuntahallituksen työntekijöiden eläketurva on järjestetty niiden omissa eläkelaitoksissa. Kirkon keskusrahasto ja Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassa hoitavat omien eläkejärjestelmiensä piiriin kuuluvien vakuutettujen työeläketurvaa. Eläketurvakeskus toimii työeläketurvan toimeenpanon ja kehittämisen yhteiselimenä.

Yksityisen sektorin palkansaajia koskevat työntekijän eläkelaki (TyEL) sekä merimieseläkelaki (MEL). Yrittäjillä on omat eläkelakinsa, yrittäjän eläkelaki (YEL) sekä maatalousyrittäjän eläkelaki (MYEL). Julkisella sektorilla ovat voimassa kunnallinen eläkelaki (KuEL), valtion eläkelaki (VaEL) sekä evankelisluterilaista ja ortodoksisista kirkkoa koskevat eläkelait (KiEL ja OrtKL). Lisäksi Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Pankin toimihenkilöillä sekä Ahvenanmaan

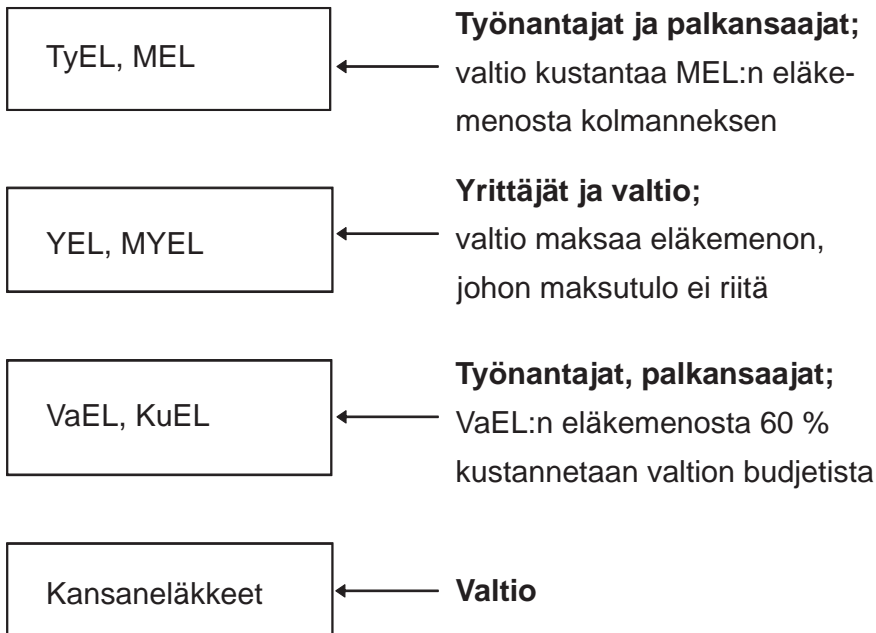
maakuntahallituksen työntekijöillä on oma eläkelakinsa tai eläkesääntönsä.

Lähes kaikki yksityisen ja julkisen sektorin työansiot kartuttavat työeläketurvaa, joka riippuu ansioiden määrästä ja työsuhteen kestosta. Vuoden 2005 lakimuutoksen myötä eläkettä tai etuutta karttuu myös palkattomilta etuusajoilta, joita ovat lapsenhoitoajat, opiskelu, työttömyys ja vuorotteluvapaa sekä sairaus- tai kuntoutusjaksot.

1.2 Eläkkeiden rahoitus

Eläkkeet rahoitetaan pääasiassa työnantajien, työntekijöiden ja yrittäjien maksamalla eläkevakuutusmaksuilla, kertyneillä eläkevaroilla sekä niistä saaduilla tuotoilla.

Kuvio 1.1. Eläkkeiden rahoituslähteet.

Eläkkeiden rahoitusperiaatteiden äärimuodot ovat jakojärjestelmä ja rahastoi-
va järjestelmä. Jakojärjestelmässä kerätään vakuutusmaksuna kunakin vuonna se
määrä, joka tarvitaan kyseisen vuoden eläkemenon ja hoitokulujen kattamiseen.
Rahastoiivassa järjestelmässä vakuutusmaksuna kerätään kunakin vuonna määrä,

joka riittää kyseisen vuoden hoitokuluihin sekä kyseisenä vuonna karttuneen eläketurvan kustantamiseen eläkkeen maksuaikana, kun korko ja kuolevuus otetaan huomioon. Näiden järjestelmien välimuoto on osittain rahastoiva järjestelmä.

Kansaneläkkeet kustannetaan kokonaan jakojärjestelmän mukaisesti ja kansaneläkkeiden eläkemeno rahoitetaan valtion varoista.

Julkisen sektorin eläkkeiden rahoitus toimii pääasiassa jakojärjestelmän periaatteella. 1980-luvun lopulta lähtien on kuitenkin myös julkisella sektorilla kerätty varoja kollektiivisiin puskurirahastoihin. Rahastointia tultaneen jatkamaan, vaikka alkuvaiheessa tavoitteena olikin vähentää vakuutusmaksun korotuspaineita erityisesti suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle.

Kustannukset vuosittain maksetuista, palkattomilta ajoilta karttuneista eläkeosista jaetaan jakojärjestelmän periaatteella kaikkien eläkelaitosten kesken eläkelaitoksissa vakuutettujen työansioden suhteessa. Valtio puolestaan kustantaa lapsenhoitoon sekä opiskeluun liittyviltä ajoilta karttuneet etuudet.

Yksityisen sektorin yrittäjäeläkkeiden rahoitus toimii puhtaasti jakojärjestelmän mukaisesti. Vakuutusmaksusta vähennetään hoitokulut ja loput käytetään kyseisen vuoden eläkemenon kattamiseen. Valtio osallistuu yrittäjäeläkkeiden kustantamiseen siltä osin kuin vakuutusmaksut eivät niihin riitä.

Yksityisen sektorin palkansaajalakien mukaiset eläkkeet kustannetaan osittain rahastoivalla tekniikalla, josta kerrotaan enemmän seuraavassa kohdassa.

1.3 Osittain rahastoiva järjestelmä yksityisellä sektorilla

Yksityisen sektorin palkansaajalakien TyEL:n ja MEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitustekniikaksi valittiin osittain rahastoiva järjestelmä. Yksittäinen eläke voidaan periaatteessa jakaa kahteen osaan sen mukaan, miten se rahoitetaan. Osa maksettavasta eläkkeestä on rahastoitu ennakoon ja varat sen maksamiseen purkautuvat rahastosta (eläkkeen rahastoitu osa). Osa eläkkeestä kustannetaan jakojärjestelmän mukaisesti ja varat sen maksamiseen saadaan eläkkeen maksuvuoden vakuutusmaksusta (eläkkeen tasausosa eli yhteisesti kustannettava osa). Vanhuuseläkkeitä sekä tietyin edellytyksin työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeitä rahastoidaan ennakoon. Muut eläkkeet kustannetaan kokonaan jakojärjestelmällä.

TyEL- ja MEL-laeissa määritellään kunkin eläkelajin osalta periaate, jonka mukaan eläkettä rahastoidaan. Yksittäisen eläkkeen ennakoon rahastoidusta osasta

vastaa se eläkelaitos, joka on rahastoinut kyseistä eläkettä ennakkoon. Rahastoidun osan ylittävä osa eläkkeessä on eläkelaitosten yhteisellä vastuulla.

Eläkelaitos laskee kunkin yksittäisen vakuutetun ja eläkkeensaajan osalta vakuutusmatemaattisen vastuuvelan määrän siltä osin kuin on rahastoinut varoja eläkettä varten ennakkoon. Vastuuvelka on se rahamäärä, joka keskimäärin riittää eläkkeen rahastoidun osan maksamiseen, kun otetaan huomioon korko ja kuolevuus. Eläkelaitos sijoittaa tulevia eläkkeitä varten vakuutusmaksuina keräämässä varat itsenäisesti, ottaen huomioon eläkelaitoksensa vakavaraisuuden ja eläkkeiden turvaamisesta johtuvat vaatimukset. Eläkelaitoksen edellytetään hyvittävän omia rahastojaan vuosittain rahastonsiirtovelvoitteen osoittamalla määrällä (ks. liite C).

Tulevaa vanhuuseläkettä rahastoidaan ikävälillä 18–54 vuotta sovittu prosenttimäärä vuosittaisista ansioista (vuodesta 1997 alkaen 0,5 prosenttia). Rahastoitujen eläkkeiden reaaliarvojen korottamiseksi ja suurten ikäluokkien aiheuttaman eläkevakuutusmaksun kasvupaineen tasoittamiseksi vanhuuseläkkeisiin tehdään edellä mainitun rahastoinnin lisäksi vuosittain lisärahastointia. Vuodesta 2007 alkaen tämä on toteutettu korottamalla 55 vuotta täyttäneiden vakuutettujen ja eläkkeensaajien vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia (tasokorotukset). Korotukset rahoitetaan pääasiassa eläkelaitosten sijoituksilleen saamalla tuotoilla sekä joiltakin osin myös vakuutusmaksuilla (ks. liite B).

Rahastoitaessa työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä ennakkoon, rahastointi tehdään eläkkeen alkumäärän suuruisena vanhuuseläkeikään 63 vuotta saakka ja rahastointi tehdään pääsääntöisesti eläkkeen alkaessa. Vuoden 2005 lakimuutoksen johdosta työkyvyttömyyseläkkeisiin varaudutaan kuitenkin ennakkoon siten, että kunkin kalenterivuoden lopussa on ennakkoon rahastoituna määrä, joka keskimäärin riittää arvioitun seuraavan puolentoista vuoden aikana alkavan työkyvyttömyyseläkemenon rahastointiin. Ennakkorahastoinnilla vältetään tilanteet, joissa työnantajalle tulisi odottamattomia kuluja työkyvyttömyyseläkkeistä, jotka alkavat vasta noin parin vuoden kuluttua työsuhteen päättymisestä (ks. vastuunjaon kahden vuoden tarkasteluaika kohdassa 2.2.5.2).

1.4 Yksityisen sektorin palkansaajalakien mukainen työeläkevakuutusmaksu

Työeläkemaksun määräytymisen pääperiaate on sama kaikille eläkelaitoksille eläkelaitostyyppistä riippumatta. Vakuutusmaksuna peritään määrä, joka sijoitustoiminnan tuottojen kanssa riittää kattamaan tilivuoden yhteisesti kustannettavan eläkemenon, rahastoitavan vastuuvelan, hoitokulut sekä saamatta jääneistä työeläkemaksuista koituvat maksutappiot. Yksittäinen eläkelaitos voi vakavaraisuudestaan riippuen tietyin edellytyksin alentaa perimänsä maksun määrää toimintapääomaan sisältyvästä puskurirahastosta tehtävällä siirrolla.

Eläkekassoilla ja -säätiöillä vakuutusmaksu on kannatusmaksutyypinen eli maksuna peritään se määrä, joka muiden tuottojen lisäksi tarvitaan vastuuvelan muutokseen, eläkkeiden maksamiseen sekä eläkelaitoksen muiden kulujen peittämiseen.

Työeläkevakuutusyhtiöissä vakuutuksen ottaneiden työnantajien vakuutusmaksun taso määrätään ennakoon. Maksun yli- tai alijäämä siirretään sitä varten varattuihin puskurirahastoihin.

Työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutusmaksuun sisältyvä vanhuuseläkekomponentti määrätään siten, että sen avulla perittävä maksu riittää keskimäärin kattamaan kyseisen vuoden aikana karttuneista vanhuuseläkkeiden rahastoiduista osista aikanaan aiheutuvan vanhuuseläkemenon, kun korko ja kuolevuus otetaan huomioon. Vakuutusmaksuun sisältyvä keskimääräinen työkyvyttömyyseläkekomponentti määrätään siten, että sen avulla perittävän maksun määrä riittää keskimäärin kattamaan puolet maksuvuotta seuraavien kahden vuoden aikana myönnettyjen työkyvyttömyyseläkkeiden rahastoinnista. Maksun työkyvyttömyyseläkekomponentilla perittävien varojen kohdentaminen johtuu aiemmin kohdassa 1.3 mainitusta työkyvyttömyyseläkkeen ennakorahastoinnista.

Työttömyyseläkkeitä myönnetään ennen vuotta 1950 syntyneille työttömille. Vakuutusmaksuun sisältyvä työttömyyseläkekomponentti on jo muutaman vuoden ajan ollut nolla, koska työttömyyseläkkeisiin liittyvässä puskurirahastossa olevien varojen arvioidaan riittävän jatkossa myönnettävien työttömyyseläkkeiden rahastointiin.

Vakuutusmaksuun sisältyvä tasauskomponentti mitoitetaan sellaiseksi, että sen

avulla perittävät varat riittävät tilivuoden aikana maksettavaan yhteisesti kustannettavaan eläkemenoon. Tasauskomponentilla peritään myös mm. osa vanhuuseläkkeiden lisärahoitukseen tarvittavista varoista. Tasauskomponentin yli- tai alijäämä siirtyy yhteisesti kustannettavien eläkkeiden puskurirahastoon, tasausvas-
tuuseen.

1.5 Eläkkeiden kustannustenjakojärjestelmä

Hajautetusta järjestelmästä, osittain rahastoivasta tekniikasta sekä jäljempänä mainitusta viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuen kustannukset maksetuista eläkkeistä ja etuuksista selvitetään vuosittain eläkelaitosten kesken. Kustannusten selvittely tehdään keskitetysti Eläketurvakeskuksessa.

Viimeisen eläkelaitoksen periaate tarkoittaa sitä, että se eläkelaitos, jossa eläkkeenhakijan viimeinen työskentely on ollut vakuutettuna, myöntää ja maksaa eläkkeenhakijan koko eläkkeen, vaikka eläkkeenhakijan työsuhteet ovat olleet vakuutettuina useissa eri eläkelaitoksissa ja ennakkorahastointia tätä eläkettä varten on tehty useisiin eläkelaitoksiin. Näin eläkkeensaajan on helpompi hoitaa eläkeasioitaan olemalla yhteydessä vain yhteen eläkelaitokseen. Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta kutsutaan myös VILMA-periaatteeksi.

Yksityisellä sektorilla kustannustenjakojärjestelmä on toiminut 1960-luvulta, TEL:n voimaantulosta lähtien. Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta laajennettiin vuodesta 2004 alkaen julkiselle sektorille, jolloin suurin osa julkisen sektorin eläkelaitoksista tuli mukaan kustannustenjakojärjestelmään.

Suomen Pankin, Ortodoksisen kirkon ja Ahvenanmaan maakuntahallituksen eläkejärjestelmät eivät edelleenkään ole mukana viimeisen eläkelaitoksen periaatteessa. Kustannustenjako maksetuista palkattomilta ajoilta, lapsenhoito- ja opiske-
luajoilta karttuneista eläkkeenosista tehdään kuitenkin myös näiden eläkelaitosten osalta keskitetysti Eläketurvakeskuksessa.

Eläketurvakeskus selvittää työeläkkeiden kustannustenjaossa eläkelaitosten osuuden

- yhteisesti kustannettavista TyEL- ja MEL-eläkkeistä ja etuuksista,
- YEL-eläkkeistä sekä valtion osuudesta YEL-eläkkeisiin,
- toisten eläkelaitosten puolesta maksetuista eläkkeistä tai eläkeosista,
- palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeiden ja eläkeosien kustannuksista,

- työttömyysvakuutusrahaston maksusta,
- valtion korvauksesta lapsenhoito- ja opiskelua ajoilta karttuneiden eläkeosien kustantamiseen ja
- Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksista.

Käytännössä kustannusten selvittely tapahtuu siten, että eläkelaitokset antavat vuosittain Eläketurvakeskukselle tarkat tiedot kalenterivuoden aikana maksamistaan eläkkeistä jaoteltuna osiin sen mukaan, miten eläkeosat kustannetaan. Eläkelaitokset antavat Eläketurvakeskukselle myös vakuutettujensa palkkasummaan pohjautuvat maksutiedot, joiden perusteella määrytyy eläkelaitoksen vastuu maksetuista yhteisesti kustannettavista eläkkeistä, eläkeosista ja etuuksista sekä Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksista.

Saamiensa tietojen perusteella Eläketurvakeskus laskee eri kustannusselvittelyerät vuodelta v kullekin eläkelaitokselle seuraavan vuoden marraskuun lopun tasoisina ja antaa niistä eläkelaitoksille päätökset edeltävän lokakuun loppuun mennessä. Kuukauden kuluttua päätösten saamisesta kukin eläkelaitos joko maksaa Eläketurvakeskukselle tai saa Eläketurvakeskukselta eri selvittelyjä koskevien päätösten mukaisen yhteenlasketun nettosumman.

1.6 Eläkkeen ja eläkeosan kustantaminen

Eläkelaitos jakaa eläkkeen osiin kustannustenjakoa varten jo eläkettä myöntäessään. Maksuun menevän eläkkeen tiedot viedään edellä mainittuihin osiin jaoteltuina eläkelaitoksen maksurekisteriin, josta eläkelaitos antaa vuosittain Eläketurvakeskukselle tarvittavat tiedot kustannustenjakoa varten.

Yksityisen sektorin palkansaajalakien mukaisten eläkkeiden rahastoidut osat kustantaa se eläkelaitos, joka on rahastoinut varoja kyseistä eläkettä varten. Kustannukset näiden lakien mukaisista, rahastoidun osan ylittävistä eläkeosista jaetaan TyEL:n ja MEL:n mukaista eläketurvaa vakuuttavien eläkelaitosten kesken. Merimieseläkekassa vastaa kuitenkin yksinään siitä MEL:n mukaisesta eläkkeen osasta (MEL-ylite), joka ylittää TyEL:iä vastaavan MEL:n mukaisen eläkkeen määrän (MEL-vastuunjako-osa).

Kustannukset yrittäjän eläkelain mukaisista eläkkeistä jaetaan YEL:n mukaisista eläketurvaa vakuuttaneiden eläkelaitosten kesken. Maatalousyrittäjän eläkelain

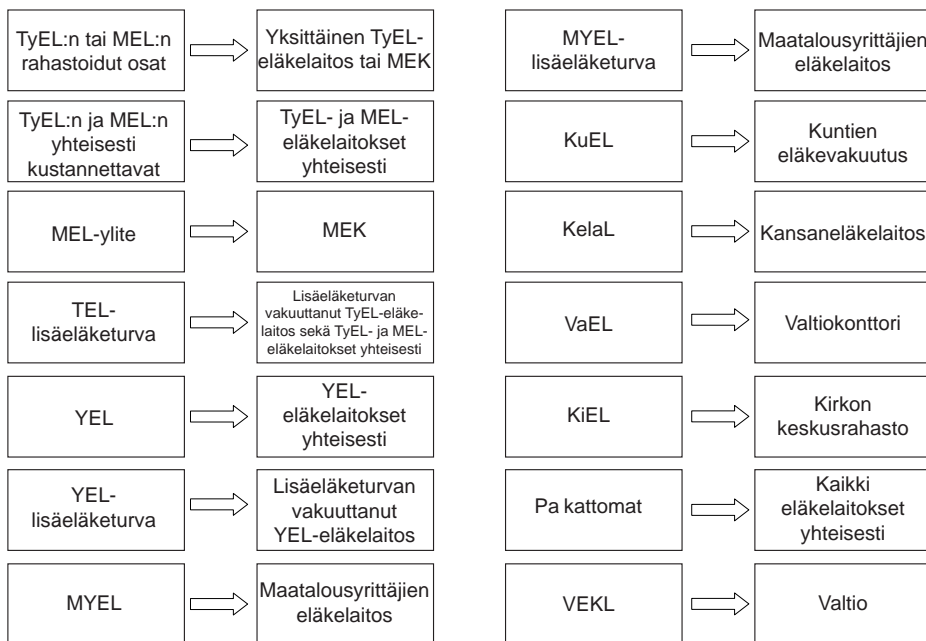
mukaiset eläkkeet ja eläkeosat kustantaa Maatalousyrittäjien eläkelaitos.

TEL-lisäeläketurvan mukaisten eläkkeiden rahastoidut osat ovat lisäeläketurvan vakuuttaneen eläkelaitoksen vastuulla ja rahastoidun osan ylittävien osien kustantamiseen osallistuvat TyEL:n ja MEL:n mukaista eläketurvaa vakuuttaneet eläkelaitokset yhdessä. YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet ovat vakuuttaneen eläkelaitoksen vastuulla ja MyEL-lisäeläketurvasta vastaa kokonaan Maatalousyrittäjien eläkelaitos.

Julkisen sektorin eläkelakien mukaisista eläkkeistä vastaa kunkin lain osalta kyseisen lain mukaista eläketurvaa vakuuttava eläkelaitos.

Kustannukset palkattomilta ajoilta karttuneista eläkkeistä jaetaan kaikkien eläkelaitosten kesken ja lapsenhoito- ja opiskeluajoilta karttuneet etuudet puolestaan kustantaa valtio.

Kuvio 1.2. Kustannukset eläkkeistä.

1.7 Kustannustenjaon ohjeistus

Eläkkeiden jakaminen osiin kustannustenjakoa varten sekä kustannusten selvittely tehdään lain, asetuksen ja sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien vastuunjakoperusteiden ja niihin liittyvien Eläketurvakeskuksen antamien suositusten mukaisesti. Lapsenhoito- ja opiskeluajoilta karttuneiden eläkeosien selvittely tehdään sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman perusteen mukaisesti. Eläketurvakeskus kuulee perusteita ja suosituksia laatiessaan kustannustenjakoryhmää, jossa on edustajat eläkevakuutusyhtiöistä, Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta, Merimies-eläkekassasta, eläkesäätiöiden ja -kassojen palvelulaitoksista, julkisen sektorin eläkelaitoksista, sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä puheenjohtaja ja sihteeri Eläketurvakeskuksesta. Kuultuaan kustannustenjakoryhmää Eläketurvakeskus esittää vastuunjakoperusteet sosiaali- ja terveysministeriön vahvistettaviksi. Eläketurvakeskuksen antamat kustannustenjakoon liittyvät suositukset julkaistaan Eläketurvakeskuksen työeläkelakipalvelussa.

Luettelo kustannustenjakoa koskevista säädöksistä ja ohjeistuksesta on liitteessä E.

2 Kustannustenjaon periaatteet

Eläkkeiden kustannustenjako tehdään keskitetysti Eläketurvakeskuksessa vuosittain kuudessa erillisessä selvittelyssä. Seuraavissa kappaleissa käydään ensin läpi sitä, mitä yhteistä eri kustannustenjaolla on ja tämän jälkeen käydään yksityiskohdaisesti läpi eri kustannustenjakoihin liittyviä laskentakaavoja. VEKL-selvittelystä kerrotaan tarkemmin kohdassa 3.

2.1 Yhteistä kustannustenjaossa

Eläketurvakeskuksessa hoidetaan vuosittain kuusi erillistä kustannustenjakoa. Yhteisesti kustannettavien TyEL- ja MEL-eläkkeiden selvittely ja toisten eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkkeiden selvittely hoidetaan TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyssä. YEL-eläkkeiden vastuunjaossa selvitetään YEL-eläkkeiden kustannusten jako ja valtion osallistuminen YEL-eläkkeiden kustannuksiin. Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaossa selvitetään kunkin eläkelaitoksen osuus palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeiden menosta. Työttömyysvakuutusrahaston maksun jako eläkelaitoksille hoidetaan omassa selvittelyssään. VEKL-selvittelyssä lasketaan kunkin eläkelaitoksen osuus valtion korvauksesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta karttuneista etuusosista. Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien selvittelyssä lasketaan kunkin eläkelaitoksen osuus Eläketurvakeskuksen kustannusosuudella katettavista kustannuksista.

Kustannustenjakojen lopulliset selvittelyt tehdään vuosittain. Tätä varten Eläketurvakeskuksessa lasketaan kustannustenjaossa kullekin eläkelaitokselle hyvitys ja maksu¹. Hyvitys muodostuu eläkelaitoksen maksamista kunkin kustannustenjaon mukaisista eläkeosista. Maksu puolestaan määräytyy sen mukaan, mikä on kunkin eläkelaitoksen osuus kyseessä olevan selvittelyn kustannuksista.

---

1 VEKL-selvittelyssä ja työttömyysvakuutusrahaston maksussa eläkelaitoksille ei lasketa maksua, vaan niissä lopullinen erä on eläkelaitoksille aina hyvitystä. Työttömyysvakuutusrahaston maksussa eläkelaitoksen lopullinen erä on eläkelaitoksen osuus kustannustenjakovuoden työttömyysvakuutusrahaston maksusta. Lisäksi Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien selvittelyssä eläkelaitoksille ei lasketa hyvitystä, vaan siinä lopullinen erä on eläkelaitoksille aina maksua.

Hyvityksen ja maksun erotuksena saadaan kunkin kustannustenjaon lopullinen erä.

Koska kustannustenjaoissa liikkuvat rahamäärät ovat suuria, rahaliikenne on haluttu jakaa pitkin vuotta kulkeväksi. Sen vuoksi kustannustenjaoissa maksetaan ennakkoeriä¹ jo kustannustenjakovuoden aikana kuukausittain. Työttömyysvakuutusrahaston maksuun liittyvät ennakot maksetaan neljä kertaa vuodessa. Ennakot voivat olla eläkelaitokselle saamista tai maksua. Ensin maksavat eläkelaitokset maksavat ennakkonsa Eläketurvakeskukselle ja kaksi pankkipäivää myöhemmin Eläketurvakeskus tilittää ennakot edelleen saaville eläkelaitoksille. Tämän takia Eläketurvakeskuksessa ei tarvitse olla erikseen rahastoa ennakoita tai muuta kustannustenjaon rahaliikennettä varten.

Jokaisessa kustannustenjaossa eläkelaitoksen tarkistuserä saadaan vähentämällä eläkelaitokselle lasketusta lopullisesta erästä sen saamat tai maksamat ennakot. Tarkistuserä on jokaisen lopullisen selvittelyn yhteydessä todella maksettava rahamäärä. Tarkistuserässä lopulliselle erälle lasketaan korkoa kustannustenjakovuoden 1.7. tasosta kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden 30.11. tasoon asti. Hyvitys ja maksu ja tällöin myös lopullinen erä määritellään 1.7. tasoon ja tarkistuserä puolestaan sen tasoiseksi, jolloin kustannustenjaon rahat todella liikkuvat. Tarkistuserässä ennakoille lasketaan korkoa ennakoiden maksukuukauden ensimmäisestä päivästä kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden 30.11. tasoon asti². Kustannustenjaossa korkoa lasketaan korkoa korolle -periaatteella ja korkona käytetään TyEL:n mukaisen eläkevakuutuksen erityisperusteiden mukaista perustekorkoa (katso liite C).

Eläkelaitoksen lopullisen erän ollessa sen ennakkoa pienempi tarkistuserä on negatiivinen ja eläkelaitoksen tulee maksaa tarkistuserä kyseiseen kustannustenjaokoon. Lopullisen erän ollessa sen ennakkoa suurempi tarkistuserä on positiivinen ja eläkelaitos saa tarkistuserän kyseisestä kustannustenjaosta. Eläkelaitokset maksavat tarkistuserän Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden marraskuun viimeisenä pankkipäivänä ja Eläketurvakeskus puolestaan maksaa tarkistuserän saaville eläkelaitoksille joulukuun toisena pankkipäivänä.

---

1 VEKL-selvittelyssä ei ole vielä tarvetta ennakoihin, koska rahamäärät ovat toistaiseksi pieniä.

2 Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakoissa korkoa lasketaan maksukuukauden 15. päivästä kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden 30.11. tasoon asti.

2.2 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittely

Yksityisen sektorin palkansaajalakien TyEL:n ja MEL:n mukaan karttuu eläkettä työntekijän vakuutetuista työansioista. Työnantajat ja työntekijät maksavat TyEL:n ja MEL:n mukaisia vakuutusmaksuja. TyEL:n ja MEL:n mukaan karttuneesta eläkkeestä osa kustannetaan rahastoivalla järjestelmällä ja osa yhteisesti jakojärjestelmällä. Rahastoista maksettavaa osuutta TyEL- ja MEL-eläkkeestä kutsutaan eläkkeen rahastoiduksi osaksi. Rahastoidun osan ylittävä osa TyEL- ja MEL-eläkkeestä on eläkkeen yhteisesti kustannettava osa, jota kutsutaan myös ta-sausosaksi. TyEL:n ja MEL:n mukaisissa vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeissä voi olla rahastoitua osaa. Yhteisesti kustannettavat eläkeosat ovat TyEL:n ja MEL:n mukaista eläketurvaa vakuuttavien eläkelaitosten (kutsutaan jat-kossa TyEL- ja MEL-eläkelaitoksiksi) kesken yhteisesti kustannettavia.

Yhteisesti kustannettavien TyEL- ja MEL-eläkkeiden vastuunjako tehdään TyEL-MEL-VILMA¹-eläkeselvittelyssä, jossa lisäksi selvitetään viimeisen eläke-laitoksen periaatteen mukaan toisten eläkelaitosten puolesta maksetut eläkkeet. TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyyn osallistuvat kaikki viimeisen eläkelaitok-sen periaatteessa mukana olevat eläkelaitokset eli TyEL- ja MEL-eläkelaitokset, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Valtiokonttori, Kuntien eläkevakuutus, Kirkon keskusrahasto ja Kansaneläkelaitos.

2.2.1 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn lopullinen erä

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn lopullinen erä on toteutuneiden kustannus-tenjakotietojen perusteella laskettu eläkelaitoksen osuus kyseisen vuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelystä. Lopullinen erä on eläketiedoista muodostuvan hyvityksen H_v^{VJ} ja pääosin vakuutusmaksu- ja palkkasummatiedoista muodostu-van maksun M_v^{VJ} erotus. Lopullinen erä kuvaa sitä, onko eläkelaitos maksanut osuuttaan enemmän vai vähemmän eläkkeitä eläkkeensaajille.

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn lopullisen erä L_v^{VJ} kaava on

$$(2.1) \quad L_v^{VJ} = H_v^{VJ} - M_v^{VJ}.$$

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn hyvityksen ja maksun laskentaa on selitetty

---

1 VILMA tarkoittaa viimeisen eläkelaitoksen periaatetta.

tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

2.2.1.1 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn hyvitys

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn hyvitykseen kuuluu maksettuja eläkkeitä ja joitain erityissuureita. Hyvitys H_v^{VJ} on

$$(2.2) \quad H_v^{VJ} = E_v^a + E_v^b + E_v^d + E_v^m + H_v^{Etera}.$$

Hyvityksen osaan E_v^a kuuluvat eläkelaitoksen maksamat TyEL- ja MEL-vanhuuseläkkeiden yhteisesti kustannettavat osat. Osa E_v^a määritellään seuraavasti:

$$(2.3) \quad E_v^a = E_v - E_v^{VRM} + (1 + b_1)^{0,5\bar{V}_v^{T'}}.$$

E_v sisältää kaikki eläkelaitoksen maksamat TyEL:n mukaiset vanhuuseläkkeet ja MEL:n mukaisten vanhuuseläkkeiden vastuunjako-osat. $\bar{V}_v^{T'}$ on erityinen saatava vastuunjaosta: jos eläkelaitoksen tasausvastuu $\bar{V}_v^{T'}$ on pienempi kuin nolla, sen itseisarvo on saatavaa vastuunjaosta. b_1 on perustekorko.

Suure E_v^{VRM} on eläkelaitoksen vastuulla olevien vuonna v maksettujen rahastoitujen vanhuuseläkkeiden määrä. Se sisältää jatkuvat vanhuuseläkkeiden suorituset, vanhuuseläkkeiden kertasuorituksien rahastoitujen osien pääoma-arvot¹ ja eläkelaitoksen vastuulla olevat Euroopan yhteisöihin maksettujen TyEL:n tai MEL:n mukaisten siirtomäärien vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien pääoma-arvot. Suureen E_v^{VRM} laskentaa varten haetaan tarvittavat tiedot henkilötasolla rekistereistä². Vanhuuseläkkeen rahastoidusta osasta on lisää kohdassa 2.2.5.

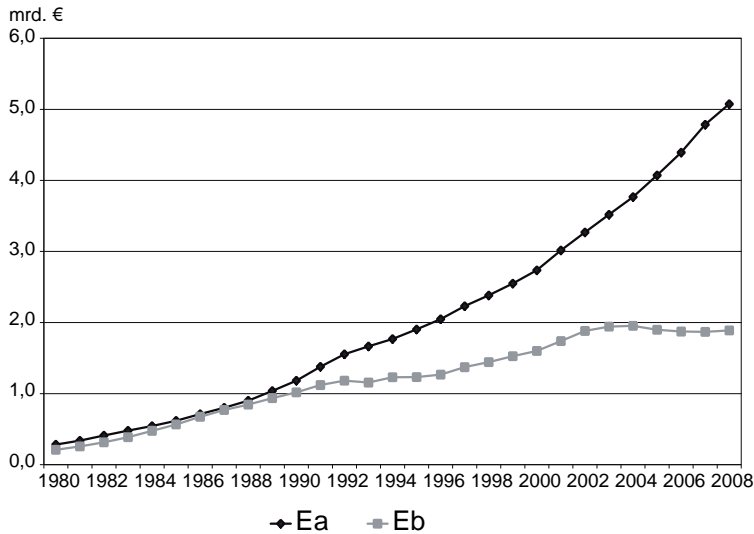
Suureeseen E_v^b kuuluvat eläkelaitoksen maksamat TyEL- ja MEL-työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeiden yhteisesti kustannettavat osat, perhe- ja osa-aikaeläkkeet kokonaan, kuntoutus-, kerta- ja indeksikorotukset. Työkyvyttömyyseläkkeen ja työttömyyseläkkeen rahastoidun osan määräytymisestä on lisää kohdassa 2.2.5. Myös TEL-lisäeläketurvan³ eläkkeet selvitetään vuodesta 2010 lähtien suureen E_v^b kautta aiemman henkilö- ja eläketasoisien perinnän sijaan.

-
- 1 Pääoma-arvo on kuolevuus-, korko- ja muut tekijät huomioiden määritetty vastaisuudessa odotettavissa olevien menojen keskimääräinen laskennallinen summa. [24]
  - 2 Vuoden 2009 E_v^{VRM} -selvittelyn osalta käytetään vielä E_v^{VRM} -arviokaavaa, ks. kohta 7.2.1.1
  - 3 TEL-lisäeläketurvasta on enemmän kohdassa 2.2.6.

Suureeseen E_v^b lisätään eläkelaitoksen maksamat TEL-lisäeläketurvan ja työnantajavakuutuksen eläkkeet ja siitä vähennetään eläkelaitoksen vastuulla olevat TEL-lisäeläketurvan ja työnantajavakuutuksen eläkkeet. Kuviossa 2.1 esitetään TyEL:n ja MEL:n yhteisesti kustannettavien osien E_v^a ja E_v^b kehitys vuodesta 1980 alkaen. MEL-eläkkeet ovat mukana vuodesta 1991 lähtien.

Kuvio 2.1. Yhteisesti kustannettavien vanhuuseläkkeiden E_v^a ja muiden yhteisesti kustannettavien eläkkeiden E_v^b eläkemeno miljardeina euroina vuosina 1980–2008.

Hyvityksen osaan E_v^d kuuluvat viimeisen eläkelaitoksen periaatteen mukaan toisten eläkelaitosten puolesta maksetut eläke-erät ja osaan E_v^m kuuluvat eläkelaitoksen maksamat Merimieseläkekassan kustannettavat MEL-ylitteet. Jos eläkelaitokset ovat erikseen sopineet keskenään näiden eläkeosien selvittämisestä, niitä ei oteta huomioon osissa E_v^d ja E_v^m . Osiin E_v^d ja E_v^m kuuluvat eläkkeet peritään henkilö- ja eläkeosatasoisina toisilta eläkelaitoksilta. Tästä selvittelystä on kerrottu tarkemmin kohdassa 2.2.2.

Hyvityksen osa H_v^{Etera} määrittellään Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Eteralle (Etera) $H_v^{Etera} = -M_v^{Etera}$ ja muille eläkelaitoksille suure H_v^{Etera} on nolla. Suure M_v^{Etera} on määritelty kohdassa 2.2.1.2.

2.2.1.2 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn maksu

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn maksulla kerätään TyEL:n ja MEL:n yhteisesti kustannettavien eläkkeiden kattamiseen tarvittavat varat ja peritään eläkelaitokselta eläkelaitoksen itsensä kustannettavat, toisten eläkelaitosten maksamat eläkeosat. TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn maksu muodostuu eläkelaitoksen osuudesta yhteisesti vastattavien vanhuuseläkkeiden kustannuksiin sekä muiden eläkelajien yhteisesti kustannettavien osien kustannuksiin. Lisäksi maksuun sisältyvät toisten eläkelaitosten maksamat eläkelaitoksen itsensä vastuulla olevat eläkkeet ja TEL-lisäeläketurvan maksu tasaukseen. Maksun M_v^{VJ} kaava on

$$(2.4) \quad M_v^{VJ} = q_v^a \left[(1 + b_1)^{\frac{1}{2}} \bar{V}_{v-1}^T + B_v^a \right] + q_v^b S_v^{psm} + B_v^{bL} + B_v^d + B_v^m.$$

Kertoimella q_v^a jaetaan yhteisesti kustannettavien vanhuuseläkkeiden E_v^a kustannukset TyEL- ja MEL-eläkelaitoksille. Yhteisesti kustannettavien vanhuuseläkkeiden kustannukset jaetaan eläkelaitoksille tasausvastuiden $\bar{V}_{v-1}^T$ ja tasausmaksutulojen¹ B_v^a summien suhteessa:

$$q_v^a = \frac{\sum E_v^a - M_v^{Etera} - (1 + b_1)^{-\frac{5}{12}} Y_v^a}{(1 + b_1)^{\frac{1}{2}} \sum \bar{V}_{v-1}^T + \sum B_v^a}.$$

Se osa tasausmaksuista ja edellisen vuoden tasausvastuusta, jota ei tarvita kustannustenjakovuoden yhteisesti kustannettavien eläkkeiden kustantamiseen, jää talteen tasausvastuuseen. Kaavassa b_1 on perustekorko.

Suure M_v^{Etera} sisältää Eteran kuolevuusperusteen² yli- tai alijäämän³, jonka Etera palauttaa yhteisesti kustannettavien TyEL- ja MEL-eläkkeiden vastuunjakoon tai saa vastuunjaosta. Tällä järjestelyllä varmistetaan, ettei Eteralle tule merkittävää voittoa tai tappiota Eteran erityisen kuolevuusperusteen takia. Yli- tai alijäämä on merkittävä, jos kuolleisuuden perusteella vapautuva vanhuuseläkevastuu poikkeaa enemmän kuin viisi prosenttia sovellettavan perusteen mukaisesta. [16].

-
- 1 Tasausmaksuista vähennetään laskennassa mahdollinen siirtymämaksu.
  - 2 Kuolevuusperusteella mallinnetaan vakuutettujen kuolintodennäköisyyksiä rahastoitujen osien purkautumisen laskemista varten.
  - 3 Suure M_v^{Etera} on TyELVpL:n 5 §:n 5 momentin mukainen ja se on määritelty Eteran TyEL:n mukaisen vakuutuksen erityisperusteissa.

Suure Y_v^a on edellisen vuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelystä Eläketurvakeskukselle jäänyt q_{v-1}^a -kertoimen pyöristämisestä johtuva ylite tai alite. Ylite tai alite on vuoden $v-1$ kustannustenjakohetken eli 30.11. v tasossa, joten se korkoutetaan kaavassa taaksepäin 1.7. v tasoon.

Kertoimella q_v^b jaetaan muiden yhteisesti kustannettavien eläkkeiden kuin vanhuuseläkkeiden eli osan E_v^b kustannukset TyEL- ja MEL-eläkelaitoksille. Kustannukset jaetaan palkkasummien S_v^{psm} suhteessa. Palkkasumma S_v^{psm} on eläkelaitosten laskuperusteissa määriteltyjen palkkojen S_v summa, johon on lisätty edellisten vuosien palkkasummiin kohdistuvat korjaukset ja josta on vähennetty siirtymämaksun perusteena oleva palkkasumma kerrottuna 80 prosentilla. Siirtymämaksusta on kerrottu tarkemmin liitteessä A.

Kerroin q_v^b määritellään kaavalla:

$$q_v^b = \frac{\sum E_v^b - M_v^{EK} - M_v^{LU} - (1 + b_1)^{-\frac{5}{12}} Y_v^b - \sum B_v^{bL}}{\sum S_v^{psm}}.$$

Suure M_v^{EK} sisältää vuonna 1994 konkurssiin asetetun Eläkevakuutusosakeyhtiö Kansan (Eläke-Kansa) selvityspesästä vuonna v maksetut realisointierät, jotka liittyvät konkurssiyhteisvastuun¹ loppuselvittelyyn. Erät maksetaan TyEL-eläkelaitoksille, koska ne osallistuivat Eläke-Kansan konkurssin yhteisvastuusäämistämiseen. Selvityspesä maksaa erät Eläketurvakeskukselle ja Eläketurvakeskus jakaa erät eteenpäin eläkelaitoksille. Erillä on neljä mahdollista maksupäivää: helmi-, touko-, elo- ja marraskuun kolmannet pankkipäivät. Erien jakamiseen on 150 000 euron rajamäärä: jos realisointierän suuruus ylittää 150 000 euroa yksin tai yhdessä aiemmin jakamatta jääneiden erien kanssa, kaikki jakamatta jääneet erät jaetaan seuraavana maksupäivänä. Jos taas erien yhteissumma on pienempi kuin 150 000 euroa, ne jätetään odottamaan mahdollisia seuraavia eriä. Jaettaessa eriä ennakoerinä käytetään jakosuurena vuodelle v arvioituja palkkasummia S_v^{psm} . Jako korjataan vuoden v TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelystä toteutuneilla palkkasummilla laskettaessa vuoden v lopullista kustannustenjakoerää.

1 Jos eläke jää osittain tai kokonaan turvaamatta eläkelaitoksen konkurssin vuoksi, muut TyEL- ja MEL-eläkelaitokset vastaavat eläkkeestä. Merimieseläkekassa lisättiin konkurssiyhteisvastuuseen osallistuviin eläkelaitoksiin TyEL- ja MEL-lakien muutoksilla, jotka sisältyivät hallituksen esitykseen HE 251/2006 [17].

Eläketurvakeskuksen luottovakuutustoiminta siirtyi Vakuutusosakeyhtiö Garantialle vuonna 1994. Suure M_v^{LU} sisältää Vakuutusosakeyhtiö Garantian maksamat luottovakuutusliikkeen loppuselvitykseen liittyvät suoritukset. Eläketurvakeskus maksaa erät TyEL-eläkelaitoksille samaan tapaan kuin Eläke-Kansan selvityspesästä realisoituvat erät. Luottovakuutusliikkeen erien jakamiselle on myös 150 000 euron raja kuten Eläke-Kansan erillekin. Rajat ovat erilliset.

Vain Merimieseläkekassaa koskeva suure B_v^m sisältää Merimieseläkekassan vastuulla olevat MEL-ylitteet. Suure B_v^d sisältää muut toisten eläkelaitosten maksamat eläkelaitoksen itsensä vastuulla olevat eläkkeet.

Suure B_v^{bL} on TyELvPL 32 §:n 5 momentissa tarkoitetun TEL-lisäeläkevakuutuksen maksu tasaukseen. Maksu koostuu lisäeläketurvan vakuutusmaksujen tasausosien ja rahastoille laskettavan korkotuoton yhteismäärästä.

Suure Y_v^b on edellisen vuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelystä Eläketurvakeskukselle jäänyt q_{v-1}^b -kertoimen pyöristämisestä johtuva ylite tai alite. Ylite tai alite on vuoden $v-1$ kustannustenjakohetken eli 30.11.v tasossa, joten se korotetaan kaavassa taaksepäin 1.7.v tasoon.

2.2.2 Toisten eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkkeiden selvittely

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn yhteydessä selvitetään viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuen toisten eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkeosien kustannukset. Nämä eläkeosat ovat sellaisia, jotka jokin muu eläkelaitos kuin kyseisestä eläkeosasta vastuussa oleva eläkelaitos on maksanut eläkkeensaajalle. Nämä eläkeosat kuuluvat hyvityksen osiin E_v^d ja E_v^m . Eläkelaitos, joka on maksanut kyseisen perittävän eläkeosan, perii sen henkilö- ja eläkeosatasoisena perintätiedoston avulla TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn kautta siltä eläkelaitokselta, joka on vastuussa kyseisestä eläkeosasta.

Näitä perittäviä eläkeosia ovat

- TyEL- tai MEL-työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeen rahastoidut osat, jotka on maksanut jokin muu kuin kyseessä olevasta rahastoidusta osasta vastaava eläkelaitos,
- MEL-ylitteet, jotka on maksanut jokin muu eläkelaitos kuin Merimieseläkekassa,

- MYEL-eläkeosat, jotka on maksanut jokin muu eläkelaitos kuin Maatalousyrittäjien eläkelaitos,
- VaEL-eläkeosat, jotka on maksanut jokin muu eläkelaitos kuin Valtiokonttori,
- KuEL-eläkeosat, jotka on maksanut jokin muu eläkelaitos kuin Kuntien eläkevakuutus,
- KiEL-eläkeosat, jotka on maksanut jokin muu eläkelaitos kuin Kirkon keskusrahasto ja
- KelaL-eläkeosat, jotka on maksanut jokin muu eläkelaitos kuin Kansaneläkelaitos.

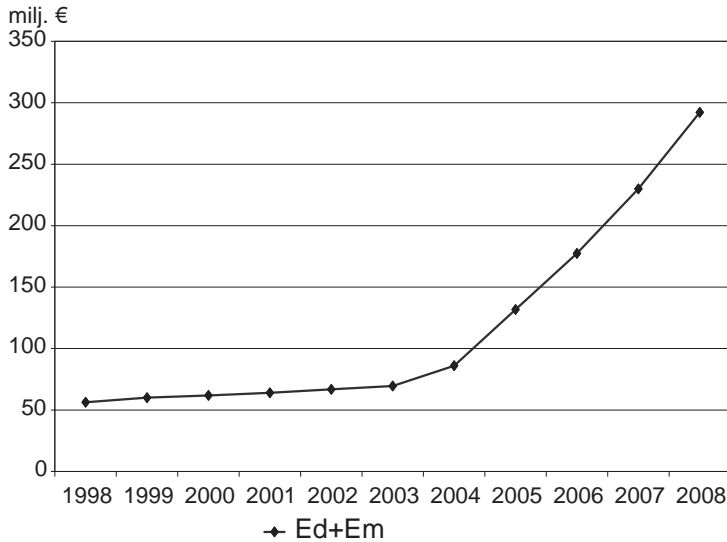
Toisten puolesta maksettujen eläkkeiden määrä kasvaa vuosittain selvästi. Tämä johtuu julkisen sektorin eläkelaitosten mukaantulosta viimeisen eläkelaitoksen periaatteeseen vuonna 2004, sekä vuoden 2005 lakimuutoksen tuomasta uudesta työkyvyttömyyseläkkeen rahastoitujen osien jaosta, jonka myötä rahastoituu osa voi aiempaa useammin olla jakautunut monelle eläkelaitokselle. Perittävien eläkkeiden kappalemäärä tulee kuitenkin jonkin verran pienemmään vuonna 2010, kun toisten puolesta maksettuja TEL:n ja YEL:n lisäeläketurvan¹ eläkkeitä ei enää selvitellä perintätiedoston avulla. Vuoden 2008 perintätiedoston perittävistä eläkeosista oli lisäeläketurvia noin viidennes. Eurotasolla lisäeläketurvan perinnän muutoksen vaikutus on kappalemäärien muutosta pienempi, koska perittävät lisäeläketurvan eläkkeet ovat usein pieniä. Perintäjärjestelmää ollaan kehittämässä edelleen perittävien eläkkeiden määrän nopean kasvun vuoksi.

Kuviossa 2.2 on toisten eläkelaitosten puolesta maksettujen henkilötasolla perittävien eläkkeiden euromäärät vuosilta 1998–2008. Vuodesta 2004 lähtien on selvästi havaittavissa perittävien eläkkeiden eläkemenon kasvun kiihtyminen.

---

1 TEL-lisäeläketurvasta enemmän kohdassa 2.2.6 ja YEL-lisäeläketurvasta kohdassa 2.3.5.

Kuvio 2.2. Toisten puolesta maksettujen perittävien eläkkeiden E_v^d ja E_v^m eläkemeno miljoonina euroina vuosina 1998–2008.

2.2.3 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn ennakot

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn eriä selvitetään jo kustannustenjakovuoden aikana ennakoiden avulla. Ennakoita maksetaan kuukausittain. Ennakot lasketaan eläkelaitosten ilmoittamien arvioitujen lähtötietojen perusteella. Eläkelaitokset arvioivat ennakkovuoden v eläkemeno- ja maksusuurensa ja Eläketurvakeskus määrittää näiden pohjalta vuoden v ennakoissa käytettävät q -kertoimet ja laskee lähtötietojen ja q -kertoimien perusteella ennakot. Ennakot vuodelle v lasketaan vuoden $v-1$ marraskuussa.

Vuodesta 2006 alkaen vuoden v ennakoita on tarkennettu vuoden v syyskuussa. Tarkennetut ennakot määritetään vuoden v loka-joulukuuksi. Tarkennettuja ennakoita varten eläkelaitoksilta pyydetään uudet arviot vuoden v eläkemeno- ja maksusuureista.

2.2.3.1 Ennakoiden laskentakaavat

Eläkelaitoksen ennako lasketaan alkuvuodelle ja loppuvuodelle erikseen. Eläkelaitokset antavat Eläketurvakeskukselle arviot ennakoita varten tarvittavista lähtötiedoista kaksi kertaa vuodessa ennen ennakoiden laskemista. Ennakoi- ta varten lasketaan arvioiduista lähtötiedoista vuositasoinen kustannustenjakoerä

$K_v^{VJ}(i)$: $K_v^{VJ}(1)$ lasketaan alkuvuoden ennakoita ja $K_v^{VJ}(2)$ loppuvuoden ennakoita varten. Kustannustenjakoerä saadaan arvioiduista lähtötiedoista laskettujen TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn hyvityksen $H_v^{VJ}(i)$ ja TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn maksun $M_v^{VJ}(i)$ erotuksena kaavasta

$$K_v^{VJ}(i) = H_v^{VJ}(i) - M_v^{VJ}(i), \text{ missä } i = 1 \text{ tai } 2.$$

Ennako $K_v^{VJ}(alku)$ tammi-syyskuuksi saadaan suureen $K_v^{VJ}(1)$ avulla kaavasta

$$(2.5) \quad K_v^{VJ}(alku) = \frac{9}{12} s_1 \cdot K_v^{VJ}(1).$$

Loppuvuoden ennako $K_v^{VJ}(loppu)$ loka-joulukuuksi saadaan kaavasta

$$(2.6) \quad K_v^{VJ}(loppu) = s_2 \cdot K_v^{VJ}(2) - K_v^{VJ}(alku).$$

Ennakoita varten laskettavan TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn maksun $M_v^{VJ}(i)$ kaava poikkeaa hieman toteutuneen maksun kaavasta:

$$M_v^{VJ}(i) = q_v^{aI} [(1 + b_1)^{\frac{1}{2}} \bar{V}_{v-1}^T + B_v^a] + q_v^{bI} S_v^{psm} + B_v^{bL} + nB_v^d + nB_v^m.$$

Maksun laskennassa käytetään ennakoita varten laskettuja q_v^{aI} - ja q_v^{bI} -kertoimia. Kertoimien kaavoista on poistettu TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn ylitteet ja Eläke-Kansan selvityspesästä ja Garantialta saadut erät.

Ennakoita varten laskettavan maksusuureen $M_v^{VJ}(i)$ kaavassa eläkelaitosten arvioimat suuret B_v^d ja B_v^m kerrotaan kertoimella n . Kerrointa tarvitaan, jotta eläkelaitosten arvioimien suureiden B_v^d ja B_v^m summa saadaan vastaamaan eläkelaitosten arvioimien suureiden E_v^d ja E_v^m summaa.

Ennakoiden määräämisen euroraja on 20 000 euroa. Jos arvioitu kustannustenjakoerä jää tätä pienemmäksi, eläkelaitokselle ei määrätä ennakkoa. Jotta ennakkoa maksavien ja ennakkoa saavien eläkelaitosten ennakoiden summat saadaan täsmäämään sen jälkeen, kun alle 20 000 euron saatavat ja maksut on jätetty pois, tarvitaan kerrointa s_1 tammi-syyskuun ennakoissa ja kerrointa s_2 loka-joulukuun ennakoissa. Maksavien eläkelaitosten ennakot pysyvät laskennassa ennallaan ja saavien eläkelaitosten ennakoita muutetaan s -kertoimilla.

2.2.4 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn tarkistuserä

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn tarkistuserä saadaan lopullisen kustannustenjakoerän ja maksettujen tai saatujen ennakoiden erotuksena:

$$(2.7) \quad T_v^{VJ} = (1 + b_1)^{\frac{17}{12}} \left\{ L_v^{VJ} - \sum_{i=1}^9 \left[(1 + b_1)^{\frac{30 \cdot (6-i) + 29}{360}} \frac{K_v^{VJ}(\text{alku})}{9} \right] - \sum_{i=10}^{12} \left[(1 + b_1)^{\frac{30 \cdot (6-i) + 29}{360}} \frac{K_v^{VJ}(\text{loppu})}{3} \right] \right\}.$$

Tarkistuserän kaavassa lopulliselle erälle L_v^{VJ} lasketaan korkoa ajalta 1.7.v–30.11.v+1. Korkona käytetään perustekorkoa b_1 . Ennakoille lasketaan korkoa eräkuukauden ensimmäisestä päivästä 30.11.v+1 saakka.

Jos tarkistuserä T_v^{VJ} on negatiivinen, se on eläkelaitokselle maksettavaa. Vastaavasti jos tarkistuserä on positiivinen, se on eläkelaitokselle saatavaa. Negatiiviset tarkistuserät maksetaan marraskuun viimeisenä pankkipäivänä Eläketurvakeskukselle ja Eläketurvakeskus maksaa positiiviset tarkistuserät eläkelaitoksille joulukuun toisena pankkipäivänä. Tarkistuserät yhdistetään maksettaessa muiden kustannustenjakojen tarkistuseriin.

2.2.5 TyEL- ja MEL-eläkkeiden rahastoitu osa

TyEL:n ja MEL:n mukaiset eläkkeet jaetaan rahastoituun ja yhteisesti kustannettavaan osaan. Eläkkeen rahastoitu osa on aina jonkin tietyn yksittäisen TyEL- tai MEL-eläkelaitoksen vastuulla. TyEL- ja MEL-eläkelaitokset vastaavat yhdessä eläkkeen yhteisesti kustannettavasta osasta.

Jaettaessa eläkettä rahastoituun ja yhteisesti kustannettavaan osaan MEL-eläkkeestä otetaan huomioon eläkkeen TyEL-eläketurvaa vastaava osa. Tätä osaa MEL-eläkkeestä kutsutaan MEL-vastuunjako-osaksi. MEL-vastuunjako-osan ylitävää osaa kutsutaan MEL-ylitteeksi. MEL-ylite on Merimieseläkekassan kustannettavaa.

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeessä voi olla rahastoitua osaa. Perhe- ja osa-aikaeläkkeet ovat kokonaan yhteisesti kustannettavia.

2.2.5.1 Vanhuuseläkkeen rahastoitu osa

Työntekijän tulevaa vanhuuseläkettä varten rahastoidaan 0,5 prosenttia työntekijän vuosiansioista työsuhteen aikana ikävälillä 18–54 vuotta. Vanhuuseläkerahastoihin varataan 0,5 prosentin rahastoitavaa määrää vastaava pääoma-arvo. Eläkkeen rahastoidusta osasta vastaa se eläkelaitos, jossa kyseiseen rahastoiutuun osaan liittyvän työsuhteen ansiot on vakuutettu. Rahastoitua osaa korotetaan lisätäydennyksin i_v -kertoimien avulla. i_v -kertoimista on kerrottu tarkemmin liitteessä B.

2.2.5.2 Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoitu osa

TyEL-MEL-työkyvyttömyyseläkkeessä tai -kuntoutustuessa on rahastoitua osaa, jos eläke sisältää tulevalta ajalta saatavan eläkeosan ja jos eläkkeensaajan TyEL:n tai MEL:n mukaan vakuutetut työansiot ovat vähintään 12 566,70 euroa¹ vastuunjaon tarkasteluaikana. Vastuunjaon tarkastelujalla tarkoitetaan eläketapahtumavuotta² edeltäviä kahta kalenterivuotta. Tuleva aika tarkoittaa aikaa eläketapahtumasta vanhuuseläkeikään.

Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoitu osa lasketaan TyEL- ja MEL-eläkkeen alkamisajankohtaa vastaavasta määrästä, josta on vähennetty ensisijaiset etuudet, kuntoutus- ja kertakorotus sekä palkattomilta ajoilta karttuneet eläkeosat. Rahastoitua osaa laskettaessa otetaan mukaan eläkkeensaajan kaikki TyEL-³ ja MEL-eläkeosat. Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannukset selvitetään omassa kustannustenjaossaan.

Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidusta osasta vastaavat ne TyEL- ja MEL-eläkelaitokset, joissa on vakuutettu eläkkeensaajan ansioita vastuunjaon tarkastelujalla. Rahastoitu osa lasketaan kuukausieläkkeestä ja eläke rahastoidaan vanhuuseläkeikään asti. Eläkkeen koko rahastoitava määrä lasketaan kertomalla rahastoitava vuosieläke pääoma-arvokertoimella.

Kunkin TyEL- tai MEL-eläkelaitoksen vastuulle tuleva rahastoitu osa on se osuus koko TyEL- ja MEL-eläkkeen alkamisajankohtaa vastaavasta määrästä,

-
- 1 Rajamäärä 12 566,70 euroa on vuoden 2004 tasossa, ja sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella.
  - 2 Eläketapahtuma tarkoittaa eläkkeen saamisen edellytysten täyttymistä. Työkyvyttömyyseläkkeessä eläketapahtuma on työkyvyttömyyden alkaminen.
  - 3 Myös TEL, LEL ja TaEL.

joka vastaa kyseisessä eläkelaitoksessa vakuutettujen TyEL:n¹ tai MEL:n mukaisen työansioden osuutta kaikista vastuunjaon tarkasteluajan ansioista ja etuuksista. Vastuunjaon tarkasteluajan ansioihin ja etuuksiin luetaan työeläkelakien mukaan vakuutetut työansiot, palkattomilta ajoilta saatavien etuuksien perusteena olevat työ- tai ansiotulot, peruspäivärahan tasoisina maksetut päivärahaetuudet ja VEKL-etuudet 1 047,22 euron kuukausimäärällä² ja aikaisemman eläkesuhteen perusteena olevat tulevan ajan ansiot. Osa-aikaeläkkeen ansionalenemaa ei lueta työansioihin. Rahastoidun osan laskennassa käytetään vakuutettuja työansioita, joista ei ole vähennetty työntekijän työeläkemaksua. Kaikki laskennassa mukana olevat ansiot korotetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisajankohdan tasoon.

Niitä eläkkeitä, joissa eläketapahtuma on vuonna 2007 tai myöhemmin, koskee lisäksi vielä 2 094,45 euron rajamäärä: eläkelaitokselle ei tule eläkkeestä rahastoitua osaa, jos se on vakuuttanut eläkkeensaajan ansioita tilapäisen työnantajan osalta tai sopimustyönantajan saman vakuutuksen osalta alle 2 094,45 euroa³, tai jos TEL:n, LEL:n, TaEL:n tai MEL:n mukaiset vakuutetut työansiot alittavat 2 094,45 euroa vastuunjaon tarkasteluaihana.

Kuntoutustuen rahastoitu osa lasketaan kuten työkyvyttömyyseläkkeen rahastoitu osa. Kuntoutusrahan rahastoitu osa lasketaan sen työkyvyttömyyseläkettä vastaavasta määrästä. Kuntoutusrahassa rahastoidun osan ylittävä osuus on kokonaan TyEL- ja MEL-eläkelaitosten yhteisesti kustannettavaa, eli myös ne osat, jotka ovat karttuneet jonkin muun eläkelain kuin TyEL:n tai MEL:n mukaan.

Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidun osan laskenta muuttui vuoden 2005 lakimuutoksen myötä niiden eläkkeiden osalta, joissa eläketapahtuma on vuonna 2006 tai myöhemmin. Aiemmin työkyvyttömyyseläkkeen rahastoitu osa oli 80 prosenttia eläkkeen alkumäärästä. Eläkkeen rahastoidusta osasta vastasi se eläkelaitos, joka oli vakuuttanut eläkkeensaajan sen työsuhteen, johon tuleva aika liitettiin. Nykyään tuleva aika määräytyy eläkkeensaajan eläketapahtumaa edeltävien viiden vuoden ansioiden perusteella. Siten tulevaa aikaa ei voida enää liittää tiettyyn työ-

---

1 Myös TEL:n, LEL:n ja TaEL:n.

2 Rahamäärä 1 047,22 on vuoden 2004 tasossa ja sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella. Etuudet on määritelty TyEL:n 76 §:n 4–6 momentissa ja MEL:n 82 §:n 4–6 momentissa.

3 Rajamäärä 2 094,45 on vuoden 2004 tasossa ja sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella.

suhteeseen, joten myös rahastoidun osan laskenta muuttui ansioihin perustuvaksi.

Rahastoidun osan laskennan taustalla on ajatus, että eläkelaitoksen vastuulle tulevan rahastoidun osan ja sitä kautta mahdollisesti myös työnantajan maksun kannalta olisi neutraalia, mikä työntekijän työhistoria on. Tämän takia rahastoidun osan laskentaan vaikuttavat kaikki työntekijän vastuunjaon tarkasteluajalla vakuutetut ansiot sekä palkattomat etuusansiot ja aiemmat eläkkeet, eikä esimerkiksi ainoastaan TyEL- ja MEL-ansiot. Näin siis esimerkiksi molemmissa seuraavissa tapauksissa rahastoitu osa on sama TyEL-eläkelaitoksen A kannalta:

Oletetaan TyEL-MEL-työkyvyttömyyseläkkeen alkamisajankohtaa vastaavaksi määräksi 1 000,00 euroa.

1. Työntekijä on ollut vastuunjaon tarkasteluajalla ensin vuoden KuEL-työssä saaden 20 000 euroa palkkaa, joka on vakuutettu Kuntien eläkevakuutuksessa, ja sen jälkeen vuoden TyEL-työssä saaden 20 000 euroa palkkaa, joka on vakuutettu TyEL-eläkelaitoksessa A. TyEL-eläkelaitoksen A vastuulla oleva rahastoitu osa lasketaan kertomalla kuukausieläke 1 000,00 euroa eläkelaitos A:n vakuuttamilla ansioilla, jotka on suhteutettu kaikkiin vastuunjaon tarkasteluajan ansioihin:

$$20\,000 / (20\,000 + 20\,000) \times 1\,000,00 = 500,00.$$

2. Työntekijä on ollut vastuunjaon tarkasteluajalla ensin vuoden TyEL-työssä vakuutettuna TyEL-eläkelaitoksessa B saaden 20 000 euroa palkkaa, ja sen jälkeen vuoden toisessa TyEL-työssä vakuutettuna eläkelaitoksessa A saaden 20 000 euroa palkkaa. TyEL-eläkelaitoksen A vastuulla oleva rahastoitu osa on

$$20\,000 / (20\,000 + 20\,000) \times 1\,000,00 = 500,00.$$

Tässä tapauksessa myös TyEL-eläkelaitoksen B vastuulle tulee rahastoitua osaa 500,00 euroa.

Tarkempia ohjeita työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidun osan laskennasta on vastuunjakoperusteiden soveltamisohjeissa [33].

2.2.5.3 Työttömyyseläkkeen rahastoitu osa

TyELVpL-MELVpL-työttömyyseläkkeen¹ rahastoidun osan muodostuminen edellyttää sitä, että eläke sisältää tulevan ajan eläkeosan (mahdollisesti lepäävänä elisiten, että se maksetaan vasta vanhuuseläkkeessä). Työttömyyseläkkeen rahastoitu osa lasketaan eläkkeen alkamisajankohtaa vastaavasta määrästä, josta on vähennetty ensisijaiset etuudet ja palkattomilta ajoilta karttuneet eläkkeet. Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannukset selvitetään omassa kustannustenjaossaan. Rahastoidun osan laskennassa eläkkeen alkumäärään otetaan mukaan kaikki henkilön karttuneet TyEL²- ja MEL-eläkeosat. Rahastoitu osa lasketaan kuukausieläkkeestä ja eläke rahastoidaan vanhuuseläkeikään asti. Eläkkeen koko rahastoitava määrä lasketaan kertomalla rahastoitu vuosieläke pääoma-arvokertoimella.

Ennen TyEL:n voimaantuloa työttömyyseläkkeen rahastoidusta osasta vastuussa oleva eläkelaitos määräytyi pääsääntöisesti sen mukaan, missä eläkelaitoksessa eläkkeensaajan viimeisin vähintään kuusi kuukautta kestänyt työsuhde oli vakuutettu. Jos henkilöön sovellettiin 55 vuotta täyttäneen työttömän työllistymisedellytysten parantamisesta annettua lakia, etsittiin viimeisin kymmenen kuukauden työsuhde.

Eläke laskettiin ennen TyEL-aikaa työsuhteiden keston perusteella. Myös eläkkeen rahastoidusta osasta vastaava eläkelaitos määritettiin työsuhteen keston perusteella. TyEL-aikana eläke lasketaan ansioiden perusteella. Vuotta 2007 edeltänyt rahastoidun osan laskenta pyrittiin kuitenkin säilyttämään TyEL-aikana mahdollisimman samanlaisena. Ratkaisuun vaikutti se, että LEL:n ja TaEL:n mukaisista työttömyyseläkkeistä ei ollut muodostunut työnantajakohtaista vastuuta kuten TEL:ssä. TyEL-aikana eläkkeen rahastoitu osa on vuoden 2006 lopun tilanteen ja vuoden 2006 lopussa voimassa olleiden TEL:n, LEL:n ja TaEL:n mukainen, jos eläkkeensaajalle ei ole kertynyt TyEL- ja MEL-ansioita 20 000 euroa³. Näissä työttömyyseläkkeissä rahastoitu osa on eläkkeen alkumäärä. Jos palkkoja on maksettu

-
- 1 Työttömyyseläke on poistuva etuus. Vastaava toimeentuloturva siirtyi työttömyys-turvan puolelle vuonna 1950 tai sitä myöhemmin syntyneiden henkilöiden osalta. Viimeiset työttömyyseläkkeet myönnetään vuonna 2011 ja vuonna 2012 voidaan vielä maksaa työttömyyseläkkeitä. Työttömyyseläkesäännökset ovat TyEL:n voimaanpanolaissa (TyELVpL) ja laissa MEL:n voimaanpanosta (MELVpL).
  - 2 Myös TEL-, LEL- ja TaEL-eläkeosat.
  - 3 Rajamäärä 20 000 euroa on vuoden 2004 tasossa ja sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella.

vähintään 20 000 euroa, työttömyyseläke on yhteisesti kustannettavaa. Rajamäärä 20 000 euroa vastasi sääntöä muodostettaessa keskimääräistä työttömyyseläkkeen omavastuumaksua. Jos työnantaja oli maksanut henkilölle palkkana omavastuumaksun verran, työnantajalle ei tullut enää kustannusta rahastoidusta osasta. [16].

Jos eläkkeensaaja kuului vuosina 1996 tai 2000 suojattuihin henkilöihin, työttömyyseläke laskettiin kokonaan ennen vuoden 2005 lakimuutosta voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Myös eläkkeen rahastointi oli näiden henkilöiden osalta vanhojen säännösten mukainen, vaikka eläkkeen eläketapahtuma olisi ollut vuonna 2006 tai sen jälkeen. TyEL:n 20 000 euron rajamäärää ei sovellettu näihin henkilöihin. Viimeiset suojatut työttömyyseläkkeet maksettiin vuonna 2009.

Tarkempia ohjeita työttömyyseläkkeen rahastoidun osan laskennasta on vastuunjakoperusteiden soveltamisohjeissa [33].

2.2.6 TEL-lisäeläketurvasta

Työnantaja on voinut järjestää työntekijöilleen TEL:n etuja paremman eläketurvan, nk. rekisteröidyn TEL-lisäeläketurvan. Lisäeläketurvalla on paikattu eläkejärjestelmän voimaantulovaiheessa puuttuvaa perusturvaa ja vakuutettu eläketurvan parannuksia kuten alennettuja eläkeikiä. Lisäeläketurvan vakuutuksiin ei ole otettu enää uusia henkilöitä vuoden 2000 lopun jälkeen. Silloin voimassaolevia vakuutuksia voitiin kuitenkin jatkaa niiden piirissä jo olleiden työntekijöiden osalta.

Yrittäjä saattoi järjestää itselleen vakuutuksen työnantajavakuutuksella ennen kuin YEL tuli voimaan vuonna 1970. Työnantajavakuutuksen eläkkeet käyttäytyvät kustannustenjaossa kuten TEL-lisäeläketurvan eläkkeet.

TEL-lisäeläketurva seuraa TyEL-eläketurvaa esimerkiksi indeksikorotusten osalta. Lisäksi karttuneet TEL-lisäeläketurvan eläkeoikeudet eli vapaakirjat rekisteröidään yhteiseen ansaintajärjestelmään. TyEL:n voimaantultua TEL-lisäeläketurvasta säädetään TyELVpL 32 §:n 5 momentissa.

TEL-lisäeläketurvan mukaisissa eläkkeissä on rahastoitu ja yhteisesti kustannettava osa. Rahastoitu osa on lisäeläketurvan vakuuttaneen eläkelaitoksen vastuulla ja yhteisesti kustannettava osa kustannetaan q_v^b -kertoimen kautta. TEL-lisäeläketurvan vakuutus osallistuu yhteisesti kustannettavien eläkkeiden kustantamiseen B_v^{bL} -suureen kautta, joka otetaan huomioon määrättäessä q_v^b -kerrointa. B_v^{bL} koostuu vakuutusmaksujen tasausosien ja rahastoille laskettavan korkotuoton yhteismäärästä. Vuodesta 2010 alkaen myös toisten puolesta maksetut lisäeläke-

turvan rahastoidut osat selvitetään kollektiivisesti q_v^b -kertoimen kautta, ja henkilö- ja eläketasoisesta perinnästä luovutaan.

2.3 YEL-eläkkeiden vastuunjakso ja YEL:n valtion osuus

Yrittäjän eläkelaki (YEL) koskee yrittäjätoimintaa, joka kestää yhdenjaksoisesti vähintään neljä kuukautta ja jossa yrittäjän työtuloksi voidaan arvioida vähintään 6 775,60 euroa¹. Yrittäjälle vahvistetaan YEL:n mukainen työtulo, joka määrätään sen suuruiseksi kuin yrittäjän tekemästä työstä yhtä ammattitaitoiselle henkilölle maksettava palkka olisi. Yrittäjän eläketurva karttuu työtulon perusteella ja myös eläkevakuutusmaksut lasketaan työtulon perusteella. Alle 53-vuotias yrittäjä maksaa alempaa YEL-vakuutusmaksua. Alempi YEL-vakuutusmaksu vastaa TyEL:n keskimääräistä vakuutusmaksua, josta on poistettu 53 vuotta täyttäneiden työntekijöiden korotetun vakuutusmaksun osuus. 53 vuotta täyttänyt yrittäjä maksaa korkeampaa YEL-vakuutusmaksua, joka saadaan lisäämällä alempaan YEL-vakuutusmaksuun ylemmän ja alemman työntekijän TyEL-vakuutusmaksuprosenttien erotus. YEL:n vakuutusmaksuprosentit löytyvät liitteestä D.

YEL:n mukaan karttuneiden eläkkeiden kustantaminen selvitetään YEL-eläkkeiden vastuunjaossa. YEL-eläkkeiden vastuunjakoon osallistuvat kaikki viimeisen eläkelaitoksen periaatteessa mukana olevat eläkelaitokset eli TyEL- ja MEL-eläkelaitokset, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Valtiokonttori, Kuntien eläkevakuutus, Kirkon keskusrahasto ja Kansaneläkelaitos. YEL-eläkkeet kustannetaan yhteisesti jakojärjestelmällä eli YEL-eläkkeitä ei rahastoida. Eläkkeiden kustantamiseen osallistuvat YEL:n mukaista eläketurvaa vakuuttavat eläkelaitokset eli YEL-eläkelaitokset. Valtio kustantaa sen osuuden YEL-eläkkeistä, johon yrittäjien eläkevakuutusmaksut eivät riitä. YEL-eläkkeiden vastuunjaon kautta selvitetään myös YEL-lisäeläketurvan kustannukset.

2.3.1 YEL-eläkkeiden vastuunjaon lopullinen erä

YEL-eläkkeiden vastuunjaon lopullinen erä on toteutuneiden kustannustenjakotietojen perusteella laskettu eläkelaitoksen osuus kyseisen vuoden YEL-eläkkeiden

---

1 Rajamäärä on vuoden 2010 tasossa ja sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella.

vastuunjaosta. Lopullinen erä L_v^y on eläketiedoista muodostuvan hyvityksen H_v^y ja pääosin vakuutusmaksutiedoista muodostuvan maksun M_v^y erotus. Lopullinen erä kuvaa sitä, onko eläkelaitos maksanut osuuttaan enemmän vai vähemmän eläkkeittä eläkkeensaajille.

YEL-eläkkeiden vastuunjaon lopullisen erän L_v^y kaava on

$$(2.8) \quad L_v^y = H_v^y - M_v^y.$$

YEL-eläkkeiden vastuunjaon hyvityksen ja maksun laskentaa on selitetty tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

2.3.1.1 YEL-eläkkeiden vastuunjaon hyvitys

YEL-eläkkeiden vastuunjaon hyvitys H_v^y määritellään seuraavasti

$$(2.9) \quad H_v^y = E_v^y + E_v^{y(L1)} - E_v^{y(L2)} + (1 + r_v)^{-\frac{1}{2}} V_v^{T'}.$$

YEL-eläkkeiden vastuunjaon hyvitys koostuu eläkelaitoksen maksamista YEL:n yhteisesti kustannettavista eläkkeistä E_v^y sekä YEL-lisäeläketurvan (ks. kappale 2.3.5) tasausvastuun kautta tulevasta hyvityksestä $V_v^{T'}$. Jos YEL-lisäeläketurvan tasausvastuun arvo on nolla, jolloin tasausvastuun laskennallinen arvo on ollut negatiivinen, tasausvastuun laskennallisen arvon itseisarvo on saatavaa YEL-eläkkeiden vastuunjaosta. Tasausvastuun laskennallisen arvon itseisarvoa merkitään $V_v^{T'}$. Korko r_v vastaa perustekorona arvoa vuoden v alussa.

YEL-eläkkeiden vastuunjaon hyvityksen kautta selvitetään YEL-lisäeläketurvan kustannukset suureilla $E_v^{y(L1)}$ ja $E_v^{y(L2)}$. Ensin mainittu sisältää kaikki eläkelaitoksen maksamat YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet ja jälkimmäinen eläkelaitoksen itsensä ja muiden eläkelaitosten maksamat eläkelaitoksen itsensä vastuulla olevat YEL-lisäeläkkeet. Kaikkien eläkelaitosten yhteenlaskettujen suureiden $E_v^{y(L1)}$ ja $E_v^{y(L2)}$ summa on nolla, eli järjestely ei vaikuta YEL-eläkkeiden vastuunjako summatasolla. Yksittäisen eläkelaitoksen osalta suureet vaikuttavat YEL-eläkkeiden vastuunjaon lopulliseen erään.

2.3.1.2 YEL-eläkkeiden vastuunjaon maksu

YEL-eläkkeiden kustannukset jaetaan YEL-eläkelaitoksille YEL-eläkkeiden vastuunjaon vakuutusmaksuvastuiden B_v^y ja YEL:n avoimien maksujen P_v^a erotuksen suhteessa eli YEL-eläkkeiden vastuunjaon maksu M_v^y on

$$(2.10) \quad M_v^y = q_v^y (B_v^y - P_v^a).$$

YEL-eläkkeiden vastuunjaon vakuutusmaksuvastuu B_v^y muodostuu YEL:n laskuperusteiden [36] mukaisesta YEL:n vakuutusmaksuvastuusta $\bar{V}_{v-1}$, johon on lisätty YEL:n mukainen vakuutusmaksutulo P_v . Vastuusta vähennetään YEL:n osuus palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeiden kustannustenjaosta $q_v^s S_v^p$ sekä YEL:n teoreettinen hoitokulu H_v . B_v^y -vakuutusmaksuvastuun kaava on

$$(2.11) \quad B_v^y = (1 + r_v)^{\frac{1}{2}} \bar{V}_{v-1} + (P_v - q_v^s S_v^p - H_v).$$

YEL:n laskuperusteiden mukainen vakuutusmaksuvastuu $\bar{V}_v$ koostuu niistä varoista, joita ei tarvita YEL-eläkkeiden kustantamiseen, sekä kyseisen vuoden avoimista maksuista. Tällä hetkellä kaikki YEL:n varat kuluvat eläkkeiden kustantamiseen, ja lisäksi tarvitaan valtion osuutta, joten YEL:n vakuutusmaksuvastuussa on ainoastaan kyseisen vuoden avoimia maksuja vastaava määrä.

YEL:n osuus palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeiden kustannustenjaosta lasketaan eläkelaitoksen vakuuttaman YEL-työtulosumman perusteella. Osuus saadaan kertomalla YEL:n työtulosumma S_v^p palkattomien aikojen kustannuskertoimella q_v^s .

YEL:n teoreettinen hoitokulu H_v lasketaan lakisääteisten maksujen ja eläkelaitosten hoitokulun summana. Lakisääteiset maksut sisältävät YEL:n osuuden Eläketurvakeskuksen kustannuksista, Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan kuluihin tarkoitettua oikeushallintomaksusta ja Finanssivalvonnan valvontamaksusta. Avoimista maksuista P_v^a on kerrottu tarkemmin kohdassa 2.3.1.3.

Kerroin q_v^y määritellään

$$(2.12) \quad q_v^y = \frac{\sum H_v^y}{\sum B_v^y - \sum P_v^a}.$$

Kerroin q_v^y kuvaa sitä, kuinka suuri YEL:n mukaisten eläkkeiden osuus on

YEL-eläkkeiden vastuunjakoon käytettävissä olevista varoista. Jos kertoimen q_v^y laskennallinen arvo on suurempi kuin 1, se tarkoittaa että YEL-eläkkeiden vastuunjakoon käytettävissä olevat varat eivät riitä YEL-eläkkeiden kustantamiseen, eli tarvitaan valtion osuutta. Tällöin kertoimen arvoksi määritellään 1. Muussa tapauksessa kertoimen q_v^y arvo esitetään sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön vahvistettavaksi. Kertoimen q_v^y arvojen aikasarja löytyy liitteestä D.

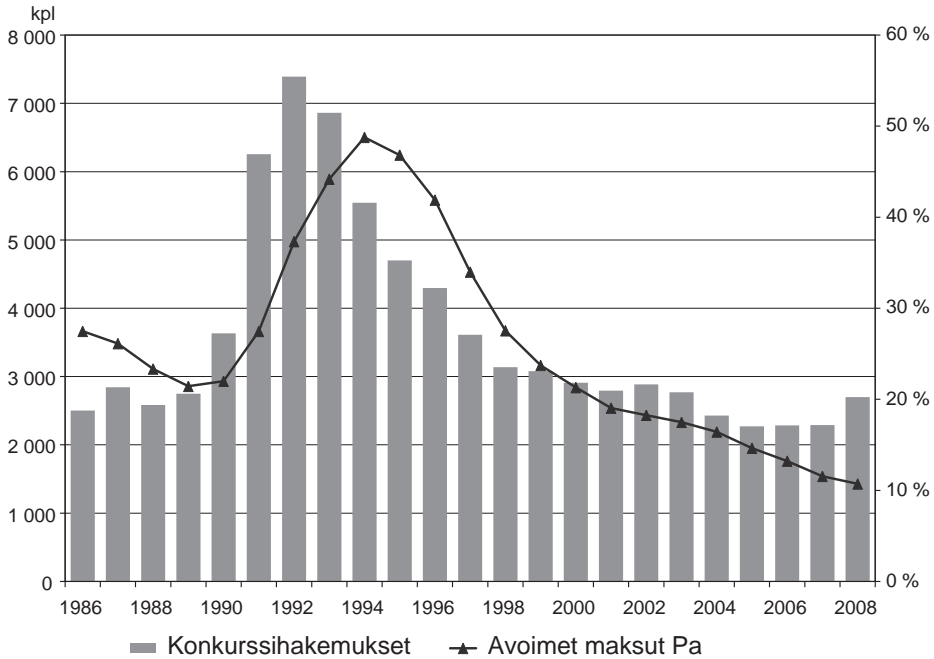
2.3.1.3 Avoimet maksut

Avoimiksi maksuiksi määritellään ne YEL:n mukaiset maksamatta olevat vakuutusmaksut, jotka on jätetty ulosottoihin perittäviksi tai valvottu konkurssissa. Lisäksi avoimiksi maksuiksi luetaan ne YEL-vakuutusmaksut, jotka sisältyvät yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitettuun saneerausohjelmaan, yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa tarkoitettuun maksuohjelmaan tai niitä vastaavaan vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn.

1990-luvun laman aikana YEL:n maksamatta olevien avoimien maksujen osuus YEL:n vakuutusmaksutulosta kasvoi selvästi. Laman jälkeen YEL:n avoimien maksujen osuus vakuutusmaksutulosta on tasaisesti vähentynyt. Avoimien maksujen vähenemiseen on vaikuttanut ennen uutta vuoden 2008 lopulla alkanutta taantumaa parantunut taloudellinen tilanne. Lisäksi vaikutusta on todennäköisesti ollut myös sillä, että vuodesta 1998 lähtien avoimiksi jääneet maksut ovat leikanneet karttuvaa eläketurvaa, jos niitä ei ole saatu viiden vuoden aikana perittyä. Vuoden 2008 lopulla alkaneen taantumien myötä lisääntyneet yrittäjien maksuvaikkeudet saattavat näkyä YEL:n avoimissa maksuissa 2010-luvulla.

Kuviossa 2.3 nähdään YEL:n avoimien maksujen osuus prosentteina YEL:n vakuutusmaksutulosta ja konkurssihakemusten määrä. Sekä konkurssihakemukset että avoimet maksut kertovat yritysten maksuvaikkeuksista.

Kuvio 2.3. Konkurssihakemusten määrä ja YEL:n avoimet maksut vuosina 1986–2008. Kuvan vasemmalla akselilla on konkurssihakemusten kappalemäärä ja oikealla akselilla on avoimet maksut prosentteina YEL:n vakuutusmaksutulosta. Konkurssihakemusten määrä on saatu Tilastokeskuksen internetsivuilta [26].

2.3.2 YEL:n valtion osuus

Jos YEL-eläkelaitosten yhteenlaskettu YEL-eläkkeiden vastuunjaon vakuutusmaksuvastuu B_v^y ei riitä YEL-eläkkeiden kustantamiseen, valtio kustantaa loput YEL-eläkkeistä. Valtion osuus lasketaan Eläketurvakeskuksessa YEL-eläkkeiden vastuunjaon yhteydessä ja jaetaan eläkelaitoksille YEL-eläkkeiden vastuunjaon ennakoiden ja tarkistuserien yhteydessä. Valtion osuus lasketaan kaavalla

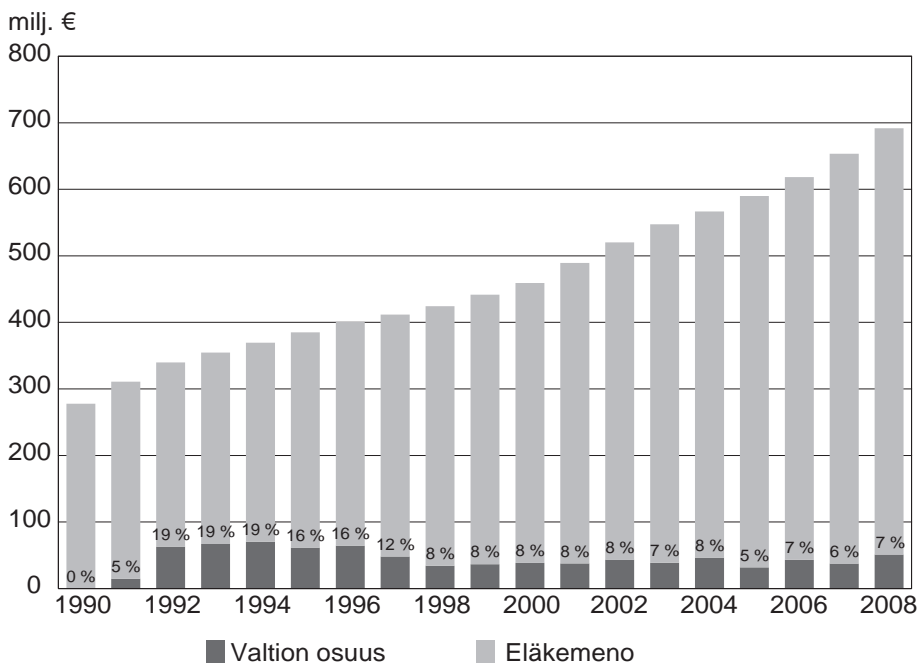
$$(2.13) \quad \left[\sum (H_v^y - B_v^y + P_v^a) - Y_v^y \right]^+.$$

Suure Y_v^y on vuoden $v-1$ YEL:n valtion osuuden laskennassa pyöristämisestä johtuva Eläketurvakeskukselle jäänyt ylitte tai alite.

Valtio on osallistunut YEL-eläkkeiden kustantamiseen vuodesta 1979 lähtien. Poikkeuksena on vuosi 1990, jolloin valtion osuutta ei tarvittu. Kuviossa 2.4

on YEL:n yhteisesti kustannettava eläkemeno ja YEL:n valtion osuus vuodesta 1990 vuoteen 2008. Kuviossa näkyy myös YEL:n valtion osuuden prosentuaalinen osuus eläkemenosta. 1990-luvun laman aikana YEL:n valtion osuus kasvoi selvästi, jopa 19 prosenttiin vuotuisesta eläkemenosta. Lama-aikana YEL-yrittäjien määrä väheni ja yrittäjien vahvistettujen työtulojen summa ja sen myötä YEL:n mukainen vakuutusmaksutulot pieni. Lisäksi YEL:n avoimien maksujen osuus YEL:n vakuutusmaksutulosta kasvoi johtuen konkurssseista ja yrittäjien maksuvaikeuksista. Kaikki nämä seikat vaikuttivat valtion osuuteen kasvattavasti.

Kuvio 2.4. YEL:n mukainen eläkemeno ja YEL:n valtion osuus miljoonina euroina ja YEL:n valtion osuus prosentteina eläkemenosta vuosina 1990–2008.

2.3.3 YEL-eläkkeiden vastuunjaon ennakot

YEL-eläkkeiden vastuunjaon ennakot määrätään kolme kertaa vuodessa valtiolle ja YEL-eläkelaitoksille, ja kerran vuodessa niille eläkelaitoksille, jotka eivät vakuuta YEL:in mukaista eläketurvaa (käytetään myöhemmin termiä muut kuin YEL-eläkelaitokset). Ennakot määrätään YEL-eläkelaitoksille tammi-kesäkuulle, heinä-marraskuulle ja joulukuulle. YEL:n yhteisesti kustannettava eläkemeno

sekä valtion osuus ja sen laskemiseen tarvittavat suuret arvioidaan Eläketurvakeskuksessa toukokuussa heinä-marraskuun ennakoita varten ja lokakuussa joulukuun ennakoita ja seuraavan vuoden tammi-kesäkuun ennakoita varten.

Muiden kuin YEL-eläkelaitosten ennakoiden määräytymiseen vaikuttavat ainoastaan eläkemenon muutokset. YEL:n eläkemenon kehitys on yleensä tasaisempaa ja helpommin ennakoitavaa kuin YEL:n vakuutusmaksusuureiden kehitys. Tämän vuoksi muiden kuin YEL-eläkelaitosten ennakoita ei tarvitse tarkentaa niin usein kuin YEL-eläkelaitosten ja valtion.

YEL-ennakoiden laskentaa varten määritellään arvioitua YEL-eläkkeiden vastuunjakoerää kuvaavat vuositasoiset R_v -suureet:

- R_v^1 tammi-kesäkuun ennakoiden laskentaa varten YEL-eläkelaitoksille ja tammi-joulukuun ennakoita varten muille kuin YEL-eläkelaitoksille,
- R_v^2 heinä-marraskuun ennakoiden laskentaa varten YEL-eläkelaitoksille ja
- R_v^3 joulukuun ennakoiden laskentaa varten YEL-eläkelaitoksille.

Ennakot määrätään sellaiselle eläkelaitokselle, joka on toiminnassa vuoden alussa ja jolle arvioitu vastuunjakoerä on itseisarvoltaan vähintään 20 000 euroa. Heinä-marraskuun ennakoiden määräämisessä on lisäehto: jotta ennako tulisi määrättäväksi, heinä-marraskuulle arvioidun vuositasoisen vastuunjakoerän ja alkuvuodelle arvioidun vastuunjakoerän puolikkaan erotuksen täytyy olla itseisarvoltaan vähintään 10 000 euroa. Joulukuun ennako taas ei tule määrättäväksi, jos heinä-marraskuun ennakkoa ei ole määrätty, tai jos lausekkeen $R_v^3 - \frac{5}{6}R_v^2 - \frac{1}{12}R_v^1$ itseisarvo on pienempi kuin 1 700 euroa.

R_v -suureet määritellään eläkelaitoksen arvioidun hyvityksen ja maksun erotuksena. Suureen R_v^1 laskennassa käytetään laskentahetkellä viimeisimpiä tiedossa olevia toteutuneita suureita eli vuoden $v-2$ suureita. Suureen R_v^1 kaava on

$$R_v^1 = r_v^1 \frac{I_v}{I_{v-2}} H_{v-2}^y - \frac{c_v^y}{c_{v-2}^y} \frac{I_v^p}{I_{v-2}^p} r_v^2 (B_{v-2}^y - P_{v-2}^a).$$

Suure c_v^y on alle 53-vuotiaiden YEL-vakuutusmaksun ja 53 vuotta täyttäneiden YEL-vakuutusmaksun keskimääräinen painotettu maksuprosentti, joka on painotettu vastaaviin ikäluokkiin kuuluvien YEL-yrittäjien työtulosummilla. I_v on työeläkeindeksi ja I_v^p on palkkakerroin. Kerroin r_v^1 määritellään siten, että suureiden

$r_v^1 \frac{I_v}{I_{v-2}} H_{v-2}^y$ summa vastaa vuodelle v arvioitua YEL:n yhteisesti kustannettavaa eläkemenoa. Kerroin r_v^2 taas määrätään siten, että suureiden R_v^1 summa vastaa lokakuussa vuonna $v-1$ vuodelle v arvioitua valtion osuutta A_v^{E1} . Kerroin r_v^1 kuvaa siis sitä, kuinka paljon YEL:n mukaisen eläkemenon oletetaan kasvavan kahden vuoden takaisesta eläkemenosta työeläkeindeksin muutoksen lisäksi. Kerroin r_v^2 taas kuvaa YEL:n maksamatta olevilla avoimilla maksuilla vähennetyin vastuunjaon vakuutusmaksuvastuun muutosta palkkakertoimen ja keskimääräisen YEL-vakuutusmaksuprosentin muutosten vaikutusten lisäksi.

Suureet R_v^2 ja R_v^3 määritellään vastaavasti kuin R_v^1 . Suureen R_v^2 laskennassa käytetään vuoden $v-1$ toteutuneita suureita. Suureen R_v^3 laskennassa käytetään eläkelaitoksen vuodelle v arvioimia maksusuureita $B_v^{y'}$ ja P_v^a . Suureiden R_v^2 ja R_v^3 kaavat ovat seuraavat:

$$R_v^2 = r_v^3 \frac{I_v}{I_{v-1}} H_{v-1}^y - \frac{c_v^y}{c_{v-1}^y} \frac{I_v^p}{I_{v-1}^p} r_v^4 (B_{v-1}^y - P_{v-1}^a)$$

ja

$$R_v^3 = r_v^5 \frac{I_v}{I_{v-1}} H_{v-1}^y - r_v^6 (B_v^{y'} - P_v^a).$$

Kertoimet r_v^3 ja r_v^5 määritellään vastaavasti kuin kerroin r_v^1 . Laskennassa kuitenkin vähennetään arvioidusta yhteisesti kustannettavasta YEL-eläkemenosta muiden kuin YEL-eläkelaitosten suureiden R_v^1 summa. Kertoimet r_v^4 ja r_v^6 määritellään vastaavasti kuin kerroin r_v^2 : kertoimen r_v^4 laskennassa YEL-eläkelaitosten suureiden R_v^2 ja muiden kuin YEL-eläkelaitosten suureiden R_v^1 summan täytyy vastata toukokuussa vuonna v arvioitua valtion osuutta A_v^{E2} ja kertoimen r_v^6 laskennassa YEL-eläkelaitosten suureiden R_v^3 ja muiden kuin YEL-eläkelaitosten suureiden R_v^1 summan täytyy vastata lokakuussa vuonna v arvioitua valtion osuutta A_v^{E3} .

Ennakot määrätään muille kuin YEL-eläkelaitoksille siten, että arvioitu saatava eli R_v^1 -suure on suoraan eläkelaitoksen ennako K_v^{YS1b} . Ennakkoa maksavien YEL-eläkelaitosten tammi-kesäkuun ennako K_v^{YM1} on puolet koko vuodelle arvioidusta maksusta R_v^1 . Jos kyseessä on ennakkoa saava YEL-eläkelaitos, ennako K_v^{YS1a}

määritään seuraavasti:

$$K_v^{YS1a} = \frac{R_v^1}{\sum[R_v^1]_+} \left(\frac{1}{2} A_v^{E1} + \sum(-K_v^{YM1}) - \frac{1}{2} \sum K_v^{YS1b} \right)$$

Ennako lasketaan siis siten, että saaville YEL-eläkelaitoksille jaetaan arvioitujen vastuunjakoerien eli suureiden R_v^1 suhteessa valtion osuuden ja maksavien eläkelaitosten ennakoiden summa. Jaettavasta summasta on ensin vähennetty muiden kuin YEL-eläkelaitosten saamat ennakot. Tällä laskentakaavalla saadaan ennakkoa maksavien ja ennakkoa saavien eläkelaitosten ennakoiden summa nolllaksi.

Heinä-marraskuun ja joulukuun ennakoiden kaavat YEL-eläkelaitoksille ovat vastaavat kuin alkuvuoden ennakoissa. Jo saadut tai maksetut alkuvuoden ennakot näkyvät kaavoissa siten, että alkuvuoden arvioidut saatavat tai maksut otetaan laskennassa huomioon.

2.3.4 YEL-eläkkeiden vastuunjaon tarkistuserä

YEL-eläkkeiden vastuunjaon tarkistuserä T_v^y saadaan lopullisen vastuunjakoeran ja kuukausittain maksettujen ennakoiden erotuksena:

$$(2.14) \quad T_v^y = (1+r_v)^{\frac{17}{12}} \left\{ L_v^y - \sum_{i=1}^j \left[(1+r_v)^{\frac{30*(6-i)+29}{360}} \frac{K_v^{Y1}}{j} \right] - \sum_{i=1}^5 \left[(1+r_v)^{\frac{30*(-i)+29}{360}} \frac{K_v^{Y2}}{5} \right] - (1+r_v)^{\frac{151}{360}} K_v^{Y3} \right\}.$$

Tarkistuserän kaavassa lopulliselle erälle L_v^y lasketaan korkoa ajalta 1.7.v–30.11.v+1. Ennakoille lasketaan korkoa eräkuukauden ensimmäisestä päivästä 30.11.v+1 saakka. Suure K_v^{Y1} tarkoittaa tammi-kesäkuussa maksettua tai saatua ennakkoa (tammi-joulukuussa muille kuin YEL-eläkelaitoksille), K_v^{Y2} heinä-marraskuussa maksettua tai saatua ennakkoa ja K_v^{Y3} joulukuussa maksettua tai saatua ennakkoa. Kaavassa $j = 6$ YEL-eläkelaitoksille ja $j = 12$ muille kuin YEL-eläkelaitoksille.

Jos tarkistuserä T_v^y on negatiivinen, se on eläkelaitokselle maksettavaa. Vastavasti jos tarkistuserä on positiivinen, se on eläkelaitokselle saatavaa. Negatiiviset tarkistuserät maksetaan marraskuun viimeisenä pankkipäivänä Eläketurvakeskukseen ja Eläketurvakeskus maksaa positiiviset tarkistuserät eläkelaitoksille joutu-

kuun toisena pankkipäivänä. Tarkistuserät yhdistetään maksettaessa muiden kustannustenjakojen tarkistuseriin.

2.3.5 YEL-lisäeläketurvasta

Yrittäjä on voinut järjestää itselleen YEL:n etuja paremman eläketurvan, nk. rekisteröidyn YEL-lisäeläketurvan. Lisäeläketurvalla on paikattu eläkejärjestelmän voimaantulovaiheessa puuttuvaa perusturvaa ja vakuutettu eläketurvan parannuksia kuten alennettuja eläkeikiä. YEL-lisäeläketurvasta säädetään YEL:n voimaantulolain 29 §:ssä.

Lisäeläketurvan vakuutuksiin ei ole otettu enää uusia henkilöitä vuoden 2000 lopun jälkeen. Silloin voimassa olevia yrittäjän lisäeläkevakuutuksia voitiin kuitenkin jatkaa. Vuoden 2006 lopussa YEL-lisäeläketurvan vakuuttaminen lopetettiin kokonaan. Lähellä eläkeikää olevat saivat jatkaa YEL-lisäeläketurvan vakuuttamista vuoden 2010 loppuun asti.

Rekisteröidyn YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet ovat kokonaan sen YEL-eläkelaitoksen vastuulla, joka on vakuuttanut kyseisen YEL-lisäeläketurvajakson. YEL-lisäeläketurvan eläke jakautuu rahastoituu osaan ja tasausosaan. Jos YEL-eläkelaitoksen lisäeläketurvan tasausvastuun laskennallinen arvo on negatiivinen eli tasausvastuu määritellään nolllaksi, laskennallisen arvon itseisarvo on eläkelaitokselle saatavaa YEL-eläkkeiden vastuunjaosta. Tämä osa YEL-lisäeläkkeestä tulee tällöin YEL-eläkelaitosten yhteisesti kustannettavaksi.

2.4 Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjako

Työeläkettä karttuu työansioiden lisäksi palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteella. Eläkelaitokset vastaavat yhteisesti palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteella karttuneiden eläkeosien kustannuksista. Kustannukset jaetaan työeläkelaitosten kesken palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaossa. Tätä kutsutaan lyhyemmin myös palkattomien aikojen kustannustenjaoksi.

Kaikki työeläkelaitokset eli TyEL- ja YEL-eläkelaitokset, Merimieseläkekassa, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Valtiokonttori, Kuntien eläkevakuutus, Kirkon keskusrahasto, Kansaneläkelaitos, Suomen Pankki, Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassa ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus osallistuvat palkattomien aikojen

perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjakoon.

2.4.1 Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattomalla ajalla¹ tarkoitetaan aikaa, jolta työntekijälle on maksettu

- äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa,
- sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa,
- vuorottelukorvausta,
- ansiopäivärahaa,
- aikuiskoulutustukea,
- kuntoutusrahaa tai
- liikenne- tai tapaturmakorvauksia.

Palkattomilta ajoilta karttuu eläkettä 1,5 prosenttia eläkkeen perusteena olevista etuusansioista. Näistä otetaan huomioon eläkettä laskettaessa etuuslajista riippuen 17–117 prosenttia². Eläkkeen perusteena olevat etuusansiot lasketaan muuttamalla etuuden perusteena olevat työansiot ensin päiväkohtaisiksi ja kertomalla nämä sitten maksettujen etuuspäivien lukumäärällä.

Eläkettä karttuu palkattomilta ajoilta 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun ja vanhuuseläkkeen osalta eläketapahtumakuukauden loppuun saakka. Ansiopäivärahat otetaan huomioon kuitenkin enintään sen kuukauden loppuun, kun henkilö täyttää 63 vuotta.

2.4.2 Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon lopullinen erä

Eläkelaitokset ilmoittavat Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuoden aikana maksamansa palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkeosat sekä eläkelaitoksessa vakuutettujen työntekijöiden palkka- ja työtulosummat. Tietojen perusteella palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannukset jaetaan eläkelaitosten kesken. Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon lopullinen erä L_v^s on toteutuneiden tietojen perusteella laskettu eläkelaitoksen osuus kyseisen vuoden palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaosta

---

1 Palkaton aika on määritelty tarkemmin TyEL 2 §:ssä.

2 Etuuslajikohtaisista prosentiosuuksista on säädetty mm. TyEL 74 §:ssä.

ja se lasketaan kaavalla

$$(2.15) \quad L_v^s = E_v^s - M_v^s,$$

missä E_v^s on eläkelaitoksen hyvitys ja M_v^s on eläkelaitoksen maksu palkattomilta ajoilta karttuneista eläkeosista.

2.4.2.1 Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon hyvitys

Eläkelaitoksen hyvitys E_v^s sisältää eläkelaitoksen maksamat palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkeosat. Eläkelaitokset ilmoittavat palkattomilta ajoilta karttuneet eläkeosat Eläketurvakeskukselle eläkemenotiedostolla.

Kuntoutusrahan sisältämiä palkattomien aikojen perusteella karttuneita eläkeosia ei selvitetä palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaossa, joten niitä ei sisällytetä hyvitykseen E_v^s . Sen sijaan kuntoutusrahan sisältämät palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkeosat ovat kuntoutusrahan myöntäneen eläkelaitoksen eläkelain tai eläkesäännön mukaisia.

Myöskään palkattomien aikojen perusteella saatujen tulevan ajan eläkkeiden kustannuksia ei jaeta palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaossa. Sen sijaan palkattomiin aikoihin liittyvä tulevan ajan eläkkeen osa jaetaan lakiosiin niiden eläkelakien mukaisten työansioiden suhteessa, jotka kohdistuvat tulevan ajan tarkasteluajakaan. Kustannukset palkattomiin aikoihin perustuvista tulevan ajan eläkkeistä jakautuvat eläkelaitosten kesken kuten tulevan ajan eläkkeen lakiosat. Tulevan ajan eläkkeen laskennassa palkattomien aikojen etuuksien perusteena olevat työansiot otetaan huomioon aina vähintään sataprosenttisesti.

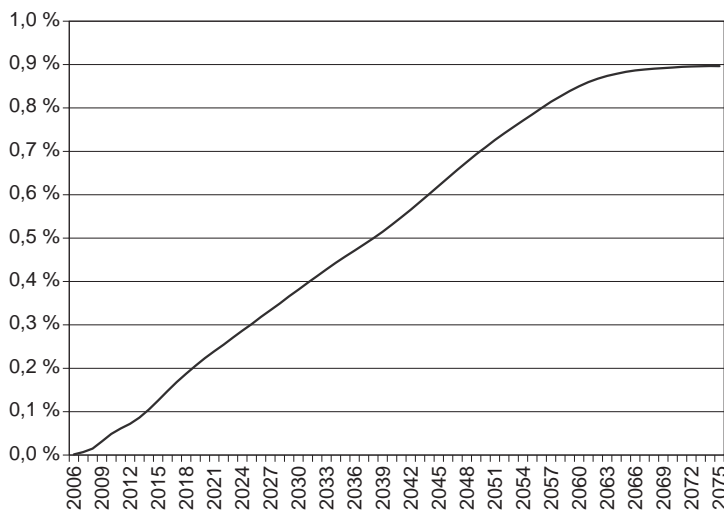
Palkattomilta ajoilta on nykymuodossaan¹ karttunut työeläkettä vasta vuodesta 2005 lähtien. Nykyhetkeen mennessä palkattomilta ajoilta karttuneista eläkkeistä ainoastaan pieni osa on ehtinyt realisoitua maksetuiksi eläkeosiksi. Taulukossa 2.1 esitetään palkattomien aikojen perusteella karttuneiden maksettujen eläkeosien määrät eri vuosina. Kuviossa 2.5 esitetään Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelman mukainen palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien eläkemeno prosentteina työtulosummasta vuoteen 2075 asti.

1 Ennen vuotta 2005 palkattomilta ajoilta kertyi työeläkellisää. Eläkettä karttui työeläkelisän muodossa työttömyys-, koulutus- ja kuntoutusetuuksien perusteella.

Taulukko 2.1. Vuosina 2006–2008 maksetut palkattomilta ajoilta karttuneet eläkeosat 1.7.v tasoisina.

Vuosi	milj. €
2006	1,5
2007	6,8
2008	15,7

Kuvio 2.5. Arvio palkattomilta ajoilta karttuneista eläkeosista prosentteina työtu-
losummasta vuoteen 2075 asti.

Lähde: Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelma.

2.4.2.2 Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon maksu

Eläkelaitosten maksuilla M_v^s kerätään palkattomilta ajoilta karttuneiden maksettujen eläkeosien kustannusten kattamiseen tarvittavat varat. Eläkelaitoksen maksu M_v^s lasketaan kaavalla

$$(2.16) \quad M_v^s = q_v^s S_v^p,$$

missä S_v^p on eläkelaitoksen palkka- tai työtulosumma¹, joka sisältää edellisten vuosien palkkasummiin kohdistuvat korjaukset muihin kuin YEL:n ja MYEL:n työtulosummiin. 80 prosenttia siirtymämaksun perusteena olevasta palkkasummasta vähennetään TyEL-eläkelaitoksen palkkasummasta ja lisätään Valtiokonttorin palkkasummaan. Kaavan (2.16) kerroin q_v^s on

$$(2.17) \quad q_v^s = \frac{\sum E_v^s - (1 + b_1)^{\frac{-5}{12}} Y_v^s}{\sum S_v^p},$$

missä b_1 on perustekorko ja Y_v^s on edellisen vuoden kustannustenjaosta Eläketurvakeskukselle jäänyt kertoimen q_{v-1}^s pyöristämisestä johtuva ylite tai alite. Ylite tai alite on vuoden $v-1$ kustannustenjakohetken 30.11.v tasossa, joten kaavassa (2.17) se korkoutetaan taaksepäin 1.7.v tasoon.

Kaava (2.16) voidaan kirjoittaa myös seuraavasti:

$$M_v^s = \frac{S_v^p}{\sum S_v^p} \left(\sum E_v^s - (1 + b_1)^{\frac{-5}{12}} Y_v^s \right),$$

mistä nähdään, että palkattomien aikojen perusteella karttuneiden maksettujen eläkeosien kustannukset $\sum E_v^s$ jaetaan kaikkien eläkelaitosten kesken eläkelaitoksissa vakuutettujen työntekijöiden palkka- ja työtulosummien suhteessa.

Jos eläkelaitos harjoittaa sekä TyEL:n että YEL:n mukaista toimintaa, eläkelaitoksen maksu M_v^s määrätään näiden molempien eläkelakien mukaisesti. Tällöin TyEL:n ja YEL:n mukaan vakuutettuina olevien palkka- ja työtulosummien perusteella määräytyvien maksujen yhteenlaskettu määrä on eläkelaitoksen maksu palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjakoon.

1 Tässä osiossa kaikkien eläkelaitosten palkkasummia merkitään yksinkertaisuuden vuoksi suurella S_v^p . Vastuunjakoperusteissa [32] TyEL-eläkelaitoksessa vakuutettujen työntekijöiden palkkasummia merkitään suurella $S_v^{p,sm}$ ja Valtiokonttorin työansioita suurella $S_v^{p(VK)}$. Vastuunjakoperusteiden merkintätapa johtuu siitä, että näissä suureissa otetaan huomioon 80 prosenttia siirtymämaksun perusteena olevasta palkkasummasta S_v^s .

2.4.3 *Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon ennakot*

Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon ennakoita maksetaan kuukausittain. Eläketurvakeskus tarvitsee ennakoiden määräämistä varten arviot eläkelaitosten maksamista palkattomilta ajoilta karttuneista eläkeosista E_v^s sekä palkka- tai työtulosummista S_v^p . Eläkelaitokset ilmoittavat arviot Eläketurvakeskukselle muiden kustannustenjakojen ennakoita varten toimitettavien tietojen yhteydessä.

Arviotietojen perusteella ennakoita varten lasketaan arvio kertoimesta q_v^s kaavaa (2.17) mukaillen ja arviot eläkelaitoksen maksuista M_v^s kaavaa (2.16) mukaillen. Ennakoiden laskenta eroaa lopullisen erän laskennasta siten, että ennakoissa ei oteta huomioon edellisen vuoden selvittelystä jäänyttä ylitettä tai alitetta Y_v^s .

Eläkelaitoksen ennako lasketaan arvioitujen suureiden E_v^s ja M_v^s pohjalta kaavalla

$$(2.18) \quad K_v^s = s^s \cdot (E_v^s - M_v^s).$$

Ennakoiden määräämisen euroraja on 20 000 euroa. Jos eläkelaitoksen arvioitu saatava tai maksettava määrä $E_v^s - M_v^s$ jää tätä pienemmäksi, eläkelaitokselle ei määrätä ennakkoa. Jotta negatiivisten ja positiivisten ennakoiden summat saadaan yhtä suuriksi sen jälkeen, kun alle 20 000 euron saatavat ja maksut on pudotettu pois, tarvitaan kerrointa s^s . Kerroin $s^s = 1$ niille, joiden ennako on maksettavaa. Niille, joiden ennako on saatavaa, kerroin $s^s = s_v^s$. Ennakkoa maksavien eläkelaitosten ennakot pysyvät laskennassa ennallaan ja ennakkoa saavien eläkelaitosten ennakoita muutetaan s_v^s -kertoimella. Kertoimen s_v^s arvo määritellään siten, että positiivisten ja negatiivisten suureiden K_v^s summa on nolla.

2.4.4 *Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon tarkistuserä*

Tarkistuserä T_v^s saadaan lopullisen kustannustenjakoerän ja kuukausittain maksettujen ennakoiden erotuksena:

$$(2.19) \quad T_v^s = (1 + b_1)^{\frac{17}{12}} \cdot \left\{ L_v^s - \sum_{i=1}^{12} \left[(1 + b_1)^{\frac{30 \cdot (6-i) + 29}{360}} \frac{K_v^s}{12} \right] \right\}.$$

Tarkistuserän kaavassa lopulliselle erälle L_v^s lasketaan korkoa ajalta 1.7.v–30.11.v+1. Ennakoille $\frac{K_v^s}{12}$ lasketaan korkoa eräkuukauden ensimmäisestä päivästä 30.11.v+1 saakka.

Jos kaavan (2.19) mukainen tarkistuserä T_v^s on negatiivinen, se on eläkelaitokselle maksettavaa. Vastaavasti jos tarkistuserä on positiivinen, se on eläkelaitokselle saatavaa. Tarkistuserä yhdistetään maksettaessa muiden kustannustenjakojen tarkistuseriin.

Kustannustenjaon yhteydessä Eläketurvakeskukselle jäävä ylite tai alite otetaan perustekorolla korkoutettuna huomioon tehtäessä kustannustenjakoselvittelyä vuodelta v+1.

2.4.5 Muut palkattomiin aikoihin liittyvät kustannustenjaot

Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon lisäksi palkattomilta ajoilta saataviin etuuksiin liittyviä erillisiä kustannustenjakoja ovat työttömyysvakuutusrahaston maksun jako sekä VEKL-etuusosien selvittely.

Työttömyysvakuutusrahaston maksu hyvitetään eläkelaitoksille ansiosidonnaisilta työttömyys- ja koulutusajoilta sekä vuorotteluvapailta karttuvan eläketurvan rahoittamiseksi. Työttömyysvakuutusrahaston maksusta kerrotaan tarkemmin kohdassa 2.5.

Valtio korvaa Eläketurvakeskuksen kautta eläkelaitoksille alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta karttuneiden etuuksien kustannukset. Näiden VEKL:n mukaan karttuneiden etuuksien kustannusten selvittelystä kerrotaan tarkemmin kohdassa 3.

2.5 Työttömyysvakuutusrahaston maksu

Ansiosidonnaisilta työttömyys- ja koulutusajoilta sekä vuorotteluvapailta saatujen etuuksien perusteella karttuu eläkettä. Työttömyysvakuutusrahasto maksaa vuosittain Eläketurvakeskukselle työttömyysvakuutusrahaston maksun, jolla nämä eläkkeiden karttumisesta aiheutuvat kulut rahoitetaan¹. Eläketurvakeskus

---

1 Työttömyysvakuutusrahaston maksu suoritetaan jo siinä vaiheessa, kun palkattomien aikojen etuuksien saajille karttuu eläkettä. Kun etuudensaajat jäävät myöhemmin tulevaisuudessa eläkkeelle, palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannukset jaetaan eläkelaitosten kesken kohdassa 2.4 esitetyllä tavalla.

hyvittää työttömyysvakuutusrahaston maksun TyEL-eläkelaitoksille, Merimies-eläkekassalle, Kuntien eläkevakuutukselle, Kirkon keskusrahastolle, Kansaneläkelaitokselle, Suomen Pankille ja Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassalle. Lisäksi Työttömyysvakuutusrahasto suorittaa erillisen maksun suoraan Valtion Eläkerahastolle¹ ansiosidonnaisilta etuuspäiviltä karttuvien eläkeosien rahoitusta varten.

Työttömyysvakuutusrahaston maksua kutsutaan myös TVR-maksuksi.

2.5.1 Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullinen erä

Työttömyysvakuutusrahaston maksu on eläkelaitoksille saamista. Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullinen erä on toteutuneiden tietojen perusteella laskettu eläkelaitoksen osuus kyseisen vuoden työttömyysvakuutusrahaston maksusta. Eläkelaitoksen lopullinen erä on

$$(2.20) \quad L_v^{TVR} = \begin{cases} q_v^{TVR(j)} \cdot S_v^p & \text{Kuntien eläkevakuutukselle, Kirkon keskusrahastolle, Kansaneläkelaitokselle, Suomen Pankille tai Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassalle,} \\ q_v^{TVR(m)} \cdot S_v^p & \text{Merimieseläkekassalle ja} \\ q_v^{TVR(y)} \cdot S_v^p & \text{TyEL-eläkelaitokselle.} \end{cases}$$

Kertoimet $q_v^{TVR(j)}$, $q_v^{TVR(m)}$ ja $q_v^{TVR(y)}$ ovat työttömyysvakuutusrahaston maksun hyvityksen jaon kertoimia ja S_v^p on eläkelaitoksessa vakuutettujen työntekijöiden palkkasumma². Palkkasummaan sisältyy edellisten vuosien palkkasummiin kohdistuvat korjaukset. Tarvittaessa TyEL-eläkelaitoksen palkkasummasta on vähennetty 80 prosenttia siirtymämaksun perusteena olevasta palkkasummasta.

-
- 1 Valtion virastot ja laitokset eivät maksa työnantajan työttömyysvakuutusmaksua, minkä vuoksi Valtion Eläkerahastolle suoritettava maksu vastaa palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun osuutta koko työttömyysvakuutusmaksusta.
  - 2 Tässä osiossa kaikkien eläkelaitosten palkkasummiat merkitään yksinkertaisuuden vuoksi suurella S_v^p . Vastuunjakoperusteissa [32] TyEL-eläkelaitoksessa vakuutettujen työntekijöiden palkkasummiat merkitään suurella S_v^{psm} . TyEL-eläkelaitosten palkkasumman merkintätapa vastuunjakoperusteissa johtuu siitä, että niiden palkkasummasta on vähennetty 80 prosenttia siirtymämaksun perusteena olevasta palkkasummasta S_v^s .

2.5.1.1 Työttömyysvakuutusrahaston maksun jaon kertoimet

Ennen kuin eläkelaitoksille lasketaan työttömyysvakuutusrahaston hyvitys, maksusta vähennetään Eläketurvakeskuksen osuus, jonka määrä lasketaan eri tavalla julkisen sektorin eläkelaitosten osalta, Merimieseläkekassan osalta ja TyEL-eläkelaitosten osalta. Tästä johtuen työttömyysvakuutusrahaston maksun jakoon tarvitaan kolme eri kerrointa, jotka määritellään seuraavasti:

$$(2.21) \quad q_v^{TVR(j)}, q_v^{TVR(m)}, q_v^{TVR(y)} = k_v^{TVR} - \sum_{j,m \text{ tai } y} \frac{(\text{Eläketurvakeskuksen osuus})}{S_v^p},$$

missä k_v^{TVR} on apukerroin. Se saadaan kaavalla

$$(2.22) \quad k_v^{TVR} = \frac{M_v^{TVR} + (1 + b_1)^{\frac{-5}{12}} Y_v^{TVR}}{\sum_{TVR} S_v^p},$$

missä M_v^{TVR} on vuoden v työttömyysvakuutusrahaston maksun kokonaismäärä ja b_1 on perustekorko. Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrästä M_v^{TVR} kerrotaan tarkemmin kohdassa 2.5.2. Y_v^{TVR} on edellisen vuoden työttömyysvakuutusrahaston maksun jaosta Eläketurvakeskukselle jäänyt kertoimien $q_{v-1}^{TVR(j)}$, $q_{v-1}^{TVR(m)}$ ja $q_{v-1}^{TVR(y)}$ pyöristämisestä johtuva ylite tai alite. Ylite tai alite on vuoden $v-1$ kustannustenjakohetken 30.11. v tasossa, joten kaavassa (2.22) se korkoutetaan taaksepäin 1.7. v tasoon. Kaavan (2.22) perusteella nähdään, että työttömyysvakuutusrahaston maksu hyvitetään työttömyysvakuutusrahaston maksun jakoon osallistuville eläkelaitoksille eläkelaitoksissa vakuutettujen työntekijöiden palkkasummien suhteessa.

2.5.1.2 Eläketurvakeskuksen osuus työttömyysvakuutusrahaston maksusta

Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevasta palkkasummasta muodostetaan eläkelaitoskohtainen suure $S_v^{p(TVR)}$ kaavalla

$$S_v^{p(TVR)} = \frac{S_v^p}{\sum_{TVR} S_v^p} S_{v(\text{kaikki})}^{p(TVR)}.$$

Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevasta palkkasummasta

$S_{v(\text{kaikki})}^{p(TVR)}$ kerrotaan kohdassa 2.5.2.

Eläketurvakeskuksen osuus työttömyysvakuutusrahaston maksusta lasketaan kertomalla eläkelaitoskohtaiset työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevat palkkasummat seuraavilla määrillä:

- $100 \cdot {}^1e_v \cdot g_v^j$ prosenttia julkisen sektorin eläkelaitosten osalta,
- $100 \cdot {}^1e_v \cdot g_v^m$ prosenttia Merimieseläkekassan osalta ja
- $100 \cdot {}^2e_v$ prosenttia TyEL-eläkelaitosten osalta.

Kertoimet ${}^1e_v$, ${}^2e_v$, g_v^j ja g_v^m on määritelty kohdassa 2.6.

2.5.2 Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrä

Työttömyysvakuutusrahaston maksun lähtökohta on, että palkansaajien ansiosidonnaisten etuuksien perusteena olevista työansioista suoritettaisiin vastaava maksu kuin mitä keskimääräinen TyEL-vakuutusmaksu olisi samansuuruisista ansioista. Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveystieteiden päätöksellä. Vuoden v työttömyysvakuutusrahaston maksun määrä lasketaan kaavalla

$$(2.23) \quad M_v^{TVR} = S_{v(\text{kaikki})}^{p(TVR)} \cdot \text{keskimääräinen TyEL-vakuutusmaksuprosentti.}$$

TyEL:n mukaisen vakuutuksen maksuprosentin vuosittainen vaihtelu vaikuttaa suoraan työttömyysvakuutusrahaston maksun määrään. Maksuprosentin nousu lisää työttömyysvakuutusrahaston maksun määrää ja vastaavasti maksuprosentin lasku pienentää työttömyysvakuutusrahaston maksun määrää. TyEL-vakuutusmaksuprosentit esitetään liitteessä D.

$S_{v(\text{kaikki})}^{p(TVR)}$ on työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena oleva palkkasumma. Se määräytyy ansiosidonnaisten etuuspäivien lukumäärien ja etuuksien perusteena olevien ansioiden pohjalta. Etuuksien perusteena olevista ansioista otetaan huomioon vain se prosenttiosuus, joka oikeuttaa eläkkeeseen eli 75 prosenttia ansiopäivärahojen osalta¹, 65 prosenttia aikuiskoulutustukien osalta ja 55 prosenttia

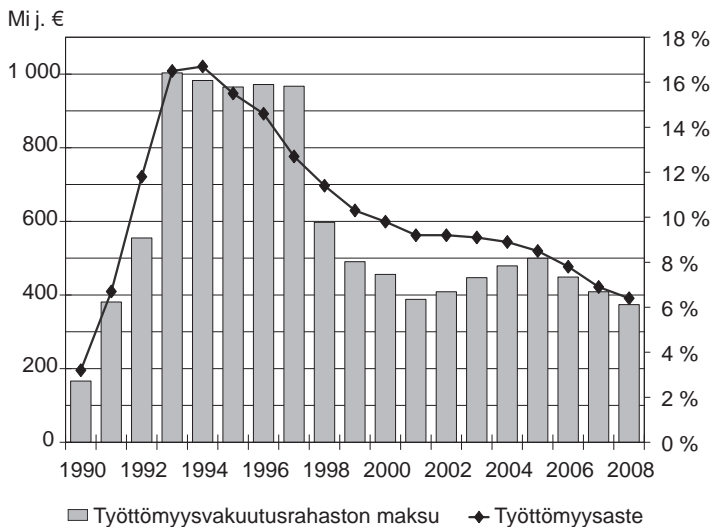
1 Työttömille työnhakijoille maksetaan ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa eli ansiopäivärahaa. Ansiopäivärahaa maksetaan myös työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ja työnhakijan omaehtoisen opiskelun ajalta vuodesta 2010 lähtien. Ennen vuotta 2010 työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevan palkkasumman laskennassa näiden koulutusetuuksien osalta otettiin huomioon 65 prosenttia.

vuorottelukorvausten osalta¹.

Suurimpana yksittäisenä tekijänä työttömyysvakuutusrahaston maksussa ovat työttömille tarkoitetut etuudet. Vuoden 2008 lopulla alkanut taantuma ilmenee tulevina vuosina työttömyyden kasvuna ja työttömyysvakuutusrahaston maksun nousuna. Kuviossa 2.6 esitetään työttömyysvakuutusrahaston maksun määrä ja työttömyysaste eri vuosina.

Kuvio 2.6. Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrä ja työttömyysaste vuosina 1990–2008. Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrän asteikko on kuvion vasemmalla akselilla ja työttömyysasteen asteikko oikealla. Kunkin vuoden työttömyysvakuutusrahaston maksu on muutettu vuoden 2008 tasoiseksi ansiotasoindeksillä.

Työeläkelakeihin tehtävät muutokset palkattomien aikojen perusteella karttuvista eläkkeistä vaikuttavat työttömyysvakuutusrahaston maksun laskentaperiaatteisiin ja sitä kautta työttömyysvakuutusrahaston maksun määrään. Esimerkiksi vuoden 1998 maksua vähensi työeläkelisän pienentäminen 20 prosenttia. Myös ansiosidonnaisten etuuksien saamiseen liittyvät lakimuutokset vaikuttavat maksun määrään. Työttömyysvakuutusrahaston maksuun vaikuttaneita työeläkelakimuutoksia on käsitelty myös kohdassa 7.6.

1 Vuorottelukorvausten osalta otettiin huomioon 75 prosenttia ennen vuotta 2010.

2.5.3 Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakot

Työttömyysvakuutusrahaston maksun kokonaismäärä arvioidaan ennakoiden laskemista varten. Se vahvistetaan sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä Eläketurvakeskuksen ja Työttömyysvakuutusrahaston yhteisestä esityksestä.

Eläkelaitokset ilmoittavat Eläketurvakeskukselle ennakoiden jakamista varten arviot palkkasummista S_v^p . Eläkelaitoksen työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakko lasketaan muuten saman periaatteen mukaan kuin työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullinen erä, mutta ennakkoa laskettaessa ei oteta huomioon edellisen vuoden selvittelystä jäänyttä ylitettä tai alitetta Y_v^{TVR} . Vastuunjakope-
rusteissa eläkelaitoksen työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakkoa merkitään suureella K_v^{TVR} .

Muiden kustannustenjakojen tapaan työttömyysvakuutusrahaston maksulle laskettu arviomaksu eli ennakot tilitetään eläkelaitoksille jo kustannustenjakovuoden aikana. Työttömyysvakuutusrahasto maksaa ennakon Eläketurvakeskukselle neljässä yhtä suuressa erässä¹ ja Eläketurvakeskus hyvittää työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakon eläkelaitoksille. Jos vuoden aikana ilmenee, että työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakoiden määrä poikkeaa merkittävästi arvioidusta, ennakko voidaan määrätä uudelleen kesken vuotta. Tällöin ennakot jaetaan uudelleen kaikille työttömyysvakuutusrahaston maksun jakoon osallistuville eläkelaitoksille.

2.5.4 Työttömyysvakuutusrahaston maksun tarkistuserä

Eläkelaitoksen tarkistuserä T_v^{TVR} saadaan lopullisen työttömyysvakuutusrahaston maksun hyvityksen ja maksettujen ennakkoerien erotuksena:

$$(2.24) \quad T_v^{TVR} = (1 + b_1)^{\frac{17}{12}} \cdot \left\{ L_v^{TVR} - \sum_{i=2,4,6,10} \left[(1 + b_1)^{\frac{30 \cdot (6-i) + 15}{360}} \frac{K_v^{TVR}}{4} \right] \right\}.$$

Tarkistuserän kaavassa lopulliselle erälle L_v^{TVR} lasketaan korkoa ajalta 1.7.v–30.11.v+1. Ennakoille¹ $\frac{K_v^{TVR}}{4}$ lasketaan korkoa eräkuukauden 15. päivästä 30.11.v+1 saakka.

Jos kaavan (2.24) mukainen tarkistuserä T_v^{TVR} on negatiivinen, se on eläkelai-

1 Vuodesta 2009 alkaen ennakot maksetaan helmi-, huhti-, kesä- ja lokakuun puolivälissä. Ennakoita on maksettu eri vuosina eri aikataulun mukaan.

tokselle maksettavaa. Vastaavasti jos tarkistuserä on positiivinen, se on eläkelaitokselle saatavaa. Tarkistuserä yhdistetään maksettaessa muiden kustannustenjakojen tarkistuseriin.

Työttömyysvakuutusrahaston maksun jaon yhteydessä kertoimien $q_v^{TVR(j)}$, $q_v^{TVR(m)}$ ja $q_v^{TVR(y)}$ pyöristämisestä johtuva Eläketurvakeskukselle jäävä ylite tai alite otetaan perustekorolla korkoutettuna huomioon tehtäessä työttömyysvakuutusrahaston maksun jaon selvittelyä vuodelta $v+1$.

Eläketurvakeskuksen ja eläkelaitosten kesken maksettavien tarkistuserien lisäksi koko työttömyysvakuutusrahaston maksun määrälle lasketaan tarkistuserä, joka tilitetään Eläketurvakeskuksen ja Työttömyysvakuutusrahaston välillä. Tämän tarkistuserän määrä vastaa eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen osuuden tarkistuserien yhteismäärää. Jos koko lopullinen työttömyysvakuutusrahaston maksu on Työttömyysvakuutusrahaston maksamia ennakoita suurempi, Työttömyysvakuutusrahasto maksaa Eläketurvakeskukselle tarkistuserän. Jos taas Työttömyysvakuutusrahaston maksamat ennakot ovat koko lopullista työttömyysvakuutusrahaston maksua suuremmat, Eläketurvakeskus maksaa tarkistuserän Työttömyysvakuutusrahastolle.

2.5.5 Työttömyysvakuutusrahaston maksun vaikutus vakuutusmaksuihin

Työttömyysvakuutusrahaston maksua ei rahastoida vaan eläkelaitokset käyttävät työttömyysvakuutusrahaston maksun jakojärjestelmällä rahoitettavien eläkkeiden kustannuksiin. Työttömyysvakuutusrahaston maksu vaikuttaa alentavasti maksua saavien eläkeläkien mukaisiin työeläkevakuutusmaksuihin. Korkeamman työttömyyden aikana työttömyysvakuutusrahaston maksu on suurempi ja samalla sen eläkevakuutusmaksua alentava vaikutus voimakkaampi. Toisaalta ansiosidonnaisen etuuksien perusteella kertyneet työeläkelisät ja karttuneet eläkeosat maksetaan vasta, kun etuuksia saaneet henkilöt jäävät eläkkeelle. Tämän takia menneiden aikakausien korkea työttömyys vaikuttaa nostavasti tuleviin eläkevakuutusmaksuihin.

Työttömyysvakuutusrahaston maksulla on välillinen vaikutus myös yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkevakuutusmaksun tasoon. YEL- ja MYEL-vakuutusmaksuprosentit määräytyvät TyEL-vakuutusmaksuprosentin perusteella. Työttömyysvakuutusrahaston maksun alentava vaikutus TyEL-maksuun näkyy

tämän vuoksi myös YEL- ja MYEL-maksujen alempana tasona. Koska valtio rahoittaa sellaisia yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkkeitä, joihin YEL- ja MYEL-vakuutusmaksut eivät riitä, työttömyysvakuutusrahaston maksu vaikuttaa YEL:n ja MYEL:n valtion osuuksiin suurentavasti.

Työttömyysvakuutusrahaston maksu maksetaan työeläkejärjestelmälle työttömyysturvajärjestelmästä. Siksi ansiosidonnaisten työttömyysetuuksien perusteella karttuneiden eläkkeiden kustannukset näkyvät työttömyysturvan kustannuksina eli työnantajien ja palkansaajien työttömyysvakuutusmaksuissa.

Jos työttömyysvakuutusrahaston maksua ei olisi, eläkevakuutusmaksut olisivat korkeampia. Toisaalta, koska työttömyysvakuutusrahaston maksu rahoitetaan työttömyysvakuutusjärjestelmästä, työttömyysvakuutusmaksut olisivat tällöin alempia. Eläkevakuutus- ja työttömyysvakuutusmaksujen maksajien, eli työnantajien ja palkansaajien, kannalta kyse olisi karkeasti ottaen vain saman maksun maksamisesta eri osoitteeseen. Nykyisen järjestelyn hyvä puoli on, että ansiosidonnaisista työttömyysetuuksista aiheutuvat kustannukset rahoitetaan työttömyysjärjestelmästä ja että rahoitus erottuu selkeästi.[30].

2.5.6 Työttömyysvakuutusrahasto

Työttömyysvakuutusrahasto on työmarkkinaosapuolten hallinnoima sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja Finanssivalvonnan valvoma itsenäinen laitos, jonka päätehtävä on työttömyysetuuksien rahoittaminen. Työttömyysvakuutusrahasto vastaa lisäksi ansiosidonnaisten työttömyys- ja koulutusetuuksien sekä vuorottelukorvausten perusteella karttuneiden eläkkeiden rahoituksesta työttömyysvakuutusrahaston maksun muodossa.

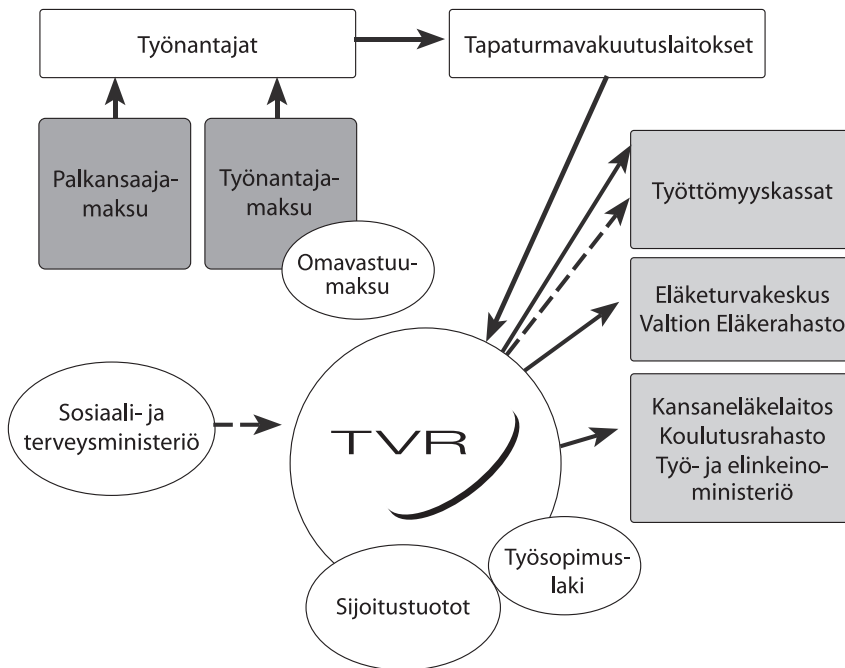
Työttömyysvakuutusrahaston tehtäviin kuuluu myös suurten työnantajien työttömyysturvan omavastuumaksun määrääminen ja periminen. Työttömyysturvan omavastuumaksulla rahoitetaan niitä työttömyysturvalain mukaisia lisäpäiviä, joita vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneet ikääntyneet työttömät voivat saada. Ennen vuotta 1950 syntyneet voivat saada työttömyyseläkkeen, ja työttömyyseläkkeet rahoitetaan työeläkejärjestelmän puolella.

Eläketurvakeskuksen kautta työeläkejärjestelmälle suoritettava työttömyysvakuutusrahaston maksu kuuluu Työttömyysvakuutusrahaston suurimpiin menoihin. Työttömyysvakuutusrahasto maksaa työttömyysvakuutusrahaston maksun niistä varoista, jotka ovat kertyneet palkansaajien ja työnantajien työttömyys-

vakuutusmaksuista. Tapaturmavakuutuslaitokset keräävät työttömyysvakuutusmaksut ja tilittävät ne Työttömyysvakuutusrahastolle. Työttömyysvakuutusrahaston varojen kiertokulku on esitetty kuviossa 2.7.

Työttömyysvakuutusrahasto perustettiin vuonna 1999. Tätä ennen vastaavia tehtäviä hoiti Työttömyyskassojen keskuskassa. [31].

Kuvio 2.7. Työttömyysvakuutusrahaston rahavirrat.

Lähde: Työttömyysvakuutusrahasto.

2.6 Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien selvittely

Eläketurvakeskuksen toiminnasta säädetään vuoden 2007 alusta voimaan tulleessa Eläketurvakeskuksesta annetussa laissa (397/2006; ETK-laki). Lakia muutettiin vuoden 2008 alusta julkisen sektorin eläkelaitosten tultua kiinteämmin mukaan Eläketurvakeskuksen piiriin tehtävään toimeenpano- ja kehittämistyöhön.

Eläketurvakeskuksen kustannusten kattamisesta säädetään Eläketurvakeskuksesta annetun lain 5 §:n 1 momentissa. Yksityisen ja julkisen sektorin eläkelaitokset osallistuvat vakuuttamiensa työansioiden mukaisessa suhteessa Eläketurvakeskuksen toiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Eläkelaitokset

kattavat Eläketurvakeskuksen kustannusosuudella sen osuuden, johon Eläketurvakeskuksen saamat toimintokohtaiset palvelumaksut ja muut tuotot eivät riitä. Julkisen sektorin eläkelaitokset ovat Ahvenanmaan maakuntahallitusta lukuun ottamatta vuoden 2008 alusta maksaneet palvelumaksujen lisäksi myös Eläketurvakeskuksen kustannusosuutta.

2.6.1 Kustannusosuuksien määräytyminen

Eläketurvakeskuksessa on selvitetty kulujen kohdentumista eri palveluihin ja laskettu palveluiden kokonaiskustannuksia. Lisäksi on arvioitu, millä osuudella kunkin palvelu kohdistuu yksityisen ja millä osuudella julkisen sektorin eläkelaitoksille sekä miten Merimieseläkekassan ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen käyttämät palvelut poikkeavat muiden yksityisen sektorin eläkelaitosten palveluista. Julkisen sektorin eläkelaitokset eivät jatkossakaan käytä kaikkia Eläketurvakeskuksen palveluita. Tällaisia ovat mm. Eläketurvakeskuksen hoitama vakuuttamisvelvollisuuden yleisvalvonta, suositukset yksityisten alojen työeläkelakien soveltamiseen sekä työeläkejärjestelmän toimihenkilöille suunnattu asiantuntijaneuvonta. Merimieseläkekassa ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos hoitavat itse eläkevakuuttamisen valvontansa, joten niiden osuus Eläketurvakeskuksen toiminnan rahoittamiseen tarkoitettusta eläkelaitoksen kustannusosuudesta on pienempi kuin muiden yksityisen sektorin eläkelaitosten osuus.

Julkisen sektorin eläkelaitosten, Merimieseläkekassan ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen osalta huomioon otettavien vakuutettujen työansioden osuus määrätään erikseen jakamalla näille eläkelaitoksille kohdistuva osuus Eläketurvakeskuksen tuottamista palveluista. Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksia laskettaessa eläkelaitoksille, kustannusosuudet lasketaan ensin julkisen sektorin eläkelaitoksille, Merimieseläkekassalle ja Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. Sen jälkeen kattamatta jäävä osuus Eläketurvakeskuksen kustannuksista jaetaan muiden yksityisen sektorin eläkelaitosten kesken.

Julkisen sektorin eläkelaitosten, Merimieseläkekassan ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen palkkasummaosuudesta säädettiin vuosiksi 2008 ja 2009 Eläketurvakeskusta koskevan lain muuttamisesta annetun lain (1111/2007) voimaantulosäännyksen 2 momentissa. Vuoden 2010 alusta näiden eläkelaitosten kustannusosuutta laskettaessa huomioon otettavien vakuutettujen työansioden osuuden suuruudesta ja osuuden tarkistamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston

asetuksessa (802/2009). Asetus on voimassa toistaiseksi. Eläketurvakeskuksen tuottamien palveluiden kustannusten jakautumista seurataan vuosittain. Näin varmistetaan kustannusten kohdistuminen jatkossakin tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti. Asetusta, vakuutettujen työansioiden huomioon ottamisesta laskettaessa eräiden eläkelaitosten osuutta Eläketurvakeskuksen kustannuksista, tarkistetaan tarvittaessa.

Jos eläkelaitos harjoittaa useamman eri eläkelain mukaista toimintaa, Eläketurvakeskuksen kustannusosuus määrätään kaikkien näiden lakien mukaisesti. Tällä hetkellä tämä toteutuu TyEL:n ja YEL:n osalta.

2.6.2 Eläketurvakeskuksen kustannuskertoimet

Eläketurvakeskuksen kustannuskertoimet ${}^1e_v$ ja ${}^2e_v$ vuodelle v lasketaan vuoden $v-1$ syksyllä. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain Eläketurvakeskuksen esityksestä kertoimen ${}^1e_v$ arvon Merimieseläkekassalle, Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle, Valtiokonttorille, Kuntien eläkevakuutukselle, Kirkon keskusrahastolle, Kansaneläkelaitokselle, Suomen Pankille ja Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassalle sekä kertoimen ${}^2e_v$ arvon TyEL- ja YEL-eläkelaitoksille. Kertoimia ${}^1e_v$ ja ${}^2e_v$ käytetään laskettaessa eläkelaitosten ennakoita ja lopullista erää vuodelle v .

Eläkelaitosten kustannusosuuksia vahvistettaessa huolehditaan siitä, että Eläketurvakeskuksen varat riittävät kattamaan Eläketurvakeskuksen tehtävistä ja toiminnasta aiheutuvat menot ja ylläpitämään riittävän maksuvalmiuden. Kertoimien laskentaan käytetään eläkelaitosten vuodelle v antamia palkkasumma arvioita ja Eläketurvakeskuksen kustannusosuudella katettavan osuuden arviota, ja lisäksi otetaan huomioon edelliseltä vuodelta mahdollisesti jäänyt ylite tai alite.

Eläketurvakeskuksen ylite tai alite¹ lasketaan edellisen vuoden Eläketurvakeskuksen taseessa olevasta ylitteestä tai alitteesta, lisäämällä tai vähentämällä lopullisten kustannusosuuksien selvittelyerät vuodelta $v-1$ ja vuoden v lopullisen erän arvio ja lisäämällä kuluvana vuonna saadut kustannusosuusennakot. Erotuksesta vähennetään Eläketurvakeskuksen kustannusosuudella katettava osuus Eläketurvakeskuksen kuluvan vuoden toiminnan kuluista.

---

1 Ylitteestä käytetään myös nimitystä Eläketurvakeskuksen kustannusosuusvelka ja alitteesta Eläketurvakeskuksen kustannusosuussaaminen.

2.6.2.1 Eläketurvakeskuksen kustannuskertoimien laskentakaavat

Kerroin ${}^1e_v$ määritellään seuraavasti:

$${}^1e_v = \frac{M_v^{ETK}}{\sum_{{}^1e+2e} S_v^p},$$

missä M_v^{ETK} on Eläketurvakeskuksen kustannusosuudella katettavat arvioidut kustannukset, jotka jaetaan TyEL- ja YEL-eläkelaitosten, Merimieseläkekassan, Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen, Valtiokonttorin, Kuntien eläkevakuutuksen, Kirkon keskusrahaston, Kansaneläkelaitoksen, Suomen Pankin ja Ortodoksisen kirkon pappiston eläkekassan arvioimilla palkkasummasuureiden S_v^p summalla.

Kerroin ${}^2e_v$ määritellään vastaavasti seuraavasti:

$${}^2e_v = \frac{M_v^{ETK} - \sum_{{}^1e} K_v^{ETK}}{\sum_{{}^2e} S_v^p},$$

missä arvioiduista Eläketurvakeskuksen kustannusosuudella katettavista kustannuksista M_v^{ETK} vähennetään julkisen sektorin eläkelaitosten, Merimieseläkekassan ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kustannusosuuden ennako K_v^{ETK} . Erotus eli kattamatta jäävä osuus jaetaan TyEL- ja YEL-eläkelaitosten kesken arvioidulla palkkasummasuureiden S_v^p summalla.

2.6.3 Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullinen erä

Kustannusosuuden määrä ja suoritus aika määräytyvät työntekijän eläkelain 183 §:n 2 momentissa mainittujen sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien vastuunjakoperusteiden mukaan.

Eläkelaitoksen Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullinen erä 1.7.v

tasossa on

$$(2.25) \quad L_v^{ETK} = \begin{cases} {}^1 e_v \cdot g_v^j \cdot S_v^p & \text{Valtiokonttorille, Kuntien eläkevakuutukselle,} \\ & \text{Kirkon keskusrahastolle, Kansaneläkelaitok-} \\ & \text{selle, Suomen Pankille tai Ortodoksisen} \\ & \text{kirkon papiston eläkekassalle} \\ {}^1 e_v \cdot g_v^m \cdot S_v^p & \text{Merimieseläkekassalle tai} \\ & \text{Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle} \\ {}^2 e_v \cdot S_v^p & \text{TyEL- tai YEL-eläkelaitokselle.} \end{cases}$$

Eläketurvakeskuksen tuottamista palveluista vain osa kohdistuu julkisen sektorin eläkelaitoksille. Tästä johtuen julkisen sektorin eläkelaitoksissa vakuutetuista työansioista otetaan huomioon pienempi osuus kuin yksityisen sektorin eläkelaitoksissa vakuutetuista työansioista. Kerroin g_v^j on julkisen sektorin eläkelaitosten osalta kustannusosuudessa huomioon otettava työansioiden osuus. Vuosina 2008 ja 2009 tämä osuus oli yksi kolmasosa ja vuoden 2010 alusta kaksi kolmasosaa.

Osa Eläketurvakeskuksen palveluista ei kohdistu myöskään Merimieseläkekassalle ja Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. Kerroin g_v^m on Merimieseläkekassan ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen osalta huomioon otettava työansioiden osuus, joka vuosina 2008 ja 2009 oli kaksi kolmasosaa ja vuoden 2010 alusta yhdeksän kymmenesosaa.

Kertoimia g_v^j ja g_v^m käytetään Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullisen erän sekä ennakoiden laskennassa.

Palkkasumma S_v^p on TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan osalta laskuperusteissa määriteltyjen palkkojen S_v summa. YEL-eläkelaitosten osalta käytetään YEL:n mukaisen eläkevakuutuksen laskuperusteissa määriteltyä suuretta $\sum t_v \frac{S_v}{360}$. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen osalta käytetään sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien maatalousyrittäjän eläkelain mukaisen vakuutuksen perusteiden mukaisin merkinnöin suuretta $\sum \frac{t_v}{360} S_v^y$. Julkisen sektorin eläkelaitosten palkkasummana ovat eläkkeen perusteena olevat työansiot, joista ei ole vähennetty työntekijän eläkevakuutusmaksua. Edellisiin vuosiin kohdistuvat korjaukset otetaan huomioon palkkasummissa lukuun ottamatta YEL:iä ja MYEL:iä.

2.6.4 Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden ennakot

Ennakot vuodelle v määrätään vuoden $v-1$ marraskuussa. Eläkelaitokset maksavat ennakkomaksun 12 yhtä suuressa erässä Eläketurvakeskukselle vuoden v kunkin kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä. Ennakoerät pyöristetään lähimpään euroon. Alle 1 200 euroa vuodessa olevaa ennakkomaksua ei peritä. Viivästyneestä ennakkomaksusta on maksettava viivästyskorkoa, jollei Eläketurvakeskus erityisestä syystä luovu sen perimisestä.

Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden ennakko K_v^{ETK} lasketaan eläkelaitoksille muuten samalla tavalla kuin lopullinen erä L_v^{ETK} mutta ennakoiden laskennassa suure S_v^p on eläkelaitosten Eläketurvakeskuksen kustannusta varten vuodelle v antama arvioitu palkkasumma.

2.6.5 Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden tarkistuserä

Tarkistuserä lasketaan eläkelaitoksille toteutuneiden eläkelaitoksessa vakuutettujen työansioden perusteella. Eläketurvakeskus saa eläkelaitoksilta tiedot lopullisen Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden selvittämistä varten ja laskee tarkistuserän. Eläkelaitokset saavat tiedon tarkistuserän määrästä 31.10. $v+1$ mennessä.

Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden tarkistuserä T_v^{ETK} lasketaan eläkelaitoksille seuraavasti:

$$(2.26) \quad T_v^{ETK} = (1 + b_1)^{\frac{17}{12}} \cdot \left[L_v^{ETK} - \sum_{i=1}^{12} \left((1 + b_1)^{\frac{30 \cdot (6-i) + 29}{360}} \frac{K_v^{ETK}}{12} \right) \right].$$

Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden tarkistuserä T_v^{ETK} on Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullisen erän L_v^{ETK} ja maksettujen ennakoiden K_v^{ETK} erotus. Tarkistuserälle lasketaan perustekoron b_1 suuruista korkoa. Lopulliselle erälle lasketaan korkoa ajalle 1.7. $v-30.11.v+1$ ja ennakkomaksuille erääntymiskuukauden ensimmäisestä päivästä 30.11. $v+1$ asti.

2.6.6 Eläketurvakeskuksen osuus työttömyysvakuutusrahaston maksusta

Eläketurvakeskuksen kustannusosuus määrätään myös Työttömyysvakuutusrahaston Eläketurvakeskukselle suorittamasta työttömyysvakuutusrahaston maksusta. Maksun suuruus on $100 \cdot {}^1 e_v \cdot g_v^j$ prosenttia Kuntien eläkevakuutuksen, Kirkon

keskusrahaston, Kansaneläkelaitoksen, Suomen Pankin ja Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassan eläkelaitoskohtaisesta työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevasta palkkasummasta, $100 \cdot e_v \cdot g_v^m$ prosenttia Merimieseläkekassan eläkelaitoskohtaisesta työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevasta palkkasummasta ja $100 \cdot e_v$ prosenttia TyEL-eläkelaitosten eläkelaitoskohtaisesta työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevasta palkkasummasta.

Eläkelaitoskohtainen työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena oleva palkkasumma $S_v^{psm(TVR)}$ määritellään seuraavasti:

$$S_v^{psm(TVR)} = \frac{S_v^p - 0,8 \cdot \sum S_v^s}{\sum_{TVR} S_v^p - 0,8 \cdot \sum S_v^s} \cdot S_{v(kaikki)}^{p(TVR)}.$$

Palkkasummaan $S_v^{psm(TVR)}$ ei sisällytetä eläkelaitoksen vuodelta v maksaman siirtymämaksun perusteena olevaa palkkasummaa S_v^s kerrottuna 80 prosentilla.

Työttömyysvakuutusrahasto maksaa ennakon Eläketurvakeskukselle neljässä erässä vuoden v helmi-, huhti-, kesä- ja lokakuun 15. päivänä. Jos Eläketurvakeskukselle maksettava työttömyysvakuutusrahaston maksu on ennakkoina jaettua määrää suurempi, Työttömyysvakuutusrahasto maksaa tarkistuserän Eläketurvakeskukselle marraskuun viimeisenä pankkipäivänä. Jos taas Eläketurvakeskukselle maksettava työttömyysvakuutusrahaston maksu on ennakkoina jaettua määrää pienempi, Eläketurvakeskus maksaa tarkistuserän Työttömyysvakuutusrahastolle joulukuun toisena pankkipäivänä. Työttömyysvakuutusrahaston maksu tilitetään Eläketurvakeskukselle työttömyysvakuutusrahaston maksun jaon (katso kohta 2.5) yhteydessä.

3 Valtion varoista suoritettava eläkkeen korvaaminen alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (VEKL)

Vuoden 2005 lakimuutoksen myötä myös alle kolmivuotiaan lapsen hoidosta ja opiskelusta alkoi karttua työeläkkeeseen verrattavaa etuutta vuoden 2005 alusta lähtien. Ensimmäiset tällaiset työeläkkeeseen verrattavat VEKL-etuudet maksettiin vuonna 2006. Valtio kustantaa VEKL-etuudet.

3.1 VEKL-etuuden karttuminen

VEKL-etuutta karttuu henkilölle, joka on

- alle kolmivuotiaan lapsensa hoitamisen vuoksi estynyt tekemästä ansiotyötä ja saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista tukea,
- suorittanut alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon,
- suorittanut ammattikorkeakoulututkinnon,
- suorittanut ammatillisen perustutkinnon.

Opiskeluajalta VEKL-etuutta voi karttua tutkinnosta riippuen enintään viideltä vuodelta. Samoin jos henkilö on suorittanut useampia tutkintoja, VEKL-etuutta voi karttua enintään viideltä vuodelta.

Etuuksia karttuu 1,5 prosenttia vuodessa etuuden perusteena olevasta laskennallisesta tulosta, joka on 523,61 euroa¹ kuukaudessa. VEKL-etuuden saamisen edellytys on, että saajalla on eri työeläkelakien piiriin kuuluvia työansioita yhteensä vähintään 12 566,70 euroa¹ eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun mennessä.

---

¹ vuoden 2004 indeksitasossa. Laskennallista tuloa 523,61 euroa ja rajamäärää 12 566,70 euroa korotetaan vuosittain palkkakertoimella.

3.2 VEKL:n mukaisten kulujen kustantaminen

Valtio korvaa alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta karttuneen etuuden määrän sitä maksaneelle eläkelaitokselle¹. Etuuden maksajana voi olla TyEL-eläkelaitos, Merimieseläkekassa, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Valtiokonttori, Kuntien eläkevakuutus, Kirkon keskusrahasto, Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassa, Kansaneläkelaitos, Suomen Pankki tai Ahvenanmaan maakuntahallitus. Lisäksi valtio korvaa VEKL:n hoidosta aiheutuneita kuluja Kansaneläkelaitokselle, Eläketurvakeskukselle, Ahvenanmaan kunnille, Ahvenanmaan Arbetsmarknads- och studieservicemyndighetille ja edellä mainituille eläkelaitoksille. Tämä perustuu lakiin valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta ja lisäksi Tasavallan presidentin asetukseen 1487/2007.

Valtio maksaa vuosittaisen korvauksen etuuden maksuvuotta seuraavan vuoden marraskuun loppuun mennessä. Tätä varten Eläketurvakeskus tekee sosiaali- ja terveysministeriölle 30.9.v+1 mennessä valtion korvauksesta selvityksen, jonka sosiaali- ja terveysministeriö hyväksyy. Eläketurvakeskus toimii rahaliikenteen hoitajana eli valtio maksaa koko vuosittaisen korvauksen Eläketurvakeskukselle ja Eläketurvakeskus maksaa korvaukset edelleen edellä mainituille osapuolille.

Seuraavissa kappaleissa esitetään VEKL:iin liittyvät kaavat kirjan painohetkelä voimassa olevan VEKL-perusteen (katso [34]) mukaisesti. Koska laki mahdollistaa myös hoitokulukorvauksen Ahvenanmaan kunnille ja Ahvenanmaan Arbetsmarknads- och studieservicemyndighetille ja voimassa olevassa VEKL-perusteessa ei ole tätä, on VEKL-perusteeseen tulossa muutos tältä osin. VEKL-selvittelyn rahavirtojen kasvaessa tulevaisuudessa myös VEKL-selvittelyyn tullaan lisäämään jo kustannustenjakovuonna maksettavat ennakot. Toistaiseksi näihin ei ole tarvetta, koska rahamäärät ovat pieniä.

---

1 Vuodesta 2010 alkaen VEKL-etuuteen voi liittyä myös tulevan ajan osa, joka ei kuitenkaan ole valtion kustantamaa. Tulevan ajan osuus sisällytetään VEKL-etuuden yhteydessä myönnettävän työeläkkeen lakiosiin jo eläkettä laskettaessa, joten sitä ei oteta huomioon VEKL-selvittelyssä.

3.3 Järjestelmän rakentamiskulut

Valtio korvasi vuonna 2006 VEKL:n hoitokuluina vuoden 2005 loppuun mennessä syntyneet tietojärjestelmien rakentamiskulut. Näin suurin osa hoitokuluista saatiin kuoletettua jo järjestelmän alkuvaiheessa. Rakentamiskulujen korvausta varten kunkin eläkelaitoksen, Kansaneläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen tuli esittää lasku ja sen erittely tietojärjestelmien rakentamiskuluista Eläketurvakeskukselle, joka kokosi laskut yhteen ja toimitti ne sosiaali- ja terveysministeriölle. Valtio korvasi rakentamiskulut Eläketurvakeskukselle sekä Eläketurvakeskuksen kautta Kansaneläkelaitokselle ja eläkelaitoksille vuonna 2006. Rakentamiskuluina maksettiin 1,4 miljoonaa euroa.

3.4 Valtion vuosittainen korvaus

Vuosittainen valtion korvaus muodostuu Eläketurvakeskukselle hyvittävistä osasta, Kansaneläkelaitokselle hyvittävistä osasta ja eläkelaitoksille hyvittävistä osasta. Valtion korvaus vuodelta v määritellään $30.11.v+1$ tasossa, koska valtio maksaa kyseisenä päivänä korvauksen Eläketurvakeskukselle. Valtion korvaus on

$$(3.1) \quad M_v = (1 + b_1)^{\frac{17}{12}} \left\{ H_v^{ETK} + H_v^{Kela} + \sum H_v^{laitos} \right\},$$

missä b_1 on TyEL:n mukaisen eläkevakuutuksen erityisperusteiden mukainen perustekorko, H_v^{ETK} valtion korvauksena saaduista varoista Eläketurvakeskukselle hyvittävä osa, H_v^{Kela} valtion korvauksena saaduista varoista Kansaneläkelaitokselle hyvittävä osa ja $\sum H_v^{laitos}$ valtion korvauksena saaduista varoista eläkelaitoksille hyvittävien osien summa.

Taulukossa 3.1 on esitetty VEKL:n mukainen valtion korvaus ja etuusmeno vuosilta 2006–2008 ilman vuonna 2006 maksettuja rakentamiskuluja.

3.4.1 Valtion vuosittaisesta korvauksesta hyvittävä osa Eläketurvakeskukselle ja Kansaneläkelaitokselle

Eläketurvakeskuksen osuus valtion korvauksesta määräytyy sen mukaan, kuinka monta tutkinto- tai alle kolmivuotiaan lapsen hoitoon liittyvää ilmoitusta

Taulukko 3.1. Vuosien 2006–2008 VEKL:n valtion osuus ja VEKL:n mukaan karttuneet maksetut etuusosat 1.7.v tasoisina.

Vuosi	Etuusmeno €	Valtion osuus €
2006	1 000	101 000
2007	18 000	99 000
2008	72 000	174 000

Eläketurvakeskukseen tehdään. Koska rekisteröinti tehdään pääsääntöisesti tapahtumavuotta¹ seuraavana vuonna, otetaan Eläketurvakeskuksen osuuden määrittelyssä huomioon edellisvuoteen kohdistuvat ilmoitukset. Ilmoituksen yksikköhinnaksi on vuonna 2006 arvioitu 0,40 euroa. Kun otetaan indeksointi huomioon, saadaan Eläketurvakeskuksen osuus vuoden v hoitokuluista kaavalla

$$H_v^{ETK} = \frac{I_v^p}{I_{2006}^p} h_{ETK} \cdot N_{v-1},$$

missä

- h_{ETK} = Eläketurvakeskuksen yksikkökustannus hoitokuluista,
- I_v^p = palkkakerroin vuodelle v ,
- I_{2006}^p = palkkakerroin vuodelle 2006 ja
- N_{v-1} = Eläketurvakeskukselle ilmoitettujen lastenhoidon ja opiskelun ajalta tehtyjen ilmoitusten lukumäärä vuodelta $v - 1$.

Kansaneläkelaitoksen osuus hoitokulusta määräytyy Kansaneläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen tekemän sopimuksen mukaisesti. Kansaneläkelaitos esittää Eläketurvakeskukselle laskun VEKL:n hoidosta aiheutuneista kuluista ja Eläketurvakeskus esittää laskun edelleen sosiaali- ja terveysministeriön hyväksyttäväksi valtion korvauksen selvityksen yhteydessä.

1 Tapahtumavuodella tarkoitetaan vuotta, jolloin henkilöllä on ollut tutkintoon johtavaa opiskelua tai henkilö on hoitanut alle kolmivuotiaasta lasta.

3.4.2 Valtion vuosittaisesta korvauksesta hyvitettyä osa eläkelaitoksille

Valtio korvaa eläkelaitoksille eläkelaitosten maksamat VEKL:n perusteella karttuneet etuusosat, joita merkitään suurella E_v^v . Lisäksi valtio korvaa hoitokuluna jokaisesta eläkelaitoksen myöntämästä eläkkeestä, jossa on VEKL:n perusteella karttuneita etuusosia, tietyn yksikkökustannuksen. Koska VEKL:n hoidosta aiheutuneita kustannuksia on vaikea arvioida järjestelmän alkuvaiheessa, toistaiseksi yksikkökustannuksena on nolla euroa. Eläkelaitoksen hoitokorvaukseksi saadaan

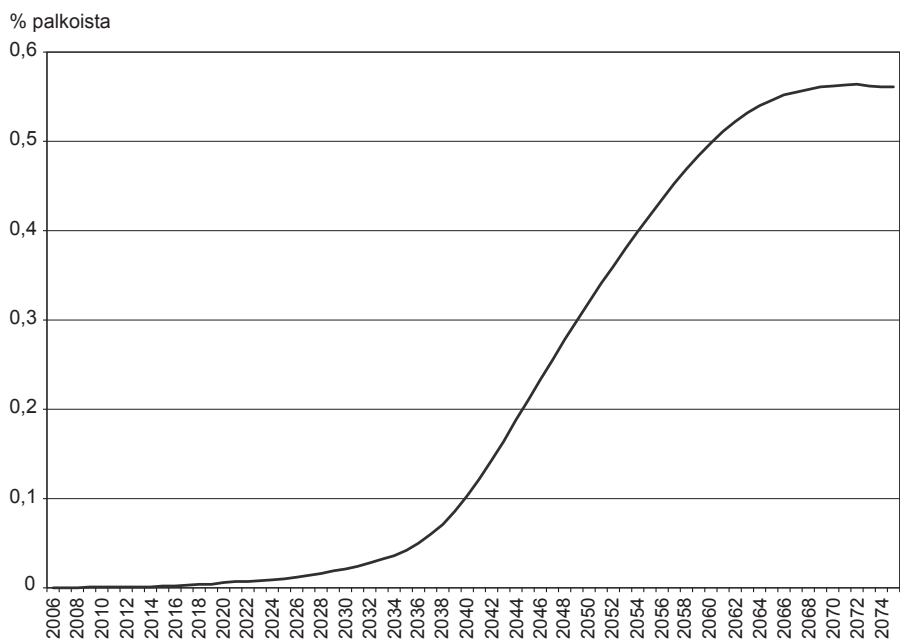
$$H_v^{laitos} = E_v^v + \frac{I_v^p}{I_{2006}^p} h_{laitos} \cdot N_v^v,$$

missä

- E_v^v = eläkelaitoksen vuonna v maksamat VEKL:n perusteella karttuneet etuusosat,
- N_v^v = lukumäärä eläkelaitoksen vuonna v myöntämistä eläkkeistä, joissa on VEKL:n perusteella karttuneita etuusosia ja
- h_{laitos} = eläkelaitosten yksikkökustannus hoitokuluista.

VEKL:n mukaisia etuusosia on maksettu vuodesta 2006 saakka. Kuviossa 3.1 on esitetty Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelman mukainen arvio VEKL:n etuusmenosta prosentteina työtulosummasta vuoteen 2075 asti.

Kuvio 3.1. VEKL:n mukainen etuusmeno prosentteina työtulosummasta vuosina 2006-2075.

Lähde: Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelma.

4 Kustannustenjakojen suorittaminen käytännössä

Eläkelaitokset toimittavat Eläketurvakeskukselle kustannustenjakoja varten vuosittain tietoja mm. maksetuista eläkkeistä ja vakuutus teknisistä suureista. Tietojen perusteella Eläketurvakeskuksen vakuutusmatemaattisessa yksikössä lasketaan kullekin eläkelaitokselle kuuluvat kustannustenjakoerät. Sekä kustannustenjakokerien laskenta että kustannustenjakojen aikataulut on kirjattu vastuunjakoperusteisiin [32].

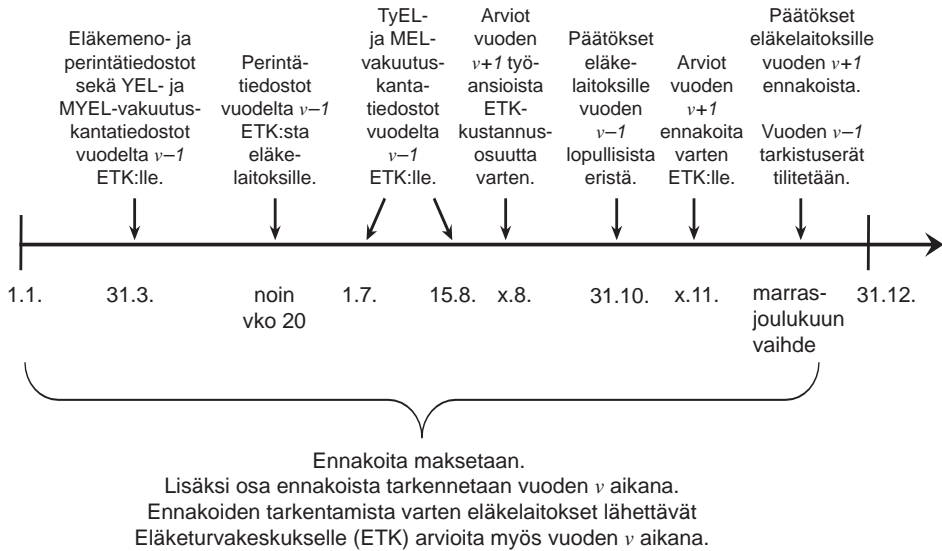
4.1 Kustannustenjaon vuosiaikataulu

Kustannustenjakovuoden kustannustenjakoihin liittyviä tehtäviä suoritetaan usean eri vuoden aikana. Esimerkiksi kustannustenjakoja varten tarvittavat eläkemenotiedoston tietoluettelot valmistellaan jo kustannustenjakovuotta edeltävän vuoden syksyllä, koska eläkelaitosten on varauduttava ajoissa mahdollisiin muutoksiin omissa järjestelmissään. Eläkemenotiedot toimitetaan Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuotta seuraavana vuonna. Eri vuosina suoritettavia tehtäviä on esitetty taulukossa 4.1. Tehtävien ajoittuminen yhdelle kalenterivuodelle on esitetty kuviossa 4.1.

4.2 Ennakot

Eläkelaitokset toimittavat Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuotta koskevien kustannustenjakotietojen arvioita kustannustenjakovuotta edeltävän vuoden loppupuolella. Tämän jälkeen Eläketurvakeskuksessa lasketaan näiden tietojen pohjalta eläkelaitoksille kustannustenjakovuotta koskevien ennakoiden määrät.

Eläketurvakeskus antaa eläkelaitoksille tiedot ennakoiden määristä kustannustenjakovuotta edeltävän vuoden marraskuun lopussa. Eläketurvakeskus yhdistää TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn, Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien selvittelyn sekä palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon ennakoiden määrät ja ilmoittaa näiden kustannustenjakojen ennakoiden nettosumman eläkelaitoksille. Ennakot maksetaan kustannustenjakovuoden aikana.

Kuvio 4.1. Kustannustenjakovuoden v aikana suoritettavia tehtäviä.

Kustannustenjakovuoden aikana tarkennetaan TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn sekä YEL:iä vakuuttavien eläkelaitosten ja valtion YEL-vastuunjaon ennakkoiden määriä. Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakoita voidaan tarkentaa tarvittaessa. Ennakoiden tarkentamista varten eläkelaitokset lähettävät Eläketurvakeskukselle uusia arvioita kustannustenjakovuoden tiedoista. Eläkelaitoksille annetaan tieto tarkennetuista ennakoista ennen tarkennettujen ennakkoiden maksamista.

4.3 Lopullinen erä ja tarkistuserä

Eläkelaitokset ilmoittavat Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuotta koskevat toteutuneet tiedot kustannustenjakovuotta seuraavana vuotena. Tämän jälkeen kustannustenjakovuoden lopullinen erä lasketaan Eläketurvakeskuksessa. Eläketurvakeskus antaa kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden lokakuun loppuun mennessä eläkelaitoksille tiedot lopullisista kustannustenjakoeristä sekä tarkistuseristä. Eläketurvakeskus yhdistää eri kustannustenjakojen tarkistuserien määrät ja ilmoittaa tarkistuserien nettosumman eläkelaitoksille.

Kustannustenjaossa tilitetään ennakoita ja tarkistuseriä. Tarkistuserät ovat

Taulukko 4.1. Vuoden v kustannustenjakoihin liittyvien tehtävien suoritusaikataulu kustannustenjakovuotta edeltävänä vuonna $v-1$, kustannustenjakovuonna v ja kustannustenjakovuotta seuraavana vuonna $v+1$.

Vuonna $v-1$	Vuonna v	Vuonna $v+1$
<p>Valmistellaan vuotta v koskevia muutoksia.</p> <p>Eläkelaitoksissa ja Eläketurvakeskuksessa lasjetaan arviot ennakoita varten tarvittavista tiedoista.</p> <p>30.11. tiedot tilitettävistä ennakkoeristä ilmoitetaan eläkelaitoksille.</p>	<p>Ennakoita maksetaan.</p> <p>Osa ennakoista tarkennetaan vuoden aikana.</p>	<p>Tiedot lopullisia kustannustenjakojä varten toimitetaan Eläketurvakeskukselle.</p> <p>31.10. lopulliset kustannustenjakoterät ja kustannustenjakojen tarkistuserät ilmoitetaan eläkelaitoksille.</p> <p>Marraskuun viimeisenä pankkipäivänä kustannustenjakojen tarkistuserät maksetaan Eläketurvakeskukselle.</p> <p>Joulukuun toisena pankkipäivänä Eläketurvakeskus maksaa eläkelaitoksille kustannustenjakojen tarkistuserät.</p>

lopullisten erien ja ennakoiden erotuksia. Ne eläkelaitokset, joille eri kustannustenjakoselvittelyjen yhdistetyt tarkistuserät ovat maksettavaa, maksavat Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuoden tarkistuseränsä kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden marraskuun viimeisenä pankkipäivänä. Tämän jälkeen Eläketurvakeskus maksaa tarkistuserät niille eläkelaitoksille, joille yhdistetyt tarkistuserät ovat eläkelaitokselle saatavaa. Eläketurvakeskus maksaa tarkistuserät kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden joulukuun toisena pankkipäivänä.

4.4 Kustannustenjakojen kertoimien määrittäminen

Kustannustenjakaja varten tarvittavat kertoimet q_v^a , q_v^b , q_v^y , q_v^s , $q_v^{TVR(j)}$, $q_v^{TVR(m)}$ ja $q_v^{TVR(y)}$ lasketaan Eläketurvakeskuksen vakuutusmatemaattisessa yksikössä. Eläketurvakeskus esittää kertoimien arvot sosiaali- ja terveysministeriön vahvistettavaksi¹. Sen jälkeen, kun sosiaali- ja terveysministeriö on vahvistanut kertoimet, Eläketurvakeskus laskee eläkelaitoksille kustannustenjakojen lopulliset erät. Kustannustenjakojen kertoimien arvot vuosina 1990–2008 ovat liitteessä D.

Ennakoita varten laskettuja kustannustenjakojen kertoimia ei vahvisteta sosiaali- ja terveysministeriössä. Tähän ovat poikkeuksena Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien ennakoiden kertoimet ${}^1e_v$ ja ${}^2e_v$. Ne vahvistetaan sosiaali- ja terveysministeriössä kustannustenjakovuotta edeltävänä vuonna ja niiden perusteella määrätään myös eläkelaitosten lopulliset erät Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksista.

4.5 Eläkelaitosten toimittamat tiedot

Eläkelaitokset ilmoittavat vuosittain Eläketurvakeskukselle kustannustenjakaja varten tarvittavia tietoja esimerkiksi maksetuista eläkkeistä ja palkkasummista. Lähes kaikki tiedot toimitetaan sähköisessä muodossa, esimerkiksi peräkkäistiedostoina. Tiedot vahvistetaan allekirjoituslomakkeella, jossa on eläkelaitoksen virallinen allekirjoitus tai aktuaarin allekirjoitus.

Lopulliset kustannustenjakokerät lasketaan toteutuneista tiedoista. Kustannustenjakojen ennakot lasketaan arviotietojen perusteella.

4.5.1 *Eläkelaitosten toimittamat tiedot kustannustenjakojen ennakoita varten*

Kustannustenjakojen ennakot määrätään eläkelaitosten lähettämien arviotietojen perusteella. TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn ennakoita varten eläkelaitokset toimittavat Eläketurvakeskukselle arviot hyvittävistä eläkkeistä sekä arviot niistä suureista, joiden perusteella lasketaan eläkelaitoksen maksu tasaukseen.

---

1 Kerroin q_v^y vahvistetaan sosiaali- ja terveysministeriössä vain, jos sen arvo on pienempi kuin 1.

Palkattomien aikojen kustannustenjakoennakoita varten eläkelaitokset toimittavat Eläketurvakeskukselle työansioarvioiden lisäksi arviot palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien eläkemenosta. Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakointia ja Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien ennakointia varten Eläketurvakeskus tarvitsee arviot eläkelaitosten palkkasummista¹.

YEL-eläkkeiden vastuunjakoennakoiden laskentaan käytetään pääasiassa edellisten vuosien tietoja. YEL:iä vakuuttavat eläkelaitokset lähettävät Eläketurvakeskukselle arviotietoja ennusteita varten ns. YEL-tiedustelulla. YEL-eläkkeiden vastuunjaon ennakoiden määrittämiseen käytetään YEL-ennusteita.

Osa kustannustenjakojen ennakointia tarkennetaan kustannustenjakovuoden aikana. Eläkelaitokset lähettävät uudet arviot tarkennettujen ennakoiden laskentaa varten.

4.5.2 Eläkelaitosten toimittamat tiedot maksetuista eläkkeistä

Eläkelaitokset ilmoittavat tiedot kustannustenjakovuoden aikana maksamistaan eläkkeistä eläkemenotiedostolla² ja perintätiedostolla. Toimitettavat tiedostot ovat peräkkäistiedostoja. Kustannustenjakovuotta koskevat tiedot toimitetaan Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Eläkelaitokset poimivat tiedot tiedostoille omista järjestelmistään.

4.5.2.1 Eläkemenotiedosto

Eläkemenotiedoston tietoja tarvitaan TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyä, YEL-eläkkeiden vastuunjakoa, palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjakoa, VEKL-etuuksien selvittelyä sekä Euroopan yhteisöihin siirrettyjen eläkeoikeuksien kustannusten selvittelyä varten.

Maksetut eläkkeet ilmoitetaan eläkemenotiedostolla summatasoisina jaoteltuina osiin kustannustenjakojen varten. Eläkkeet jaotellaan eläkelajeittain eläkelakien mukaisesti osiin ja TyEL- ja MEL-eläkkeet jaotellaan lisäksi eläkelaitoksen itsensä kustannettavaan osaan, toisten eläkelaitosten kustannettavaan osaan ja

-
- 1 Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien ennakointia varten ilmoitettuja tietoja käytetään myös kertoimien ${}^1e_v$ ja ${}^2e_v$ määrittämiseen. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa kertoimet ${}^1e_v$ ja ${}^2e_v$ jo kustannustenjakovuotta edeltävänä vuonna $v-1$.
  - 2 Julkisen sektorin eläkelaitokset ilmoittavat eläkemenotiedostolla myös eläkelaitoksessa vakuutettujen työntekijöiden palkkasumman.

yhteisesti kustannettavaan osaan. Kertasuoritukset, rekisteröidyn TEL- ja YEL-lisäeläketurvan sekä työnantajavakuutuksen mukaiset eläkeosat, Euroopan yhteisöihin siirrettyjen eläkeoikeuksien pääoma-arvot, palkattomilta ajoilta karttuneet eläkeosat ja VEKL:n mukaan karttuneet etuusosat ilmoitetaan eläkemenotiedostolla erikseen.

Eläkemenotiedostolla ilmoitetuista tiedoista muodostetaan eläkelaitoksen seuraavat suuret:

- yhteisesti kustannettavat vanhuuseläkkeet E_v^a (katso TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittely kohdassa 2.2),
- muut yhteisesti kustannettavat eläkkeet kuin vanhuuseläkkeet E_v^b (katso TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittely kohdassa 2.2),
- YEL:n mukaiset yhteisesti kustannettavat eläkkeet E_v^y (katso YEL-eläkkeiden vastuunjako kohdassa 2.3),
- palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkeosat E_v^s (katso palkattomien aikojen kustannustenjako kohdassa 2.4) sekä
- VEKL:n perusteella karttuneet etuusosat E_v^v ja niiden eläkkeiden lukumäärä N_v^v , joissa on VEKL:n perusteella karttuneita etuusosia (katso VEKL-etuuksien selvittely kohdassa 3).

4.5.2.2 Eläkkeiden perintätiedosto

Eläkelaitokset perivät maksamansa, toisten yksittäisten eläkelaitosten vastuulla olevat eläkeosat Eläketurvakeskuksen välityksellä¹. Nämä toisten eläkelaitosten puolesta maksetut eläkeosat ilmoitetaan Eläketurvakeskukselle eläkkeiden perintätiedostolla. Perintätiedostolla eläkeosat ilmoitetaan henkilötason tietoina eläkelaitoskohtaisesti jokainen perittävä eläkelaji ja lakiosa erikseen.

Eläkelaitosten toimittamat perintätiedot järjestetään Eläketurvakeskuksessa uudelleen perittävistä eläkeosista vastuussa olevien eläkelaitosten mukaiseen järjestykseen. Eläketurvakeskus lähettää kullekin eläkelaitokselle tiedoston niistä eläkeosista, joita muut eläkelaitokset perivät kyseiseltä eläkelaitokselta.

---

1 Tähän ovat poikkeuksena TyEL:n ja MEL:n mukaiset vanhuuseläkkeet (selvitellään suureen E_v^{VM} kautta, katso kohta 2.2) ja vuodesta 2010 lähtien TEL-lisäeläketurvan ja työnantajavakuutuksen mukaiset eläkkeet (näiden selvittelystä kerrotaan kohdassa 2.2.6) sekä YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet (näiden selvittelystä kerrotaan kohdassa 2.3).

Perintätiedostojen tietoja tarvitaan eläkemenotietojen tavoin TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyä varten. Henkilötason tietojen summat vastaavat eläkelaitoksen suureita E_v^d , E_v^m , B_v^d ja B_v^m , jotka on määritelty tarkemmin kohdassa 2.2.

Taulukko 4.2. *Toisilta eläkelaitoksilta perittäviin eläkeosiin liittyvien tietueiden lukumäärät perintätiedostoilla vuosina 2000–2008. Tietueiden lukumäärä tulee pienenemään vuonna 2010, kun TEL:n ja YEL:n lisäeläketurvan sekä työnantaja-vakuutuksen mukaisten eläkkeiden vastuunjako ei enää selvitellä perintätiedoston avulla.*

Vuosi	1000 kpl
2000	63
2001	65
2002	69
2003	72
2004	90
2005	117
2006	157
2007	184
2008	218

4.5.3 Eläkelaitosten toimittamat vakuutustekniset tiedot

Vakuutusteknisiä tietoja, esimerkiksi palkkasummia, tasausvastuita ja vakuutusmaksujen tasausosia, tarvitaan kustannustenjakoverien selvittelyyn. Yksityisen sektorin eläkelaitokset toimittavat vakuutustekniset tiedot Eläketurvakeskukselle ns. vakuutuskantatiedostoilla. Julkisen sektorin eläkelaitokset toimittavat palkkasummietonsa Eläketurvakeskukselle eläkemenotietojen yhteydessä.

4.5.3.1 TyEL- ja MEL-eläkelaitosten toimittamat vakuutustekniset tiedot

Työeläkevakuutusyhtiöt ja Merimieseläkekassa ilmoittavat vakuutustekniset tietonsa TyEL:n ja MEL:n osalta vakuutuskantalomakkeen osalla I kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden elokuussa. Eläkesäätiöt ja -kassat ilmoittavat TyEL:n mukaiset tietonsa vakuutusteknisellä tutkimuksella kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden puolivälissä. Tiedot toimitetaan Eläketurvakeskukselle vakuutuskantatiedostolla. Eläkesäätiöt ilmoittavat Eläketurvakeskukselle vakuutustekniset tiedot myös työnantajittain eriteltyinä.

Jos eläkelaitos maksaa siirtymämaksua Valtion Eläkerahastoon, eläkelaitos lähettää Eläketurvakeskukselle lisäksi selvityksen siirtymämaksusta.

Jos eläkelaitoksessa on tapahtunut vakuutustoiminnan luovuttamisia kustannustenjakovuoden aikana, eläkelaitos toimittaa Eläketurvakeskukselle lisäksi luovutetusta vakuutustoiminnasta lasketut vakuutustekniset suuret. Eläkelaitos lähettää nämä tiedot myös vakuutuskantaa vastaanottavalle eläkelaitokselle. Vakuutus-kannan siirroista kerrotaan enemmän kohdassa 5.

4.5.3.2 YEL- ja MYEL-eläkelaitosten toimittamat vakuutustekniset tiedot

YEL:iä vakuuttavat työeläkevakuutusyhtiöt ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos ilmoittavat tiedot YEL-vastuunjakoja varten vakuutuskantalomakkeen osan II mukaisella tiedostolla ja YEL:iä vakuuttavat eläkekassat YEL-kassan vakuutusteknisellä tutkimuksella kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Tiedot toimitetaan Eläketurvakeskukselle ns. YEL-vakuutuskantatiedostolla.

4.6 Kustannustenjakotiedot rekistereissä

Eläketurvakeskus saa kustannustenjakoja varten tarvittavat tiedot eläkelaitoksilta¹. Osa kustannustenjakoja varten tarvittavista tiedoista saadaan eläkelaitosten omista järjestelmistä – esimerkiksi eläkkeen maksantajjärjestelmistä – ja osa eläkelaitosten yhteisestä ansaintajärjestelmästä.

4.6.1 Eläkkeiden vastuunjakotiedot rekistereissä

Eläkelaitokset jakavat eläkkeet kustannustenjakoa varten tarvittaviin osiin eläkkeiden maksurekistereihinsä. Näistä rekistereistä eläkelaitokset poimivat eläkeosat eläkemenotiedostolle ja perintätiedostolle.

Eläkelaitokset ilmoittavat vastuunjakotietoja myöntämistään eläkkeistä myös Eläketurvakeskuksen eläkerekisteriin. Yksityisen sektorin eläkelaitokset ilmoittavat eläkkeiden rahastoidut osat Eläketurvakeskuksen eläkerekisteriin TyEL-MEL-vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia ja MYEL:n lisäeläketurvan rahastoituja osia

---

1 Tähän on joitain poikkeuksia. Eläketurvakeskus saa osan kustannustenjakojen lähtötiedoista suoraan rekistereistä. Tällaisia tietoja ovat mm. työttömyysvakuutusrahaston maksun määrän laskemista varten tarvittavat maksettujen etuuskien tiedot.

lukuun ottamatta. Julkisen sektorin eläkelaitokset eivät ilmoita Eläketurvakeskuksen eläkerekisteriin eläkkeiden rahastoituja osia, vaan tiedon siitä, mitkä yksityisen sektorin eläkelaitokset ovat vastuussa lisäeläketurvan eläkkeestä. Eläketurvakeskuksen eläkerekisterin vastuunjakotietoja käytetään vastuunjaon lisäksi tilastointia ja ennusteita varten.

Eläketurvakeskuksen eläkerekisteriin ilmoitetusta eläkkeestä lähetetään Eläketurvakeskuksen kautta tieto niille eläkelaitoksille, joilla on vastuuta kyseisestä eläkkeestä. Näitä tiedotuksia kutsutaan hälytyksiksi. Yksityisen sektorin eläkelaitokset vastaanottavat hälytyksiä, jotka sisältävät lisäksi eläkkeen vastuunjakotietoja. Tällaisia hälytyksiä kutsutaan vastuunjakohälytyksiksi. Hälytysten perusteella eläkelaitokset voivat viedä tapahtumat omaan järjestelmäänsä ja tarkistaa vastuunjakotietojaan, esimerkiksi perintätiedostolla perittävien eläkeosien oikeellisuuden.

Vastuunjakohälytykset otettiin käyttöön vuoden 2007 alusta. Ennen vuotta 2007 Eläketurvakeskuksen eläkerekisteriin ei ilmoitettu vastuunjakotietoja vaan ainoastaan tieto siitä, mitkä eläkelaitokset olivat vastuussa lisäeläketurvan eläkkeestä. Nykyisinkin, jos eläkerekisteriin ei ilmoiteta vastuunjakotietoja, mutta ilmoitetaan, että eläkkeestä on vastuuta toisilla eläkelaitoksilla, näille toisille eläkelaitoksille lähetetään vastaavanlainen hälytys kuin ennen vuotta 2007.

Vanhuuseläkkeiden osalta tieto eläkkeen alkamisesta välitetään eläkkeestä vastuussa oleville eläkelaitoksille Eläketurvakeskuksessa tehtävän erillisen poiminnan kautta. Vanhuuseläkkeiden maksetut rahastoidut osat talletetaan henkilötasolla eläkelaitosten yhteiseen ansaintajärjestelmään.

Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidun osan laskemista varten tarvitaan tiedot aiemmista eläkkeistä sekä vastuunjaon tarkasteluajalta tiedot eläkelaitosten vakuuttamista työansioista ja palkattomien aikojen perusteena olevista ansioista¹. Ansiotietoja tarvitaan jo eläkkeen laskennassa. Ne saadaan eläkelaitosten yhteisistä järjestelmistä. Työkyvyttömyyseläkkeen vastuunjakotiedot saadaan kuitenkin eläkkeiden maksantajjärjestelmistä.

---

1 Vastuunjaon tarkastelu-aika koskee työkyvyttömyyseläkkeitä, joissa työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on vuonna 2006 tai sen jälkeen. Jos eläketapahtuma on ennen vuotta 2006, työkyvyttömyyseläkkeen rahastoitu osa lasketaan vuoden 2004 säännösten mukaan. Eläkkeiden rahastoidun osan määräytymisestä ja kustantamisesta kerrotaan tarkemmin kohdassa 2.2, vastuunjakoperusteissa [32] ja vastuunjakoperusteiden soveltamisohjeissa [33].

4.6.2 Vakuutustekniset tiedot rekistereissä

Suuri osa vakuutusteknisistä tiedoista on talletettu eläkelaitosten omiin järjestelmiin. Osa tiedoista, kuten työansiot, talletetaan mm. eläkelaitosten yhteiseen ansaintajärjestelmään.

Työansioita tarvitaan kustannustenjaossa muutenkin kuin pelkästään yksittäisten työkyvyttömyyseläkkeiden vastuunjaossa. TyEL- ja MEL-eläkkeiden selvittelyssä, palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaossa, työttömyysvakuutusrahaston maksun jaossa ja Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien selvittelyssä kustannustenjakoeria jaetaan eläkelaitoksissa vakuutettujen työntekijöiden työansioiden suhteessa.

4.7 Työryhmät

Kustannustenjakoon liittyviä asioita valmistellaan eri työryhmissä, erityisesti kustannustenjakoryhmässä ja sen alaisessa eläkemenoalaryhmässä. Niissä on edustajia eläkelaitoksista, eläkesäätiöiden ja -kassojen palvelulaitoksista, sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä Eläketurvakeskuksesta. Työryhmissä sovitaan yhteisistä pelisäännöistä, valmistellaan tarvittavia muutoksia vastuunjakoperusteisiin, tiedostojen tietoluetteloihin, lomakkeisiin ja ohjeisiin sekä kehitetään ja käsitellään monia muita kustannustenjakoihin liittyviä asioita.

4.8 Vastuunjakoperusteet ja Vilra-sopimus

Vastuunjakoperusteita [32] käsitellään kustannustenjakoryhmässä. Sosiaali- ja terveysministeriö hyväksyy vastuunjakoperusteet sekä niihin tehdyt muutokset Eläketurvakeskuksen esityksestä. Suositukset vastuunjakoperusteiden soveltamista varten julkaistaan Työeläkelakipalvelussa [33].

Viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvan eläkeselvittelyn tekemisestä Valtiokonttorin, Kuntien eläkevakuutuksen, Kansaneläkelaitoksen, Kirkon keskusrahaston ja Eläketurvakeskuksen kesken sovitaan Vilra-sopimuksessa [35], jossa Eläketurvakeskus sopijaosapuolena edustaa yksityisen sektorin eläkelaitoksia. Sopimusta sovelletaan siten, että edellä mainitut julkisen sektorin eläkelaitokset ovat mukana TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyssä (katso kohta 2.2) sekä YEL-eläkkeiden vastuunjaossa (katso kohta 2.3).

5 Vakuutuskannan siirrot

Työnantajan on järjestettävä työntekijöilleen lakisääteinen työeläketurva. Suomessa yksityisen alan lakisääteinen työeläketurva voidaan järjestää joko työeläkevakuutusyhtiössä, eläkesäätiössä tai eläkekassassa. Työntekijän eläkelain ja yrittäjän eläkelain mukaista vakuutuskantaa voidaan siirtää eläkelaitoksesta toiseen. Vakuutuskannansiirto on otettava huomioon kustannustenjakojen ennakoissa, lopullisissa erissä ja tarkistuserissä.

5.1 Yleistä

Vakuutuskannan siirrolla tarkoitetaan tilannetta, jossa yksityisen sektorin eläkelaitoksessa vakuutettu vakuutuskanta siirretään toisen eläkelaitoksen hoidettavaksi. Tällöin ei pelkästään vaihdeta vakuuttavaa eläkelaitosta vaan siirretään koko aikaisempi vakuutushistoria eläkevastuineen ja varoineen uuden eläkelaitoksen vastuulle. Eläkelaitosten välillä tapahtuu myös vakuutusten siirtoja, joissa työnantajan vakuutushistoria jää aikaisempaan eläkelaitokseen. Tällöin kyseessä ei ole kuitenkaan vakuutuskannan siirto.

Vakuutuskantaa siirrettäessä sekä vakuutuskantaa luovuttavan että vastaanottavan eläkelaitoksen on hyväksyttävä vakuutuskannansiirto, jonka Finanssivalvonta vielä vahvistaa, mikäli vakuutuskannansiirrolta vaadittavat ehdot täyttyvät. Vakuutuskannan siirtoja tapahtuu pääasiassa eläkelaitostyypistä toiseen, mutta myös samojen eläkelaitostyyppien välinen vakuutuskannansiirto on mahdollinen.

Vakuutuskannansiirroista on säädetty eläkesäätiölain luvussa 11, vakuutuskaasalain luvussa 12 ja lain työeläkevakuutusyhtiöistä luvuissa 10 ja 10 a.

5.1.1 Vakuutuskannan siirtäminen työeläkevakuutusyhtiöstä

Työeläkevakuutusyhtiö voi yhtiökokouksen päätöksellä sulautua toiseen työeläkevakuutusyhtiöön, luovuttaa vakuutuskantansa tai osan siitä toiselle työeläkevakuutusyhtiölle tai jakautua siten kuin vakuutusyhtiölaissa säädetään. Lisäksi työeläkevakuutusyhtiö voi luovuttaa työnantajakohtaisen vakuutuskannan sitä varten perustetulle tai jo olemassa olevalle eläkesäätiölle tai -kassalle, mikäli luovutettavaan vakuutuskantaan sisältyvissä vakuutuksissa on yhteensä vähintään 300 vakuutettua työntekijää. Lisäksi luovutettaessa työnantajakohtaista vakuutuskantaa

eläkevakuutusyhtiöstä eläkesäätiöön kussakin työnantajakohteisessa vakuutuskannassa tulee olla vakuutettuna vähintään 50 työntekijää. Työnantajakohteisen vakuutuskannan tai sen osan luovuttaminen on kiellettyä, jos vakuutuskannan tai sen osan edellisestä luovuttamisesta on kulunut vähemmän kuin viisi vuotta. Työnantajakohteisen vakuutuskannan luovuttamisesta päättää työeläkevakuutusyhtiön hallitus tai yhtiökokous.

5.1.2 Vakuutuskannan siirtäminen eläkesäätiöstä

Eläkesäätiö voi sulautua toiseen eläkesäätiöön, luovuttaa vakuutustoimintansa toiselle eläkelaitokselle tai jakautua luovuttamalla vakuutustoimintansa tai sen osan yhdelle tai useammalle perustettavalle eläkesäätiölle. Eläkesäätiöihin kuuluvat työnantajat ja eläkesäätiöiden hallitukset tai hallintoneuvostot hyväksyvät sulautumista tai jakautumista koskevan sopimuksen. Vakuutustoiminnan luovuttamisen hyväksyy luovuttavan eläkesäätiön hallitus tai hallintoneuvosto. Vakuutustoiminnan tai sen osan luovuttaminen ei ole mahdollista, jos saman vakuutustoiminnan tai sen osan aikaisemmasta luovuttamisesta on kulunut vähemmän kuin viisi vuotta. Tästä vaatimuksesta voidaan kuitenkin joustaa, jos työnantaja on erotettu eläkesäätiöstä eläkesäätiön sääntöjen nojalla tai jos työnantaja ei enää täytä eläkesäätiön toimintapiiriin kuulumisen edellytyksiä.

5.1.3 Vakuutuskannan siirtäminen eläkekassasta

Eläkekassa voi sulautua toiseen eläkekassaan, siirtää eläkevastuunsa toiselle eläkelaitokselle tai luovuttaa eläkekassassa olevan yhden osakkaan vakuutusta koskevan työntekijän eläkelain mukaisen vastuun toiselle eläkelaitokselle. Sulautuvien eläkekassojen kassankokoukset hyväksyvät sulautumisen. Vastuun siirtämistä koskevan sopimuksen hyväksyy vastuun luovuttavan eläkekassan kassankokous ja vastaanottavan eläkelaitoksen vastaava toimielin. Osakaskohteisen eläkevastuun luovuttamisesta päättää eläkekassan hallitus, jollei vakuutuskassalaissa tai eläkekassan säännöissä toisin määrätä. Osakaskohteisen eläkevastuun siirtäminen ei ole kuitenkaan mahdollista, jos saman vastuun tai sen osan vastaanottamisesta on siirtohetkellä kulunut vähemmän kuin viisi vuotta. Tällöin edellytetään lisäksi vastuun osaa eläkesäätiöön siirrettäessä, että siirrettävään vakuutuskantaan kuuluvat työnantajat ovat eläkesäätiölaissa erikseen määriteltyjä ja että siirrettävään vakuutuskantaan liittyvissä vakuutuksissa on yhteensä vähintään 300 vakuutettua.

5.1.4 Vakuutuskannan mukana siirtyvä toimintapääoma

Vakuutuskannansiirtojen yhteydessä siirtyvän toimintapääoman määrään vaikuttaa siirtyvän vakuutuskannan rakenne, luovuttavan eläkelaitoksen vakavaraisuus ja työntekijän eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten keskimääräinen riskillisuus. Keskimääräisellä riskillisyydellä tarkoitetaan Finanssivalvonnan esittämää ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön puolivuositilastusta vahvistamaa kiinteää prosenttiosuutta, joka vastaa työntekijän eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten vakavaraisuusrajoiden mediaania kaksinkertaisena.

5.2 Vakuutuskannansiirrot kustannustenjaossa

Vastuunjakoperusteissa on määritelty ja eläkelaitosten kesken on sovittu periaatteet, joita noudatetaan kustannustenjaossa, kun eläkelaitosten välillä tapahtuu vakuutuskannansiirto kustannustenjakovuonna. Yhteiset periaatteet tarvitaan, jotta vakuutuskannansiirtojen yhteydessä kustannustenjakoihin liittyvien suureiden arvot säilyisivät koko eläkejärjestelmän kannalta muuttumattomina. Vastuunjakoperusteissa on kunkin kustannustenjaon osalta erikseen esitetty ennakkoiden määräytyminen vakuutuskannansiirroissa. Suositukset TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn lopullisten erien laskennassa käytettävien hyvitys- ja maksusuurteiden määräytymisperiaatteista vakuutuskantaa luovuttavalle ja vastaanottavalle eläkelaitokselle on koottu soveltamisohjeeseen 'Eläkelaitosten väliset vakuutustoitinnin luovuttamiset vastuunjaossa' [1]. Samassa soveltamisohjeessa on ohjeistettu vakuutuskannansiirrossa eläkelaitoksesta toiseen siirtyvien suureiden laskenta, kun vakuutuskannansiirto tapahtuu kesellä vuotta. Vastaavat suositukset YEL-eläkkeiden vastuunjakoon on tekeillä.

5.2.1 Lopulliset erät

Lopulliset kustannustenjakoihin liittyvät selvittelyt tehdään Eläketurvakeskuksessa, kun kaikkien eläkelaitosten kustannustenjakotiedot ovat saatavilla. Kustannustenjakojen selvittelyissä lasketaan eläkelaitoksille kustannustenjakoihin liittyvät lopulliset erät ja lopullisten erien ja ennakkoiden erotuksena tarkistuserät.

Vakuutuskannansiirron tapahtuessa vuonna *v* sekä luovuttavalle että vastaanottavalle eläkelaitokselle lasketaan lopulliset kustannustenjakojen erät ja tarkistuserät vuoden *v* kustannustenjaossa. Erät lasketaan luovuttavalle eläkelaitokselle,

vaikka eläkelaitoksen toiminta olisi loppunut kustannustenjakovuoden aikana. Tällöin luovuttava ja vastaanottava eläkelaitos sopivat keskenään, kumpi vastaa tarkistuserästä.

5.2.1.1 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn lopullinen erä

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn lopullinen erä on eläkelaitoksen hyvityksen ja maksun erotus. Lopullinen erä on määritelty kohdassa 2.2.1. Hyvitys on määritelty kohdassa 2.2.1.1 ja maksu kohdassa 2.2.1.2.

Vakuutuskannansiirroissa luovuttavan eläkelaitoksen vastuunsiirtovuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn hyvityksessä otetaan huomioon vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen mennessä maksetut siirtyvään vakuutuskantaan kuuluvat eläkkeet E_v^a , E_v^b , E_v^d ja E_v^m . Vastaavat eläkkeet vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen hyvitykseen. Vanhuuseläkkeiden laskennassa käytettävien siirtyvään vakuutuskantaan liittyvien maksettujen vanhuuseläkkeiden rahastoidut osat kuuluvat vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen luovuttavalle eläkelaitokselle ja vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun vastaanottavalle eläkelaitokselle.

Luovuttavan eläkelaitoksen vastuunsiirtovuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn maksussa otetaan huomioon vastuunlaskentahetkeen mennessä kertyneet siirtyvään vakuutuskantaan liittyvät palkkasumma S_v^{psm} ja tasausmaksun yhteismäärä B_v^a sekä toisten eläkelaitosten maksamat eläkkeet B_v^d . Vastaavat määrät vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen maksussa. Maksuun kuuluva siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä TEL-lisäeläkevakuutuksen maksu tasaukseen B_v^{bL} on jaettu luovuttavan ja vastaanottavan eläkelaitoksen kesken siten, että luovuttavalle eläkelaitokselle kuuluu vastuunlaskentahetken tilanteesta laskettu siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä suure B_v^{bL} hetken 1.7.v tasoisena. Vastaanottavalle eläkelaitokselle kuuluu määrä, joka saadaan kun lasketaan siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä suure B_v^{bL} siten, kuin vakuutuskanta olisi ollut samassa eläkelaitoksessa koko vuoden, ja saadusta määrästä vähennetään luovuttavan eläkelaitoksen ilmoittama suure B_v^{bL} . Siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä tasausvastuu $\bar{V}_{v-1}^T$ on vuoden v TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyssä kokonaisuudessaan luovuttavalla eläkelaitoksella ja siirtyy kokonaisuudessaan vastaanottavalle eläkelaitokselle

vuoden $v+1$ eläkeselvittelyssä. Jos vakuutuskannansiirto tapahtuu 1.1. v , siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä tasausvastuu $\bar{V}_{v-1}^T$ on jo vuoden v eläkeselvittelyssä vastaanottavalla eläkelaitoksella. Tasausvastuuseen $\bar{V}_v^T$ kuuluva vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkevastuiden täydennyskerrointa b_{16} ¹ vastaava määrä ΔR_v on kokonaisuudessaan vastaanottavalla eläkelaitoksella.

5.2.1.2 YEL-eläkkeiden vastuunjaon lopullinen erä

YEL-eläkkeiden vastuunjaon lopullinen erä on eläkelaitoksen hyvityksen ja maksun erotus. YEL-eläkkeiden vastuunjaon lopullisen erän laskenta sekä hyvityksen ja maksun määräytyminen on esitetty kohdassa 2.3.1.

Vakuutuskannansiirroissa luovuttavan eläkelaitoksen vastuunsiirtovuoden YEL-eläkkeiden vastuunjaon hyvityksessä otetaan huomioon vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen mennessä maksetut siirtyvään vakuutuskantaan kuuluvat yhteisesti kustannettavat YEL-eläkkeet E_v^y . Vastaavat YEL-eläkkeet vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen hyvityksessä.

Suosituksot YEL-eläkkeiden vastuunjaon maksusuureiden määrittelyyn kesken vuotta tapahtuvissa vakuutuskannansiirroissa on tekeillä.

5.2.1.3 Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon lopullinen erä

Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon lopullinen erä on eläkelaitoksen hyvityksen ja maksun erotus. Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon lopullisen erän laskenta sekä hyvityksen ja maksun määräytyminen on esitetty kohdassa 2.4.2.

Vakuutuskannansiirroissa luovuttavan eläkelaitoksen vastuunsiirtovuoden palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaon hyvityksessä otetaan huomioon vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen mennessä maksetut siirtyvään vakuutuskantaan kuuluvat palkattomilta ajoilta karttuneet eläkeosat E_v^s . Vastaavat palkattomilta ajoilta karttuneet eläkeosat vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen hyvityksessä. Maksun laskennassa luovuttavan eläkelaitoksen

---

1 Selitetty liitteessä C.

palkkasummassa otetaan huomioon vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen mennessä kertynyt siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä palkkasumma S_v^p . Vastaava palkkasumma vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen palkkasummassa.

5.2.1.4 Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullinen erä

Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullinen erä on eläkelaitokselle saatavaa ja se määräytyy eläkelaitoksen palkkasumman mukaan. Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullisen erän määräytyminen on esitetty kohdassa 2.5.1.

Vakuutuskannansiirroissa vastuunsiirtovuoden työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullista erää määrättäessä luovuttavan eläkelaitoksen palkkasummassa S_v^p otetaan huomioon siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä palkkasumma vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen. Vastaava palkkasumma vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen palkkasummassa.

5.2.1.5 Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullinen erä

Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullinen erä on eläkelaitokselle maksettavaa ja se määräytyy eläkelaitoksen palkkasumman mukaan. Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullisen erän määräytyminen on esitetty kohdassa 2.6.3.

Vakuutuskannansiirroissa vastuunsiirtovuoden Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullista erää määrättäessä luovuttavan eläkelaitoksen palkkasummassa S_v^p otetaan huomioon siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä palkkasumma vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen. Vastaava palkkasumma vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen palkkasummassa.

5.2.2 Ennakot

Kustannustenjaon ennakot lasketaan Eläketurvakeskuksessa. Lähtötietoina käytetään kustannustenjaosta riippuen eläkelaitosten Eläketurvakeskukselle ennakoiden laskentaan antamia lähtötietoja ja muita kustannustenjakoon vaikuttavia tietoja. Palkattomien aikojen kustannustenjaon ja Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien ennakot lasketaan kerralla koko vuodeksi. Muita ennakoita tarkennetaan vuoden mittaan.

Vakuutuskannansiirrot voidaan ottaa huomioon eläkelaitosten ennakoissa, kun Finanssivalvonta on antanut virallisen suostumuksen vakuuskannansiirrolle. Vakuutuskannansiirto otetaan huomioon vuoden alusta voimaan tulevissa ennakoissa luovuttavan ja vastaanottavan eläkelaitoksen lähtötiedoissa, kun vakuutuskannansiirto tapahtuu vuoden vaihteessa ja siirto on tiedossa hyvissä ajoin ennen ennakoiden laskentaa. TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn, YEL-eläkkeiden vastuunjaon ja työttömyysvakuutusrahaston maksun tarkennettuja ennakoita laskettaessa huomioidaan eläkelaitosten lähtötiedoissa vakuutuskannansiirrot, jotka ovat tapahtuneet ennen tarkennettujen ennakoiden voimaantuloa. Tarkennettujen ennakoiden lähtötiedoissa otetaan huomioon myös siirrot, jotka tapahtuvat tarkennettujen ennakoiden tullessa voimaan, kun tieto siirrosta on saatu hyvissä ajoin ennen tarkennettujen ennakoiden laskentaa.

Kun koko eläkelaitoksen toiminta siirtyy toiseen eläkelaitokseen keskellä vuotta, siirtohetken jälkeen erääntyvät kustannustenjaon ennakot siirretään vastaanottavalle eläkelaitokselle. Samoin toimitaan tilanteissa, joissa vakuutuskannansiirto tapahtuu vuoden vaihteessa tai tarkennettujen ennakoiden tullessa voimaan, mutta tieto vakuutuskannansiirrosta on tullut niin myöhään, ettei sitä ole voitu ottaa huomioon ennakoiden lähtötiedoissa. Kun eläkelaitoksen toiminta siirtyy osittain toiseen eläkelaitokseen, siirtohetken jälkeen erääntyvät kustannustenjaon ennakot siirretään vastaanottavalle eläkelaitokselle vain, jos Finanssivalvonnan vahvistamassa sopimuksessa on näin sovittu.

5.2.3 Tarkistuserät

Kussakin kustannustenjaossa lasketaan kustannustenjaon tarkistuserä eläkelaitoksen lopullisen erän ja eläkelaitoksen maksamien tai saamien ennakoiden erotukseksi.

Luovuttavan ja vastaanottavan eläkelaitoksen lopullisen erän laskenta vakuutuskannansiirroissa on esitetty kohdassa 5.2.1. Eläkelaitoksen ennakot huomioidaan juuri sen suuruisina kuin eläkelaitos on maksanut tai saanut niitä kustannustenjakovuonna.

5.2.4 Valtion varoista suoritettava eläkkeen korvaaminen alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta (VEKL)

Valtio korvaa alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta karttuneen etuuden määrän sitä maksaneelle eläkelaitokselle. Valtion eläkelaitoksille hyvitetty määrä on esitetty kohdassa 3.4.2. Hyvitetty erä on suoraan lopullinen.

Vakuutuskannansiirroissa vastuunsiirtovuoden valtion varoista korvattavaa etuutta määrättäessä luovuttavan eläkelaitoksen hyvitetävissä etuososissa E_v^v ja myönnettyjen VEKL-etuusosia sisältävien eläkkeiden lukumäärissä N_v^v otetaan huomioon siirtyvään vakuutuskantaan liittyvät etuosat ja lukumäärät vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen. Vastaavat etuosat ja lukumäärät vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen hyvitetävissä etuososissa.

6 Eläkeoikeuksien siirto Euroopan yhteisöihin

Eläkeoikeuksien siirto Euroopan yhteisöihin perustuu Euroopan yhteisöjen henkilöasetukseen [8] ja lakiin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen välillä (EosL) [23]. Yksityiskohtaiset periaatteet siirrettävän eläkeoikeuden laskennasta on annettu EY-eläkeoikeuksien erityisperusteissa [9].

Laki Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen välillä tuli voimaan 1.3.1999. Lakia sovelletaan takautuvasti henkilöihin, jotka työskentelivät lain voimaan tullessa Euroopan yhteisöissä ja joiden virkasuhde oli alkanut 1.1.1995 tai myöhemmin. Eläkeoikeuden siirto Suomesta Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään on mahdollista vain sellaiselle Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalle henkilölle (jatkossa EY-virkamies), johon sovelletaan Euroopan yhteisöjen henkilöstöasetusta. Siirron kohteena on siirtoon mennessä Suomessa karttunut eläkeoikeus. Eläkeoikeudelle lasketaan pääoma-arvo, joka Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmässä muunnetaan ansainta-ajaksi. Siirtoa on haettava 10 vuoden kuluessa Euroopan yhteisöjen viran vakinaistamisesta ja sen voi tehdä pääsääntöisesti vain kerran. Siirron jälkeen henkilöllä ei ole enää oikeutta Suomessa siirtoa edeltäneeltä ajalta karttuneeseen eläkkeeseen.

Siirron tehneellä henkilöllä on oikeus eläkeoikeuden palauttamiseen Suomen eläkejärjestelmään, jos palvelus Euroopan yhteisöissä päättyy ennen kuin henkilö saa Euroopan yhteisöissä oikeuden vastaiseen eläkkeeseen. Eläkeoikeus Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmässä muodostuu yleensä vasta 10 vuoden palveluksen jälkeen. Palautus tapahtuu rahastosiirtona, eli koko siirretty eläkeoikeus ja Euroopan yhteisöissä karttunut eläkeoikeus palautetaan.

Eläketurvakeskus toimii yhdyslaitoksena, joka huolehtii yhteydenpidosta ja käytännön toimenpiteistä suomalaisten eläkelaitosten, EY-virkamiehen ja Euroopan yhteisöjen toimielinten kanssa.

Vuoden 2009 syyskuun loppuun mennessä 948 virkamiestä on ilmoittanut hakevansa eläkeoikeuden siirtoa, 783 on siirtänyt eläkeoikeutensa, 128 hakenut siirtoa, mutta päättänyt olla siirtämättä eläkeoikeuttaan ja 37 virkamiehen siirtoprosessi on kesken. Vain yksi henkilö on palauttanut eläkeoikeutensa takaisin Suomeen.

Määritelmiä:

- Siirtopäivä s : päivä, jona Eläketurvakeskus maksaa siirrettävän määrän Euroopan yhteisöjen toimielimen tilille
- Siirtomäärän laskentapäivä s_{las} : päivä, johon kohdistuen eläkeoikeuden laskennallinen siirtäminen toteutetaan. Käytännössä se on päivä, jolloin virkamies on jättänyt Euroopan yhteisöjen toimielimelle virallisen ilmoituksen siitä, että on kiinnostunut eläkeoikeuden siirrosta.
- Eräpäivä: päivä, jolloin eläkelaitokset maksavat osuutensa siirrettävästä määrästä Eläketurvakeskuksen tilille eli kaksi pankkipäivää ennen siirtopäivää.

6.1 Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään siirrettävä määrä

Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään siirretään siirtomäärän laskentapäivään mennessä Suomessa karttuneen eläkeoikeuden pääoma-arvo, joka on korkoutettu EosL:n mukaisella 3,5 prosentin korolla siirtomäärän laskentapäivästä siirtopäivään. Siirrettävää määrää kutsutaan siirtomääräksi P_s ja se on määritelty EY-eläkesiirtolain erityisperusteissa seuraavasti:

$$(6.1) \quad P_s = (1 + 0,035 \cdot (s - s_{las})) \cdot (P_s(\text{perus}) + P_s(\text{lisä})),$$

missä

$P_s(\text{perus})$ on pääoma-arvo, joka vastaa TEL 8 § 4 momentissa mainittujen eläkelakien tai TyEL:n mukaan karttunutta eläkeoikeutta lisäturvan eläkeoikeuksia lukuun ottamatta.

$P_s(\text{lisä})$ on pääoma-arvo, joka vastaa TyEL:n voimaanpanolain 32 §:n 5 momentin ja YEL:n voimaanpanolain 29 §:n mukaisten lisäeläketurvien mukaan karttunutta

eläkeoikeutta.¹

Karttunut eläkeoikeus on siirtomäärän laskentapäivään mennessä karttunut palkkakertoimella tarkistettu eläkeikää 63 vastaava eläkeoikeus. Karttuneen eläkeoikeuden pääoma-arvo saadaan kertomalla vuositasoinen karttunut eläkeoikeus EY-eläkeoikeuksien pääoma-arvokertoimilla. Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmässä siirtomäärä muunnetaan ansainta-ajaksi, jonka suuruuteen vaikuttavat mm. henkilön siirtohetken palkka ja oletettu keskimääräinen palkka- ja urakehitys.

6.1.1 Pääoma-arvokertoimet

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa EY-eläkeoikeuksien pääoma-arvokertoimet. Siirtomäärän laskentapäivän ollessa vuonna 2005 tai sen jälkeen pääoma-arvokertoimet ovat 1.1.2005 voimaan tulleiden EY-eläkesiirtolain erityisperusteiden mukaiset. Siirtomäärän laskentapäivän ollessa ennen vuotta 2005 pääoma-arvokertoimet ovat 18.5.1999 vahvistettujen erityisperusteiden mukaiset. Samat pääoma-arvokertoimet on vahvistettu myös 1.4.2003 voimaan tulleissa erityisperusteissa.

Pääoma-arvokertoimiin vaikuttaa henkilön ikä täysinä vuosina siirtomäärän laskentapäivänä. Pääoma-arvokertoimet koostuvat vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeen pääoma-arvokertoimista. Lisäeläketurvalle on omat pääoma-arvokertoimet. Vuoden 2005 alussa voimaan tulleissa EY-eläkesiirtolain erityisperusteissa pääoma-arvokertoimet ovat samat miehille ja naisille. Kertoimien laskennassa käytetyt yleisperusteet ovat 31.12.2007 voimassa olleiden TyEL:n mukaisen eläkevakuutuksen yleisten laskuperusteiden mukaiset ja erityisvakiot on määriteltä EY-eläkesiirtolain erityisperusteissa.

6.2 Siirtoprosessi

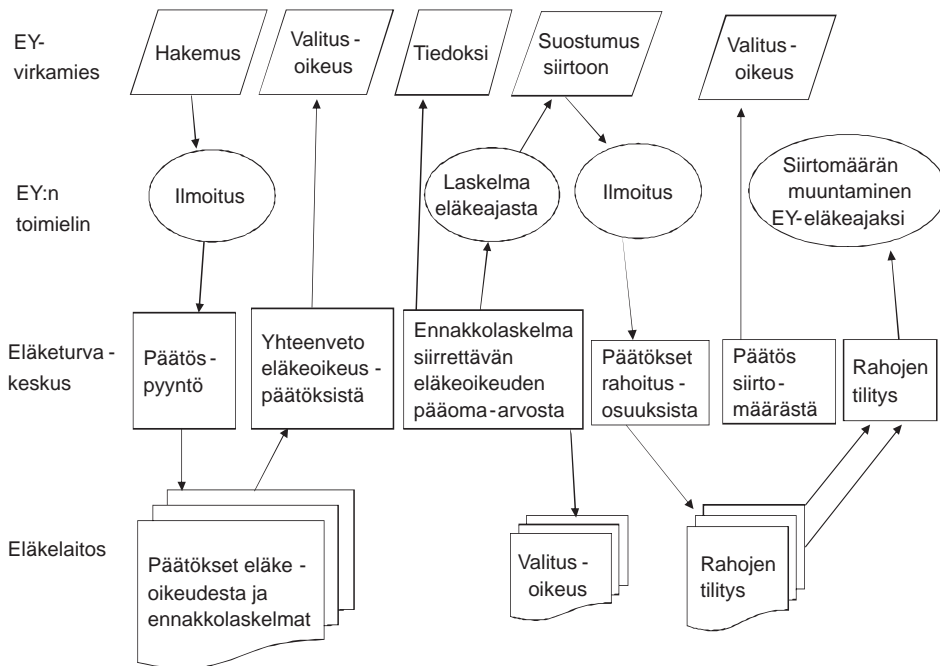
Eläkeoikeuden siirtoprosessi Euroopan yhteisöihin saa alkunsa, kun EY-virkamies ilmoittaa Euroopan yhteisöjen toimielimelle olevansa kiinnostunut eläkeoikeuden

---

1 Euroopan yhteisöihin ei siirretä TEL:n, YEL:n ja MYEL:n lisäeläketurvan mukaisista hautausavustusoikeutta, VEL:n ja KuEL:n mukaista lisäeläketurvan eläkeoikeutta eikä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta opintojen ja alle kolmi-vuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (VEKL) perusteella karttunutta eläkeoikeutta.

siirrosta. Euroopan yhteisöjen toimitus ilmoittaa Eläketurvakeskukselle eläkeoikeuden siirrosta kiinnostuneesta EY-virkamiehestä. Eläketurvakeskus pyytää EY-virkamiehen työsuhteita viimeksi vakuuttanutta yksityisen sektorin eläkelaitosta ja julkisten sektorin eläkelaitoksia antamaan päätökset hakijan karttuneesta eläkeoikeudesta sekä päätösten perusteella lasketut ennakkolaskelmat eläkeoikeuden pääoma-arvoista. Kun päätökset ja ennakkolaskelmat ovat tulleet Eläketurvakeskukseen, Eläketurvakeskuksesta lähetetään päätösyhteenvedo koko karttuneesta eläkeoikeudesta EY-virkamiehelle. Jos EY-virkamies ei valita saamastaan päätösyhteenvedosta ja haluaa edelleen jatkaa siirtoprosessia, tehdään Eläketurvakeskuksessa EY-virkamiehelle ja Euroopan yhteisöjen toimitukselle ennakkolaskelma koko siirrettävästä eläkeoikeuden pääoma-arvosta. Euroopan yhteisöjen toimitus muuttaa pääoma-arvon Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmässä hyväksyttäväksi ansainta-ajaksi. Jos EY-virkamies on tyytyväinen ennakkolaskelman mukaiseen Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmässä oikeuttavaan ansainta-aikaan, Euroopan yhteisöjen toimitukselta tulee tästä ilmoitus Eläketurvakeskukseen. Eläketurvakeskuksessa tehdään EY-virkamiehelle valituskelpoinen päätös siirtomäärästä. Samoin Eläketurvakeskuksessa tehdään maksupäätökset kaikille siirtoon osallistuville eläkelaitoksille. Eläkelaitokset maksavat osuutensa Eläketurvakeskuksen tilille kaksi pankkipäivää ennen kuin Eläketurvakeskus tilittää siirtomäärän Euroopan yhteisöjen toimituksen ilmoittamalle tilille.

Kuvio 6.1. Siirtoprosessi.

6.3 Kustannustenjako

Siirtomäärät otetaan huomioon maksuvuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyssä, YEL-eläkkeiden vastuunjaossa ja palkattomien aikojen kustannustenjaossa. Yksityisen sektorin eläkelaitokset noudattavat siirtomäärien osalta viimeisen eläkelaitoksen periaatetta ja ilmoittavat kaikki maksamansa siirtomäärät kustannustenjaon selvittelyjä varten. Julkisen sektorin eläkelaitokset osallistuvat eläkeoikeuden siirtojen osalta vain palkattomien aikojen kustannustenjakoon ja ilmoittavat vain palkattomiin aikoihin liittyviä siirtomäärien osia.

6.3.1 TyEL-eläketurva ja MEL-vastuunjako-osa

TyEL-eläketurvan ja MEL-vastuunjako-osan vanhuuseläkeoikeuksien siirtomäärät jaetaan rahastoituu ja yhteisesti kustannettavaan osaan. Rahastoidun osan ylittävät osat ovat yhteisesti kustannettavia. Siirtomäärän rahastoitu osa saadaan kertomalla vanhuuseläkkeen rahastoitu osa TyEL-eläketurvan vastuulaskennassa

käytettävällä vastaisen vanhuuseläkkeen pääoma-arvokertoimella. Rahastoitu osa lasketaan eräpäivän tasoisena. Ikänä käytetään henkilön ikää eräpäivänä kuukauden tarkkuudella. Eläkelaitokset lisäävät siirtomäärän vanhuuseläkkeen rahastoidut osat eläkelaitoksen vastuulle kuuluviin maksettuihin vanhuuseläkkeiden rahastoihin osiin. Ne yksityisen sektorin eläkelaitokset, jotka eivät ole maksaneet siirtomäärää Euroopan yhteisöihin, mutta joiden vastuulle kuuluu siirtomäärän vanhuuseläkeoikeuden rahastoituja osia, laskevat vastuulleen kuuluviin maksettuihin vanhuuseläkkeiden rahastoihin osiin lisättävän siirtomäärän osan saatuaan tiedon eläkeoikeuden siirrosta Eläketurvakeskuksen rekisteripalveluosaston lähettämästä ilmoituksesta.

TyEL-eläketurvan ja MEL-vastuunjako-osan työkyvyttömyys- ja perhe-eläkeoikeuksien siirtomäärät ovat kokonaan yhteisesti kustannettavia.

6.3.2 MEL-ylite

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkeoikeuksien MEL-ylitteitä vastaavat siirtomäärät ovat Merimieseläkekassan kustannettavia.

6.3.3 TEL-lisäeläketurva

TEL-lisäeläketurvan eläkeoikeuksien siirtomäärät jaetaan rahastoituun ja yhteisesti kustannettavaan osaan. Rahastoidun osan ylittävät osat ovat yhteisesti kustannettavia. Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkeoikeuksia vastaavien siirtomäärien rahastoidut osat lasketaan kertomalla TEL-lisäeläkevakuutuksen erityisperusteiden mukainen rahastoitu osa vastaisen vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeen pääoma-arvokertoimella. Rahastoitu osa lasketaan eräpäivän tasoisena. Ikänä käytetään henkilön ikää eräpäivänä kuukauden tarkkuudella. Jos yksityisen sektorin EY-siirtomäärän maksava eläkelaitos on maksanut jonkin toisen eläkelaitoksen vastuulle kuuluvia TEL-lisäeläketurvan eläkeoikeuksia vastaavia siirtomääriä, se perii nämä osat vastuueläkelaitokselta maksuvuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyssä.

Jos eläkelaitoksen TEL-lisäeläketurvan rahastoidun osan pääoma-arvo on suurempi kuin TEL-lisäeläketurvan siirtomäärä korkoutettuna hetkelle 1.7.v, lisätään ylimenevä osuus TEL-lisäeläketurvan tasoitusvastuuseen eläkelajeittain.

6.3.4 YEL-eläketurva

YEL-eläketurvan eläkeoikeuksien siirtomäärät ovat kaikkien YEL-eläketurvaa vakuuttavien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia.

6.3.5 YEL-lisäeläketurva

YEL-lisäeläketurvan eläkeoikeuksien siirtomääristä vastaavat EY-virkamiehen YEL-lisäeläketurvaa vakuuttaneet eläkelaitokset vakuuttamiensa eläkeoikeuksien suhteessa. EY-virkamiehen työsuhteita viimeksi vakuuttanut yksityisen sektorin eläkelaitos laskee EY-virkamiehelle karttuneen koko YEL-lisäeläketurvan mukaisen eläkeoikeuden perusteella määräytyvän siirtomäärän ja jakaa sen omalle vastuulle kuuluvaan ja toisten eläkelaitosten vastuulle kuuluviin osiin. Omalle vastuulle kuuluvasta osasta eläkelaitos laskee YEL-lisäeläketurvan mukaisen siirtomäärän rahastoidun osan kertomalla eläkeoikeuden YEL-lisäeläkevakuutuksen perusteiden mukaisilla vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeen pääoma-arvokertoimilla. Omalla vastuulla olevan siirtomäärän ja siirtomäärän rahastoidun osan välisen erotuksen eläkelaitos lisää YEL-lisäeläkevakuutuksen perusteiden mukaiseen tasausvastuuseen $\bar{V}_v^T$. Jos tasausvastuu $\bar{V}_v^T$ ei riitä eläkelaitoksen itsensä kustannettaviin eläkkeisiin, eläkelaitos siirtää ylimenevän osan kohdassa 2.3.1 mainittuun suureeseen $V_v^{T'}$ ja se on YEL-eläkelaitosten yhteisesti kustannettavaa ja vaikuttaa sitä kautta myös YEL:n valtion osuuteen. Muut vastuulaitokset toimivat samalla tavalla kuin työsuhteen viimeksi vakuuttanut eläkelaitos vastuulleen kuuluvien YEL-lisäeläketurvan mukaisten eläkeoikeuksien siirtomäärien suhteen.

6.3.6 MYEL-eläketurva

MYEL-eläkeoikeuksien siirtomäärät ovat Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kustannettavia. Jos jokin muu eläkelaitos kuin Maatalousyrittäjien eläkelaitos on maksanut MYEL-eläkeoikeuksien siirtomääriä, perii maksava eläkelaitos nämä siirtomäärät Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta maksuvuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn kautta.

6.3.7 Palkattomilta ajoilta karttuneet eläkeosat

Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeoikeuksien siirtomäärät ovat palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjakoon osallistuvien eläkelaitosten

yhteisesti kustannettavia. Kunkin eläkelaitoksen osuus kustannuksista selvitetään maksuvuoden palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjaossa.

6.3.8 Kustannustenjaossa käytetty korkoutus

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyssä ja palkattomien aikojen kustannustenjaossa siirtomäärät korkoutetaan perustekorolla b_1 eräpäivästä hetkeen 1.7.v. YEL-eläkkeiden vastuunjaossa käytetään vuoden alussa voimassa olevaa perustekorkoa b_1 . Korot kohdennetaan kustannustenjaosta ja eläkelaista riippuen joko yhteisesti kustannettaviin tai rahastoituihin osiin.

Korkojen kohdennus:

- TyEL-eläketurva ja MEL-vastuunjako-osa: korko sisällytetään siirtomäärän yhteisesti kustannettavaan osaan
- MEL-vastuunjako-osan ylittävät MEL-ylitteet: korko sisällytetään siirtomäärän MEL-ylitteseen
- MYEL-eläketurva: korko sisällytetään siirtomäärän MYEL-osaan
- TEL:n lisäeläketurva: korko sisällytetään TEL:n lisäeläketurvan siirtomäärän yhteisesti kustannettavaan osaan
- YEL-eläketurva: korko sisällytetään YEL-eläketurvan mukaiseen siirtomäärän osaan
- YEL-lisäeläketurva: korko jaetaan YEL-lisäeläketurvasta vastaavien eläkelaitosten eläkeoikeuksien suhteessa vastuueläkelaitoksille ja sisällytetään eläkelaitosten vastuulla oleviin osiin
- Palkattomilta ajoilta karttuneet osat: korko sisällytetään palkattomilta ajoilta karttuneita eläkeoikeuksia vastaavaan siirtomäärään

Euroopan yhteisöihin tehtävien eläkeoikeuksien siirtojen kustannustenjakoon ja rahoitukseen liittyvät suositukset ovat Eläketurvakeskuksen työeläkelakipalvelussa [10].

7 Kustannustenjaon historiaa

Jo ennen TEL:n voimaantuloa joillakin työnantajilla oli ollut vapaaehtoista eläketurvaa järjestettynä työntekijöilleen vakuutusyhtiöissä, eläkesäätiöissä tai -kassoissa. Näitä olemassa olevia rakenteita hyödynnettiin myös lakisääteisen turvan vakuuttamisessa, eli työnantajat saivat ottaa TEL-vakuutuksen vakuutusyhtiöstä, eläkesäätiöstä tai -kassasta. Työntekijälle voi siis karttua eri eläkelaitoksiin vakuutettua eläketurvaa. Työntekijän eläkkeen on kuitenkin alusta alkaen maksanut yksityisellä sektorilla se eläkelaitos, joka on viimeksi vakuuttanut työntekijän eläketurvan.

Osa TEL:n ja LEL:n mukaisesta eläketurvasta on alusta lähtien säästetty ennakoon rahastoihin. Loput on kustannettu eläkelaitosten kesken yhteisesti kunkin vuoden eläkemaksusta. Työeläketurvan toimeenpanon hajautetun organisaation ja osittaisen rahastoinnin mallin sekä viimeisen eläkelaitoksen periaatteen vuoksi eläkelaitosten välillä tarvittiin yhteisesti kustannettavien eläkkeiden jakoa eli tasaus-ta, ja toisten puolesta maksettujen eläkeosien selvittelyä. Nämä selvittelyt tulivat Eläketurvakeskuksen hoidettavaksi.

7.1 Osittainen rahastointi ja viimeisen eläkelaitoksen periaate

Yksityisen sektorin työntekijöiden lakisääteisen eläkejärjestelmän yhdeksi keskeiseksi periaatteeksi tuli eläkkeiden osittainen rahastointi. Täysin rahastoivaa järjestelmää ei voitu valita, koska tällöin järjestelmän kustannukset olisivat alkuvuosina muodostuneet liian suuriksi, kun alkuvaiheessa olisi pitänyt kustantaa eläketurvan rahastointi myös ajalta ennen työeläkelakien voimaantuloa. Toisaalta taas pelkkää jakojärjestelmää ei otettu käyttöön, koska tällöin esimerkiksi lama-aikana palkkasumman pienentyessä maksut olisivat nousseet liian suuriksi. Lisäksi pelkkä jakojärjestelmä ei ole rahoitusrasitteeltaan täysin oikeudenmukainen, jos sukupolvet ovat hyvin eri kokoisia: jos eläkkeellä olevat sukupolvet ovat suuria ja työssä olevat sukupolvet pieniä, maksu muodostuu työssä oleville suhteellisesti suuremmaksi kuin päinvastaisessa tapauksessa. Osittaisella rahastoinnilla saatiin hyödynnettyä sekä rahastoivan että jakojärjestelmän hyödyt. Rahastoivan järjestelmän

etuna saadaan sijoitustuottojen alentava vaikutus työeläkemaksuun. Jakojärjestelmän avulla taas pystytään rahoittamaan indeksikorotukset ja esimerkiksi ne eläkkeet, joita ei ollut järjestelmän voimaantullessa vielä ehditty rahastoida. Osittainen rahastointi mahdollistaa myös rahastointiasteen säätelyn ja sitä kautta maksutason muuttamisen.

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeestä osa on rahastoitu. Yhteisesti kustannettaviksi osiksi jäivät ne työkyvyttömyyseläkkeet, joihin ei sisällynyt tulevaa aikaa, ja perhe-eläkkeet, jotka oli laskettu tällaisen työkyvyttömyyseläkkeen perusteella. Lisäksi yhteisesti kustannettaviksi tulivat indeksikorotukset ja vanhuuseläkkeistä rahastoidun osan ylittävät osuudet, sekä ne perhe-eläkkeet, joita maksettiin sen kuukauden jälkeen, jona edunjättäjä olisi täyttänyt eläkeiän. Perhe-eläkettä rahastointiin etuuden voimaantulo vuodesta 1967 alkaen vuoteen 1993 saakka. Työttömyyseläke-etuus tuli eläkejärjestelmään mukaan vuonna 1971 ja se oli aluksi kokonaan yhteisesti kustannettavaa. Vuodesta 1989 lähtien myös osa tulevan ajan eläkkeen sisältävästä työttömyyseläkkeestä on ollut rahastoitua. Osa-aikaeläke on voimaantulostaan vuodesta 1987 lähtien ollut kokonaan yhteisesti kustannettavaa.

Eläkejärjestelmässä oli alusta alkaen voimassa yksityisten alojen palkansaajien eläkkeiden osalta viimeisen eläkelaitoksen periaate. Merimiesten eläkkeet tulivat mukaan viimeisen eläkelaitoksen periaatteeseen vuonna 1991 ja julkiselta sektorilta kunnan, valtion, evankelisluterilaisen kirkon ja Kansaneläkelaitoksen toimihenkilöiden eläkkeet vuonna 2004.

Ensimmäiset vastuunjakoperusteet vahvistettiin vuodelle 1965. Eläketurvakeskus on TEL:n voimaantulo vuodesta 1962 alkaen pyytänyt eläkelaitoksilta tiedot vastuunjaon selvittämistä varten. Vastuunjakotiedot pyydettiin ensin paperisella lomakkeella ja myöhemmin siirryttiin vastuunjakotietojen siirtämiseen sähköisessä muodossa.

7.2 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn historiaa

TyEL-MEL-VILMA¹-eläkeselvittelyssä tehdään yhteisesti kustannettavien TyEL- ja MEL-eläkkeiden vastuunjako ja selvitetään viimeisen eläkelaitoksen periaat-

---

1 VILMA tarkoittaa viimeisen eläkelaitoksen periaatetta.

teen mukaan toisten eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkkeiden kustantaminen. TyEL-laissa yhdistyivät TEL-, LEL- ja TaEL-lait, jotka kumottiin TyEL:n tullessa voimaan vuonna 2007.

7.2.1 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn muutokset

Vanhuuseläkkeiden yhteisesti kustannettavien osien vastuunjako on tehty tasausmaksutulojen ja tasausvastuiden summan suhteessa vuodesta 1965 asti (q_v^a -kerroin). Ennen vuotta 1965 vanhuuseläkkeiden kustannukset jaettiin vakuutusmaksutulojen suhteessa. Muiden yhteisesti kustannettavien eläkkeiden osalta jako on tehty vakuutusmaksutulojen suhteessa alusta asti vuoteen 2006 saakka (q_v^b -kerroin). Vakuutusmaksutulona käytettiin teoreettista maksutuloa. Teoreettisena maksutulona on ollut vahvistetun TEL:n keskimääräisen vakuutusmaksuprosentin¹ y_v ja palkkasumman tulo, jossa on huomioitu myös alennettujen eläkeikien ja perhe-eläkkeen ehtojen laajennusten aiheuttamat maksut. Perhe-eläkkeen laajennusten ja perusturvan alennettujen eläkeikien vakuuttaminen lopetettiin vuoden 2005 alusta lähtien. Kahden vuoden ajan käytettiin vielä muiden kuin vanhuuseläkkeiden yhteisesti kustannettavien osien jakamisessa jakosuureena y_v -prosentin ja palkkasumman tuloa. Vuodesta 2007 alkaen siirryttiin käyttämään jakosuureena palkkasummaa.

Vuodesta 1967 vuoteen 1975 oli vielä kolmas yhteisesti kustannettavien eläkkeiden jako (q_v^c -kerroin). Tässä jaossa jaettiin TEL:n perusteella myönnettyjen sellaisten perhe-eläkkeiden kustannukset, joiden perusteena oli ennen vuotta 1971 kuolleen edunjäntäjän tulevan ajan työkyvyttömyyseläke. Nämä perhe-eläkkeet kuuluivat q_v^c -kertoimella jaettaviin siihen asti kuin edunjäntäjä olisi täyttänyt eläkeiän. Tässä jaossa ei selvitelty näiden eläkkeiden indeksikorotuksia eikä edunjäntäjän eläkeiän täyttämisen jälkeen alkaneita eläkkeitä, vaan ne kuuluivat q_v^b -kertoimella jaettaviin eläkkeisiin. q_v^c -kertoimella jaettavien eläkkeiden jakamiseen

1 Ennen vuotta 2005 YEL:n vakuutusmaksuprosentti vastasi TEL:n keskimääräistä vakuutusmaksuprosenttia y_v . Sosiaali- ja terveysministeriö vahvisti YEL:n vakuutusmaksuprosentin vuosittain. Vuodesta 2005 alkaen YEL:ssä on vahvistettu TEL:n palkansaajan maksua vastaten kaksi iästä riippuvaa vakuutusmaksuprosenttia: toinen alle 53-vuotiaille ja toinen yli 52-vuotiaille. Näistä kumpikaan ei enää vastannut suoraan vastuunjaon laskentaan tarvittavaa TEL:n keskimääräistä vakuutusmaksuprosenttia. Tämän vuoksi vuosina 2005 ja 2006 TEL:n keskimääräinen vakuutusmaksuprosentti vahvistettiin eläkelaitosten laskuperusteissa.

tarvittiin oma kerroin, koska jaossa olivat mukana vain TEL-eläkelaitokset. Vuonna 1975 tehdyn lakimuutoksen myötä erillisestä q_v^c -kertoimesta voitiin luopua, ja kaikki perhe-eläkkeiden yhteisesti kustannettavat osat jakaa q_v^b -kertoimella.

Pääosa yhteisesti kustannettavista eläkkeistä eli vanhuuseläkkeiden yhteisesti kustannettavat osat kustannetaan tasausmaksutulojen suhteessa. Lisäksi otetaan huomioon tasausmaksujen puskurirahasto tasausvastuu. Tasausvastuuseen jää talteen se osuus tasausmaksuista, jota ei tarvita kyseisen vuoden q_v^a -kertoimella jaettavien vanhuuseläkkeiden tasausosien kustantamiseen. Tasausvastuusta vähennetään eläkelaitoksen osuus q_v^b -kertoimella jaettavista muista yhteisesti kustannettavista eläkkeistä, ja tasausvastuu voi olla tällöin myös negatiivinen. Jos näin tapahtuu, eläkelaitoksen tasausvastuu täydennetään nolllaksi yhteisesti kustannettavien eläkkeiden vastuunjaosta. Toisaalta taas jos eläkelaitoksella on suuri tasausvastuu, myös maksu vastuunjakoon muodostuu suuremmaksi, eikä siten minkään eläkelaitoksen tasausvastuu pääse paisumaan liian suureksi.

Yhteisesti kustannettavien eläkkeiden rahoittamiseen käytettiin 1970-luvun alusta lähtien myös laskuperustekorona¹ ja rahastokoron erotusta vastaava rahastojen korkotuotto. Vuodesta 1997 lähtien edellä mainittu korkotuotto käytettiin muuttaman vuoden ajan vakavaraisuuden parantamiseen ja vuodesta 2000 lähtien vanhuuseläkkeiden rahastoinnin vahvistamiseen [27].

Aivan vastuunjaon ensimmäisinä vuosina eläkelaitokset selvittivät keskenään toistensa puolesta maksamansa eläkkeet. Kuitenkin jo vuodesta 1965 alkaen tämä selvittely yhdistettiin Eläketurvakeskuksessa tehtävään yhteisesti kustannettavien eläkkeiden vastuunjakoselvittelyyn. Myös TEL:n ja LEL:n vanhuuseläkkeiden rahastoidut osat selviteltiin aluksi yksittäisen eläkkeen osalta eläketasolla, mutta vuodesta 1978 vuoteen 2009 TEL:n ja LEL:n sekä myöhemmin TaEL:n, MEL:n ja TyEL:n rahastoitujen osien selvittelyssä on käytetty kollektiivista selvittelymenettelyä ns. E^{VRM} -kaavan kautta. Kollektiivinen selvittely toimi aluksi siten, että eläkelaitos sai hyvityksenä vastuunjaosta vanhuuseläkkeiden yhteisesti kustannettavat osat sekä maksamiensa eläkelaitoksen itsensä ja muiden eläkelaitosten vastuulla olevien vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien ja eläkelaitoksen itsensä vastuulla olevien, kaavalla arvioitujen vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien erotuksen. Vuonna 1997 selvittelykaavaa muutettiin siten, että eläkelaitos saa

---

1 Nyk. perustekorko.

hyvityksenä eläkelaitoksen maksamien vanhuuseläkkeiden ja omalla vastuullaan olevien, kaavalla arvioitujen vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien erotuksen. Vuodesta 2010 alkaen maksetut vanhuuseläkkeiden rahastoidut osat haetaan selvittelyä varten henkilötasolla rekistereistä. Suureen E^{VRM} kollektiivista selvittelyä selostetaan tarkemmin seuraavassa kohdassa.

7.2.1.1 Vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien kollektiivinen selvittely

Työntekijän tulevaa vanhuuseläkettä varten rahastoidaan 0,5 prosenttia työntekijän vuosiansioista työsuhteen aikana ikävälillä 18–54 vuotta. Vanhuuseläkerahastoihin varataan 0,5 prosentin rahastoitavaa määrää vastaava pääoma-arvo¹. Alle 55-vuotiaan työntekijän vakuutuskohtainen rahastoidun vanhuuseläkkeen määrä E_v^R vuoden v lopussa määritellään kaavalla

$$E_v^R = E_{v-1}^R + \Delta E_v^R,$$

missä $\Delta E_v^R = 0,005 \times S_v$ on rahastoidun vanhuuseläkkeen lisäys. S_v on henkilön palkka vuonna v . Vuonna v 55 vuotta täyttäneelle työntekijälle vakuutuskohtainen rahastoidun vanhuuseläkkeen määrä vuoden v lopussa määritellään kaavalla

$$E_v^R = (E_{v-1}^R + \Delta E_v^R)(1 + i_v),$$

missä i_v määritellään kaavalla

$$i_v = {}^1i_v + {}^2i_v + {}^3i_v + {}^4i_v$$

ja

$$\Delta E_v^R = 0.$$

55 vuotta täyttäneelle työntekijälle vuotuinen rahastoidun eläkkeen lisäys on siis nolla. Rahastoitua osaa korotetaan lisätäydennyksin i_v -kertoimien avulla. i_v -kertoimista on kerrottu tarkemmin liitteessä B.

Vanhuuseläkkeen alkaessa kukin eläkelaitos kustantaa oman osuutensa

1 Pääoma-arvo on kuolevuus-, korko- ja muut tekijät huomioiden määritetty vastaisuudessa odotettavissa olevien menojen keskimääräinen laskennallinen summa [24].

maksettavan eläkkeen rahastoidusta osasta. Vanhuuseläkkeessä kunkin työsuhteen ansioista karttunut rahastoitu osa on sen eläkelaitoksen vastuulla, jossa työntekijän työsuhte on ollut vakuutettu. Näin ollen yhden eläkkeen rahastoitu osa voi olla useiden eläkelaitosten vastuulla. Työeläkejärjestelmän tultua voimaan asteittain yhä useampi vanhuuseläke sisälsi monen eläkelaitoksen vastuulla olevaa rahastoitua osaa. Rahastoitujen osien selvittely olisi ollut mahdollista tehdä yksilötasolla, mutta se olisi ollut työlästä ja vaikeasti toteutettavissa silloisilla tietojärjestelmillä. Tämän vuoksi vuonna 1978 kehitettiin kollektiivinen menetelmä, jossa arvioidaan vuosittain kunkin eläkelaitoksen vastuulla olevat, maksetut vanhuuseläkkeiden rahastoidut osat. Suure E_v^{VRM} on eläkelaitoksen vastuulla olevien vuonna v maksettujen vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien määrä. Kun $\bar{V}_v^{VA}$ ja $\bar{V}_{v-1}^{VA}$ ovat vuonna v ja $v-1$ alkaneiden vanhuuseläkkeiden vastuut, eläkelaitoskohtainen suure E_v^{VRM} lasketaan kaavalla:

$$E_v^{VRM} = 1,03^{-\frac{1}{2}} \left[1,03 \left(\bar{V}_{v-1}^{VA} + \bar{V}_{v-1}^V(e) \right) - \left(\bar{V}_v^{VA} + \bar{V}_v^{VA}(Q) - \bar{V}_v^{VA}(A) \right) + \sum_x \left(\mu_x + 0,5\mu_x^2 \right) \bar{V}_{vx}^{VA} \right] + E_v^{EY},$$

missä vastuut vuodelle v ovat vuoden lopun tasoisia kuitenkin niin, että rahastoitujen osien korotusta ei tehdä kertoimella i_v . Kaavassa esiintyvä termi E_v^{EY} sisältää eläkelaitoksen vastuulla olevat Euroopan yhteisöihin maksettujen perusturvan mukaisten siirtomäärien vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien pääoma-arvot.

Kaavassa arvioidaan vanhuuseläkkeiden vastuiden muutoksen perusteella, kuinka paljon kunkin eläkelaitoksen vastuulla olevia vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia on maksettu. Jotta vakuutettujen vuoden alun ja lopun vastuuvelat olisivat verrattavissa, kaavassa otetaan huomioon seuraavien joukkojen vastuuvelat:

1. Työntekijät, jotka siirtyvät vanhuuseläkkeelle vuonna v eli joiden vanhuuseläkkeiden vastuu siirtyy vastaisesta vastuusta alkaneiden vastuuseen vuonna v $\left(\bar{V}_{v-1}^V(e) \right)$.
2. Vanhuuseläkkeensaajat, joiden kuoleman johdosta alkaneiden vanhuuseläkkeiden vastuu vapautuu vuonna v $\left(\bar{V}_v^{VA}(Q) \right)$.
3. Työntekijät, joiden vanhuuseläke on myönnetty jo vuonna v , mutta alkaa vasta vuonna $v+1$ $\left(\bar{V}_v^{VA}(A) \right)$.

Tämän lisäksi otetaan huomioon myös ns. teoreettinen kuolevuus

$\sum_x (\mu_x + 0,5\mu_x^2) \bar{V}_{vx}^{VA}$, joka kuvaa vapautuvan vanhuuseläkevastuun määrää niiden henkilöiden osalta, jotka ovat olleet vertailussa mukana. Jos teoreettinen kuolevuus vastaisi toteutunutta, niin

$$1,03 \left(\bar{V}_{v-1}^{VA} + \bar{V}_{v-1}^V(e) \right) - \bar{V}_v^{VA} - 1,03^{\frac{1}{2}} E_v^{VRM} = 0.$$

Tästä seuraa, että kaavan arviointivirhe syntyy ainoastaan keskimääräisestä poikkeavasta kuolevuudesta. Onkin havaittu, että kaava E_v^{VRM} toimii tyydyttävästi suurissa eläkelaitoksissa, kun taas arviointivirhe voi kasvaa erityisesti pienissä eläkelaitoksissa, joissa mahdollisesti on keskimääräisestä huomattavasti poikkeava ikärakenne.

7.2.2 Eläkkeiden rahastointi

Eläkkeiden rahastointia on vuosien varrella muutettu. Suuria muutoksia ovat olleet perhe-eläkkeen siirtyminen kokonaan yhteisesti kustannettavaksi vuonna 1994 ja työttömyyseläkkeen rahastoinnin aloittaminen vuonna 1989 sekä siirtyminen vuoden 2005 lakimuutoksen myötä työkyvyttömyyseläkkeen rahastoinnissa ansioihin pohjautuvaan laskentaan. Lisäksi kaikkien eläkkeiden rahastoituja osia muunnettiin vuonna 1997 rahastokoron alentamisen vuoksi. Muunnoksessa rahastoidun eläkkeen pääoma-arvo säilyi. Rahastokorkoa alennettiin 5 prosentista 3 prosenttiin yleisen korkotason alenemisen vuoksi.

Työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeiden osalta rahastoinnin ehtona on ollut, että eläkkeessä on otettu huomioon aika eläketapahtumasta vanhuuseläkkeeseen eli tuleva aika. Eläke rahastoidaan sen alkamisesta vanhuuseläkeikään saakka. Tulevaa aikaa sisältämättömät eläkkeet eli vapaakirjaeläkkeet ovat yhteisesti kustannettavia. Lisäksi indeksikorotukset ovat yhteisesti kustannettavia.

7.2.2.1 Vanhuuseläkkeen rahastointi

Työntekijän tulevaa vanhuuseläkettä varten rahastoidaan 0,5 prosenttia työntekijän vuosiansioista työsuhteen aikana ikävälillä 18–54 vuotta. Vanhuuseläkerahastoihin varataan 0,5 prosentin rahastoitavaa määrää vastaava pääoma-arvo. Rahastoitua osaa korotetaan lisätäydennyksin i_v -kertoimien avulla. i_v -kertoimista on kerrottu tarkemmin liitteessä B. Taulukossa 7.1 esitetään vanhuuseläkkeen rahastointiprosentit eri vuosien ansioista.

Taulukko 7.1. Vanhuuseläkkeiden rahastointiprosentit eri vuosina.

Vuosi	Rahastointiaste
30.6.1962 saakka	0,5 prosenttia vuosiansioista, jos työsuhde on päätty- nyt 8.7.1961 tai sen jälkeen.
1.7.1962–31.12.1976	1,0 prosenttia vuosiansioista.
1.1.1977–31.12.1996	1,5 prosenttia vuosiansioista.
1.1.1997 alkaen	0,5 prosenttia vuosiansioista.

7.2.2.2 Työkyvyttömyyseläkkeen rahastointi

Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidun osan muodostuminen edellyttää sitä, että eläke sisältää tulevan ajan eläkeosan. Työkyvyttömyyseläkkeen alkumäärästä vähennetään ennen rahastoidun osan laskemista yhteisesti kustannettavat korotusosat eli lapsi-, kuntoutus- ja kertakorotukset ja vuodesta 2006 lähtien palkattomien aikojen perusteella karttunut eläkeosa. Palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkeosat jaetaan omassa kustannustenjaossaan eläkelaitosten kustannettavaksi. Rahastoidun osan laskennassa eläkkeen alkumäärään otetaan mukaan kaikki henkilön karttuneet TyEL¹- ja MEL-eläkeosat.

Taulukossa 7.2 esitetään työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidun osan laskentatavat eri vuosina. Taulukossa on esitetty rahastoinnin pääsäännöt, tarkemmat säännöt löytyvät eri vuosien vastuunjakoperusteista. Rahastoitu osa lasketaan kuukausieläkkeestä ja eläke rahastoidaan vanhuuseläkeikään asti. Eläkkeen koko rahastoitava määrä lasketaan kertomalla rahastoitu vuosieläke pääoma-arvokertoimella.

Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidun osan merkittävimmät muutokset ovat siirtyminen 80 prosentin rahastointiin vuonna 2000, kun työkyvyttömyyseläkkeen ja työttömyyseläkkeen rahastointisäännöt yhtenäistettiin, ja vuoden 2005 lakimuutoksen tuoma uudenlainen rahastoidun osan laskenta. Koska tulevan ajan eläkkeen laskenta muuttui lakimuutoksessa ansioihin perustuvaksi, myös rahastoidun osan laskenta muuttui. Lakimuutoksen myötä siirryttiin ansioihin perustuvaan eläkkeen rahastoidun osuuden laskentaan niiden eläkkeiden osalta, joiden eläketapah-tuma oli vuonna 2006 tai myöhemmin. Rahastoitu osuus eläkkeen alkumäärästä

1 Myös TEL-, LEL- ja TaEL-eläkeosat.

Taulukko 7.2. Työkyvyttömyyseläkkeen rahastointi eri vuosina. Rahastoitu osa lasketaan eläkkeen alkumäärästä.

Vuosi	Rahastointiaste
1962–1965	100 prosenttia, rahastoitu osa indeksoidaan TEL-puoliväli-indeksillä vastaamaan sitä myöhäisintä vuotta, jolta saatu palkka on otettu huomioon eläkettä laskettaessa.
1966–1981	100 prosenttia.
1982–1999	100 prosenttia, rahastoitu osa indeksoidaan TEL-puoliväli-indeksillä eläketapahtumaa seuraavan kuukauden alkuun.
2000–2005	80 prosenttia, rahastoitu osa indeksoidaan TEL-puoliväli-indeksillä eläketapahtumaa seuraavan kuukauden alkuun.
2006 alkaen	Rahastoitu osa lasketaan eläkkeen alkumäärästä eläketapahtumavuotta edeltävien kahden kalenterivuoden ansioiden perusteella. Perustapauksessa 100%. Katso tarkemmin kohdasta 2.2.5.
2007 alkaen	Kuten vuonna 2006. Lisäksi uusi 2 094,45 raja eläkelaitoksen rahastoidun osan muodostumiselle. Katso tarkemmin kohdasta 2.2.5.

lasketaan eläkkeensaajan eläketapahtumavuotta edeltävien kahden kalenterivuoden eli vastuunjaon tarkasteluajan ansioiden perusteella. Jos vastuunjaon tarkasteluajalla on muiden työeläkelakien kuin TyEL:n tai MEL:n mukaisia ansioita tai palkattomia aikoja, koko eläkkeen alkumäärä ei tule rahastoiduksi. Niitä eläkkeitä, joissa eläketapahtuma on vuonna 2007 tai myöhemmin, koskee lisäksi vielä 2 094,45 euron rajamäärä¹ vastuunjaon tarkasteluajana. Rahastoidun osan

1 Eläkelaitokselle ei tule eläkkeestä rahastoitua osaa, jos se on vakuuttanut eläkkeensaajan ansioita tilapäisen työnantajan osalta tai sopimustyönantajan saman vakuutuksen osalta alle 2 094,45 euroa, tai TEL:n, LEL:n, TaEL:n tai MEL:n mukaiset vakuutetut työansiot alittavat 2 094,45 euroa. Rajamäärä on vuoden 2004 tasossa ja sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella

laskentasäännöstä kerrotaan tarkemmin kappaleessa 2.2.5.

Vuoden 2005 lakimuutoksen myötä myös työkyvyttömyyseläkkeen pääteikä muuttui 65 vuodesta 63 vuoteen ja eläkkeen rahastoitu osuus muutettiin 80 prosentista 100 prosentin mukaan laskettavaksi, jolloin ikärajan muutos alaspäin ja rahastointiprosentin muutos ylöspäin kompensoivat toisiaan.

7.2.2.3 Perhe-eläkkeen rahastointi

Perhe-eläkettä rahastoitiin etuuden voimaantulovuodesta 1967 alkaen vuoteen 1993 saakka. Perhe-eläkkeen rahastoinnista luovuttiin vuonna 1994, ja vapautuneet varat siirrettiin tasausvastuuseen. Tällä haluttiin lieventää 1990-luvun laman aikana TEL-vakuutusmaksun nousupaineita.

Perhe-eläkkeen rahastointi seurasi pääosin työkyvyttömyyseläkkeen rahastointia sellaisten eläkkeiden osalta, jotka myönnettiin edunjättäjän työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen tai laskettiin kuten edunjättäjän työkyvyttömyyseläke. Perhe-eläkettä ei rahastoitu sen kuukauden jälkeen, jona edunjättäjä olisi saavuttanut eläkeiän.

7.2.2.4 Työttömyyseläkkeen rahastointi

Työttömyyseläkkeen¹ rahastoidun osan muodostuminen edellyttää sitä, että eläke sisältää tulevan ajan eläkeosan (mahdollisesti lepäävänä eli siten, että se maksetaan vasta vanhuuseläkkeessä). Työttömyyseläkkeestä vähennetään ennen rahastoidun osan laskentaa yhteisesti kustannettavat korotusosat eli mahdollinen lapsikorotus sekä vuodesta 2006 lähtien palkattomien aikojen perusteella karttunut eläke. Rahastoidun osan laskennassa eläkkeen alkumäärään otetaan mukaan kaikki henkilön karttuneet TyEL²- ja MEL-eläkeosat. Palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkeosat jaetaan omassa kustannustenjaossaan eläkelaitosten kustannettavaksi.

Taulukossa 7.3 on työttömyyseläkkeen rahastoidun osan laskentatavat eri vuosina. Taulukossa on esitetty rahastoinnin pääsäännöt, tarkemmat säännöt löytyvät eri vuosien vastuunjakoperusteista. Rahastoitu osa lasketaan kuukausieläkkeestä

---

1 Työttömyyseläke on poistuva etuus. Vastaava toimeentuloturva siirtyi työttömyys-
turvan puolelle vuonna 1950 tai sitä myöhemmin syntyneiden henkilöiden osalta.
Viimeiset työttömyyseläkkeet myönnetään vuonna 2011 ja vielä vuonna 2012 voi-
daan maksaa työttömyyseläkeitä.

2 Myös TEL-, LEL- ja TaEL-eläkeosat.

ja eläke rahastoidaan vanhuuseläkeikään asti. Eläkkeen koko rahastoitava määrä lasketaan kertomalla rahastoitu vuosieläke pääoma-arvokertoimella.

Taulukko 7.3. Työttömyyseläkkeen rahastointi eri vuosina. Rahastoitu osa laskeetaan eläkkeen alkumäärästä.

Vuosi	Rahastointiaste
1971–30.6.1989	0 prosenttia.
1.7.1989–1999	TEL:n osalta rahastoidaan 50 prosenttia, jos eläkkeensaajan työsuhde on kestänyt vähintään viisi vuotta, ja rahastoitu osa indeksoidaan TEL-puoliväli-indeksillä työttömyyseläketapahtumaa seuraavan kuukauden alkuun. LEL:n ja MEL:n osalta rahastointiprosentti 30 ja TaEL:n osalta 0.
2000–2005	80 prosenttia, rahastoitu osa indeksoidaan TEL-puoliväli-indeksillä työttömyyseläketapahtumaa seuraavan kuukauden alkuun.
2006	100 prosenttia, rahastoitua osaa ei indeksoida taaksepäin.
2007 alkaen	Jos eläkkeensaajalla on TyEL- ja MEL-ansioita yhteensä vähintään 20 000 euroa vuodesta 2007 alkaen, eläke on yhteisesti kustannettavaa. Muutoin rahastoidaan hetkellä 31.12.2006 voimassa olevien sääntöjen mukaan.

Työttömyyseläkkeestä 50 prosenttia on rahastoitu TEL:n mukaisten eläkkeiden osalta vuodesta 1989 alkaen, jos eläkkeensaajalla oli vähintään viiden vuoden työsuhde ennen työttömyyden alkamista. LEL:n ja MEL:n osalta rahastointi 30 prosenttia työttömyyseläkkeestä. Rahastoinnin aloittamisen myötä yksittäiselle TEL-suurtyönantajalle tuli vastuuta työntekijöidensä työttömyyseläkkeistä, eli muutos vaikutti TEL-työnantajan maksuun. Muutoksen avulla pyrittiin estämään se, että työttömyyseläkettä käytettäisiin yritysten saneerauskeinona. Vuonna 2000 työttömyyseläkkeen ja työkyvyttömyyseläkkeen rahastointisäännöt yhtenäistettiin 80 prosentin rahastointiin. Samalla luovuttiin TEL:n mukaan myönnetyn työttömyyseläkkeen rahastoidun osan muodostumisessa viiden vuoden työsuhteen ehdosta. Vuoden 2005 lakimuutoksen myötä siirryttiin työttömyyseläkkeiden täyteen rahastointiin niiden eläkkeiden osalta, joiden eläketapahtuma on vuonna 2006

tai myöhemmin. Samalla työttömyyseläkkeen pääteikä aleni työkyvyttömyyseläkkeen tavoin 65 vuodesta 63 ikävuoteen. Työttömyyseläkkeen rahastoidusta osasta vastaava eläkelaitos oli pääsääntöisesti se eläkelaitos, joka oli viimeksi vakuuttanut työntekijän vähintään kuusi kuukautta kestäneen työsuhteen.

Eläke laskettiin ennen TyEL-aikaa työsuhteiden keston perusteella. Myös eläkkeen rahastoidusta osasta vastaava eläkelaitos määritettiin työsuhteen keston perusteella. TyEL-aikana eläke lasketaan ansioiden perusteella. Vuotta 2007 edeltänyt rahastoidun osan laskenta pyrittiin kuitenkin säilyttämään TyEL-aikana mahdollisimman samanlaisena. Ratkaisuun vaikutti se, että LEL:n ja TaEL:n mukaisista työttömyyseläkkeistä ei ollut muodostunut työnantajakohosta vastuuta kuten TEL:ssä. TyEL-aikana eläkkeen rahastoitu osa on vuoden 2006 lopun tilanteen ja vuoden 2006 lopussa voimassa olleiden TEL:n, LEL:n ja TaEL:n mukainen, jos eläkkeensaajalle ei ole kertynyt TyEL- ja MEL-ansioita 20 000 euroa¹. Näissä työttömyyseläkkeissä rahastoitu osa on eläkkeen alkumäärä. Jos palkkoja on maksettu vähintään 20 000 euroa, työttömyyseläke on yhteisesti kustannettavaa. Rajamäärä 20 000 euroa vastasi sääntöä muodostettaessa keskimääräistä työttömyyseläkkeen omavastuumaksua. Jos työnantaja oli maksanut henkilölle palkkana omavastuumaksun verran, työnantajalle ei tullut enää kustannusta rahastoidusta osasta. [16].

Työttömyyseläkkeessä on ollut pitkät lakimuutosten siirtymäkaudet sekä eläkkeenlaskennan että rahastoinnin osalta. Vielä vuonna 2009 oli mahdollista myöntää sellaisia työttömyyseläkkeitä, joiden määräytyminen oli vuoden 2000 lakimuutoksessa suojattu, ja siten eläke saatettiin myös rahastoida vanhojen säännösten mukaan.

7.2.2.5 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn ennakoiden muutoksia

Kustannustenjaossa liikkuvat rahamäärät ovat niin suuria, että niitä kannattaa selvittää jo etukäteen kustannustenjakovuoden aikana ennakoiden kautta. Kustannustenjakorahojia selviteltiin ennakkoon ensimmäisen kerran vuonna 1969. Ennakot maksettiin aluksi yhdessä erässä kustannustenjakovuotta v seuraavan vuoden $v+1$ heinäkuussa eli muutamaa kuukautta ennen varsinaista kustannustenjakoa. Vuoden 1971 ennakoista lähtien ennakoihin tuli kaksi maksuerää: kustannusten-

---

1 Rajamäärä 20 000 euroa on vuoden 2004 tasossa ja sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella.

jakovuotta seuraavissa huhti- ja elokuussa. Vuodesta 1977 alkaen ennakot muuttivat muutaman vuoden siirtymäajalla kuukausittain maksettaviksi. Siirtymäajan aikana ennakoita maksettiin sekä uudella että vanhalla tavalla: osittain kuukausierinä kustannustenjakovuonna ja osittain vasta kustannustenjakovuoden jälkeen.

Ennakot laskettiin aluksi siten, että lähtötietoina käytettiin aiempien toteutuneiden vuosien tietoja. Eläkelaitokselle määrättiin ennakot, jos eläkelaitoksen edellisen toteutunut kustannustenjakoerä oli ollut itseisarvoltaan vähintään tietyn rajamäärän suuruinen. Ensimmäisissä ennakoissa rajamääränä oli 100 000 markkaa, nykyrahassa noin 130 000 euroa. Rajamäärä on nykyään 20 000 euroa, ja nykyään rajamäärää verrataan ennakkovuodelle arvioituun kustannustenjakoerään edellisen toteutuneen erän sijaan.

Kaikkien eläkelaitosten ennakoiden summan on oltava Eläketurvakeskuksen kannalta nolla, eli ennakkoa saavien ja ennakkoa maksavien eläkelaitosten ennakoiden summien täytyy olla yhtä suuret. Koska osa eläkelaitoksista jää pois ennakkojärjestelystä rajamäärän vuoksi, muiden eläkelaitosten ennakoita joudutaan tämän vuoksi tasoittamaan vastaavasti. Ensin tasoitus tehtiin jakamalla maksavien eläkelaitosten ennakoiden summa saaville eläkelaitoksille näiden arvioitujen kustannustenjakoerien suhteessa. Myöhemmin maksavien ja saavien eläkelaitosten ennakoiden summan tasaamistavan merkinnässä siirryttiin nykyiseen skertoimeen. Ennakkoa oli myös mahdollista muuttaa näin lasketusta Eläketurvakeskuksen suostumuksella, jos vaikutti ilmeiseltä, että kustannustenjakoerän määrä tulisi poikkeamaan lasketusta ennakosta.

Vuodesta 2004 alkaen eläkelaitokset ovat lähettäneet Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuodelle¹ arvioimansa lähtösuureet, joiden perusteella ennakot lasketaan. Aluksi eläkelaitosten arvioimat hyvitys ja maksu vielä suhteutettiin Eläketurvakeskuksen arvioimaan kokonaishyvitykseen ja -maksuun, mutta vuoden 2006 tarkennetuista ennakoista lähtien kokonaishyvitys ja -maksu on laskettu suoraan eläkelaitosten ilmoittamien arvioitujen suureiden summana.

Ennakoita on tarkennettu loka-joulukuuksi vuodesta 2006 alkaen. Ensimmäisenä vuonna tarkennus oli poikkeusjärjestely, mutta se vakinaistettiin heti vuodesta 2007 alkaen. Ennakoiden osuvuutta on seurattu vuosittain esimerkiksi tilastoraportissa kustannustenjaosta (julkaisu löytyy Eläketurvakeskuksen internet-

---

1 Vuonna 2004 suureet arvioitiin kustannustenjakovuotta edeltävälle vuodelle.

sivuilta www.etk.fi). On havaittu, että ennakoiden tarkentaminen on suurimmalla osalla eläkelaitoksista tuottanut pienemmän kustannustenjaon tarkistuserän kuin mitä erä olisi ollut ilman tarkennusta, eli tarkennuksesta on ollut hyötyä.

7.2.3 LEL:n ja TaEL:n mukaantulo vastuunjakoon

LEL-eläketurvaa hoiti aluksi neljä erillistä eläkekassaa. Vuodesta 1976 alkaen LEL Työeläkekassa ryhtyi vakuuttamaan LEL:n mukaisia eläkkeitä. Vuonna 2003 perustettu Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera jatkoi LEL Työeläkekassan toimintaa LEL:n vakuuttajana. Esiintyvien taiteilijoiden eläkekassa vakuutti TaEL:n mukaisia eläkkeitä TaEL:n voimaantulovuodesta 1986 alkaen. Eläkekassa fuusioitiin Eteraan vuonna 2004. Etera toimi LEL- ja TaEL-alojen ainoana vakuuttajana vuoteen 2006 asti. TyEL:n tultua voimaan vuoden 2007 alusta kaikki TyEL-eläkelaitokset ovat voineet vakuuttaa entisten TEL-, LEL- ja TaEL-lakien piirien kuuluvaa työtä. [22].

LEL:n mukaiset vanhuuseläkkeet tulivat mukaan vastuunjakojärjestelmään vuonna 1976. LEL:n mukaiset työkyvyttömyyseläkkeet ovat olleet alusta asti mukana vastuunjakojärjestelmässä. TaEL:n mukaiset eläkkeet tulivat mukaan vastuunjakoon heti TaEL:n voimaantulovuodesta 1986 lähtien.

7.2.4 MEL:n mukaantulo vastuunjakoon

MEL:n mukaan karttuneet eläkkeet liitettiin mukaan TEL-LEL-TaEL-vastuunjakojärjestelmään vuoden 1991 alusta. Samalla Merimieseläkekassa tuli mukaan viimeisen eläkelaitoksen periaatteeseen niiden eläkkeiden osalta, joissa eläketapahtuma sattui uuden lain voimassa ollessa. Merimieseläkekassan liittymisellä vastuunjakojärjestelmään haluttiin tasata niitä kustannuspaineita, joita sille saattaisi taloudellisten suhdannemuutosten myötä tulla [12]. MEL tuli vastuunjakoon mukaan TEL:n vähimmäisturvaa vastaavalla osalla MEL-eläkkeestä eli MEL-vastuunjako-osalla. Loput MEL-eläkkeestä eli MEL-ylite jäi kokonaan Merimieseläkekassan kustannettavaksi.

Merimieseläkekassan vastuulle tuli työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeistä TEL:n vähimmäisturvaa vastaava osa TEL:iä vastaavin rahastointisäännöin ja työttömyyseläkkeistä LEL:iä vastaavasti 30 prosenttia. Vuodenvaihteessa 1990–1991 jatkuvia MEL-eläkkeitä koski kuitenkin poikkeussääntö: jos eläkkeessä oli MEL:n mukainen tuleva aika tai sitä vastaava ansio, mutta ei TEL:n, LEL:n tai TaEL:n

mukaista, rahastoitua osaa laskettaessa otettiin mukaan vain MEL-työsuhteet. Samoin jos eläkkeessä oli tuleva aika TEL:n, LEL:n tai TaEL:n mukaan, mutta ei MEL:n mukaan, MEL-työsuhteita ei otettu huomioon rahastoitua osaa määrittäessä. Jos tätä poikkeusta ei olisi ollut, TEL-, LEL- ja TaEL-eläkelaitosten aiemmin myöntämiin tulevan ajan eläkkeisiin olisi pitänyt laskea rahastoitu osa uudelleen niissä tapauksissa, joissa henkilöllä oli myös Merimieseläkekassan maksamaa MEL-vapaakirjaeläkeosaa, tai toisinpäin.

7.3 YEL-eläkkeiden vastuunjaon historiaa

YEL:n mukaiset eläkkeet selviteltiin YEL:n tultua voimaan vuonna 1970 aluksi yhdessä TEL:n ja LEL:n mukaisten eläkkeiden kanssa sekä ennakoiden että lopullisen vastuunjaon osalta. YEL-eläkkeiden vastuunjaossa hyvityksenä on ollut alusta asti YEL:n perusturvan mukaiset eläkkeet ja vuoden 1971 vastuunjakoperusteissa hyvitykseen lisättiin myös YEL-lisäeläketurvan eläkkeistä se osuus, johon lisäeläketurvan vakuuttaneen eläkelaitoksen tasausvastuu ei riitä. YEL-eläkelaitokset vastaavat näistä kustannuksista YEL:n vakuutusmaksurahastojensa suhteessa.

Kun valtio tuli mukaan YEL:n kustantamiseen, YEL-eläkkeiden vastuunjaon ajankohta siirtyi kesään. Samalla YEL-eläkkeiden vastuunjako erotettiin TEL- ja LEL-eläkkeiden jaosta. Valtion osuutta koskevat muutokset tulivat vastuunjakoperusteisiin vuonna 1978. Samalla vastuunjakoperusteisiin tuli maininta, että ulosottotoimin perittäviä tai konkurssissa valvottuja avoimia maksuja ei huomioida YEL:n vakuutusmaksurahaston riittävyttä määrättäessä. Valtion osallistumista YEL-kustannuksiin tarvittiin ensimmäisen kerran vuonna 1979. Valtio on osallistunut YEL:n kustantamiseen vuodesta 1979 lähtien joka vuosi vuotta 1990 lukuun ottamatta.

Samalla kun YEL-eläkkeiden vastuunjako erotettiin TEL- ja LEL-eläkkeiden vastuunjaosta, YEL-eläkkeiden vastuunjaon ennakot erotettiin TEL-LEL-ennakoista. YEL-ennakot laskettiin aluksi kaksi kertaa vuodessa ja myöhemmin vuodesta 1986 lähtien kolme kertaa vuodessa. Vuodesta 2004 alkaen YEL-ennakot on laskettu kolme kertaa vuodessa YEL:iä vakuuttaville eläkelaitoksille ja valtiolle, ja kerran vuodessa muille eläkelaitoksille. Muutoin ennakoiden laskentatapa säilyi samanlaisena. Eläkemenon kehitys on yleensä tasaisempaa ja siten helpommin ennakoitavissa kuin maksusuureiden kehitys. Tämän takia

niiden eläkelaitosten, joiden vastuunjakoon vaikuttaa vain eläkemeno (eli ne, jotka eivät vakuuta YEL:iä), ennakoita ei tarvitse tarkentaa yhtä usein kuin YEL-eläkelaitosten ja valtion.

YEL-eläkkeiden vastuunjaon ennakoiden kaavat ovat säilyneet suunnilleen samanlaisina siitä alkaen, kun YEL-eläkkeiden vastuunjako erotettiin omaksi vastuunjaokseen TEL- ja LEL-eläkkeiden vastuunjaosta. YEL-ennakot ensimmäiselle puolelle vuodelle lasketaan kahden vuoden takaisten vastuunjakosuureiden pohjalta. Laskennassa käytettävien eläkelaitosten vastuunjakoerien yhteismäärä suhteutetaan arvioituun valtion osuuteen. Jälkimmäisen vuosipuoliskon ennakot lasketaan vastaavalla tavalla, mutta edellisen vuoden suureiden pohjalta. Joulukuun ennakoiden eläkelaitoskohtaisessa suhteutuksessa käytetään eläkelaitosten ilmoittamia vastuunjakovuoden maksusuureiden arvioita.

7.4 Pakollisen vastuuvajauksen kuolettamisen selvittelyt

Taloudellisen tilanteen vuoksi vakuutusmaksua on joinakin vuosina alennettu väliaikaisesti. Sen myötä eläkevastuisiin siirrettävien varojen määrä on voinut olla pienempi kuin normaalijärjestelyn mukaan olisi ollut. Tämä nk. pakollinen vastuuvajaus oli eläkelaitosten yhteisellä vastuulla ja se kuoletettiin kunkin eläkelaitoksen osalta samassa suhteessa. Pakolliset vastuuvajaukset on selvitelty vajauksen muodostumista seuraavina vuosina Eläketurvakeskuksessa tehdyssä vastuuvajaussestavittelyssä. Vuoden 1979 vastuuvajaus kuoletettiin 1980-luvun alussa. Vuonna 1982 tehtiin uutta vastuuvajaus, joka kuoletettiin seuraavina vuosina. Myös 1990-luvun lamasta seurasi vakuutusmaksun alennus vuonna 1994, josta aiheutunut vastuuvajaus kuoletettiin vuosina 1996–2000.

7.5 Palkattomien aikojen kustannustenjaon historiaa

Palkattomilta ajoilta saaduista etuuksista on nykymuodossaan karttunut eläkettä vuodesta 2005 lähtien. Vuosina 2005 ja 2006 eläketapahtumavuoden palkattomat ajat eivät oikeuttaneet eläkkeeseen missään eläkelajissa. Näin ollen vuonna 2005 maksetut eläkkeet eivät voineet sisältää palkattomilta ajoilta karttuneita eläkeosia. Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjako suori-

tettiin ensimmäisen kerran vuoden 2006 osalta, koska siltä vuodelta maksettiin ensimmäisen kerran palkattomilta ajoilta karttuneita eläkeosia.

Ennen vuotta 2005 ansiosidonnaisilta työttömyys- ja koulutusajoilta sekä vuorotteluvapailta kertyi työeläkelisää, jolla korotettiin eläkkeen määrää. Käytännössä eläkkeeseen sisältyviä lakiosia korotettiin työeläkelisäkertoimella. Työeläkelisän kustannukset jaettiin työeläkelakien kesken eläkkeeseen sisältyvien lakiosien suhteessa. Nykyiset palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkeosat eivät sisälly eläkkeen lakiosiin, vaan niistä muodostuu oma eläkeosansa. Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannukset jaetaan eläkelaitosten kesken niissä vakuutettujen työntekijöiden palkkasummien suhteessa. Tämä periaate valittiin mm. sen vuoksi, että se on yksinkertainen ja selkeä sekä lisäksi helppo toteuttaa.

7.6 Työttömyysvakuutusrahaston maksun historiaa

Ansiosidonnaisten työttömyysetuuksien perusteella karttunut eläke on alusta lähtien rahoitettu työttömyysturvajärjestelmän maksulla eläkejärjestelmälle. Vuodelta 1969 ensimmäistä kertaa maksettua maksua kutsuttiin alun perin työttömyyskassojen keskuskassan vakuutusmaksuksi (lyhyemmin TKK-maksuksi). Kun Työttömyyskassojen keskuskassan toimintaa jatkava Työttömyysvakuutusrahasto perustettiin vuonna 1999, maksun nimi muutettiin ja se on nykyisin työttömyysvakuutusrahaston maksu. Työeläkelakimuutosten yhteydessä maksussa huomioon otettaviin etuuksiin on lisätty ansiosidonnaiset koulutusetuudet ja vuorottelukorvaukset.

Työttömyysvakuutusrahaston maksun maksamisesta eläkejärjestelmälle ja jakamisesta eläkelaitoksille säädetään TyEL 182 §:ssä. Ennen vuotta 2007 maksusta säädettiin TEL 12 c §:ssä ja ennen vuotta 1995 TEL 12 a §:ssä.

TEL- ja LEL-eläkelaitokset ovat saaneet työttömyysvakuutusrahaston maksua vuodesta 1969 lähtien. Merimieseläkekassa liitettiin työttömyysajoista johtuvan eläketurvan rahoitukseen vuonna 1980, Kuntien eläkevakuutus vuonna 1982, TaEL-eläkekassa¹ vuonna 1986, Kirkon keskusrahasto vuonna 1996 ja Kansaneläkelaitos, Suomen Pankki sekä Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassa vuonna 2007.

---

1 TaEL tuli voimaan vuonna 1986. TaEL-eläkekassa fuusioitui Eteraan vuonna 2004.

7.6.1 Työttömyysvakuutusrahaston maksun jako ennen vuotta 2007

Vuoden 2006 loppuun asti työttömyysvakuutusrahaston maksu jaettiin eläkeläisille sen mukaan, miten etuuspäivät jakautuivat eri eläkelakien piiriin. Käytännössä maksun jako tapahtui siten, että maksusta jaettiin ensin KuEL:n osuus Kuntien eläkevakuutukselle ja KiEL:n osuus Kirkon keskusrahastolle. Jäljelle jäävästä osuudesta vähennettiin Eläketurvakeskuksen osuus, minkä jälkeen loput jaettiin TEL-, LEL-, TaEL- ja MEL-eläkelaitoksille. Koska LEL- ja MEL-aloilla työttömyys on ollut keskimääräistä suurempaa, työttömyysvakuutusrahaston maksusta hyvitetiin Eteralle (aiemmin LEL Työeläkekassalle) ja Merimieseläkekassalle ensin se osuus, jolla näiden alojen etuuspäivien määrä suhteellisesti ylitti TEL- ja TaEL-alojen vastaavien etuuspäivien määrän. Tämän jälkeen loput työttömyysvakuutusrahaston maksusta jaettiin TEL-LEL-TaEL-MEL-eläkkeiden vastuunjaon yhteydessä q_v^a -kertoimella eläkelaitosten tasausvastuiden ja tasausmaksutulojen suhteessa. Työttömyysvakuutusrahaston maksu siis tasoitti työttömyysajoista aiheutuvia kuluja eri toimialojen välillä [30]. KuEL:n ja KiEL:n osuudet etuuspäivistä sekä LEL:n ja MEL:n keskimääräistä korkeampia etuuspäivien määriä vastaavat osuudet laskettiin ns. m-kertoimien avulla. [3].

7.6.2 Vuoden 2007 muutos työttömyysvakuutusrahaston maksun jakoon

Ennen vuotta 2007 työttömyysvakuutusrahaston maksua jaettiin enemmän niille aloille, joilla oli korkeampi työttömyys. Kun työeläkelait TEL, LEL ja TaEL yhdistettiin eli kun TyEL tuli voimaan vuonna 2007, ei työttömyysvakuutusrahaston maksun jaossa otettu enää huomioon eri työeläkelakien piirissä olevaa erilaista työttömyysastetta.

Vuoden 2005 lakimuutoksiin perustuvan työeläkeuudistuksen yhteydessä sovittiin, että palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkeosat jaetaan eläkelaitosten kesken niissä vakuutettujen työntekijöiden palkkasummien suhteessa. Työttömyysvakuutusrahaston maksulla rahoitetaan osa palkattomien aikojen perusteella karttuvista eläkeosista. Oli luontevaa, että työttömyysvakuutusrahaston maksua alettiin jakaa eläkelaitoksille samanlaisen periaatteen mukaan eli eläkelaitoksissa vakuutettujen työntekijöiden palkkasummien suhteessa.

Uusi tapa jakaa työttömyysvakuutusrahaston maksu eläkelaitoksille niissä vakuutettujen työntekijöiden ansioiden suhteessa toi mukanaan myös uudet

kertoimet. Vuonna 2007 työttömyysvakuutusrahaston maksu jaettiin julkisen sektorin eläkelaitoksille kertoimella $q_v^{TVR(j)}$ ja TyEL- ja MEL-eläkelaitoksille kertoimella $q_v^{TVR(y)}$. Vuoden 2008 muutokset Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien laskentaan¹ aiheuttivat muutoksen myös työttömyysvakuutusrahaston maksun ja koon, minkä vuoksi vuodesta 2008 lähtien työttömyysvakuutusrahaston maksu on jaettu Merimieseläkekassalle kertoimen $q_v^{TVR(y)}$ sijasta kertoimella $q_v^{TVR(m)}$.

7.6.3 Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevaan palkkasummaan vaikuttaneet muutokset

Työttömyysvakuutusrahaston maksun (aiemmin työttömyyskassojen keskusmaksun vakuutusmaksu) ja erityisesti maksun perusteena olevan palkkasumman määritymisperiaatteet ovat mukailleet palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteella karttuvaan eläkkeeseen sekä työeläkelisän² ja työttömyyslisän² kertymiseen tehtyjä muutoksia. Työttömyysjärjestelmän maksun alusta eli vuodesta 1969 asti maksun perusteena olevaan palkkasummaan (työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevasta palkkasummasta kerrotaan myös kohdassa 2.5.2) ovat vaikuttaneet ansioon suhteutetut työttömyyspäivärahat. Vuoden 1994 maksusta lähtien maksua määrättäessä on otettu huomioon myös ansiosidonnaiset koulutusetuudet ja vuodesta 2005 lähtien ansiosidonnaiset vuorottelukorvaukset. Vuodesta 2010 alkaen työllistymistä edistävilta koulutusajoilta maksetaan

1 Ennen vuotta 2008 eläkelaitosten kustannusosuudet Eläketurvakeskuksen kustannuksista määrättiin yksityisen sektorin eläkelaitoksille ja kustannusosuuksien laskentaan käytettiin vain yhtä kerrointa e_v . Julkisen sektorin eläkelaitokset ovat osallistuneet Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien selvittelyyn vuodesta 2008 lähtien. Eläketurvakeskuksen kustannusosuudet on vuodesta 2008 alkaen laskettu eri tavalla julkisen sektorin eläkelaitoksille, Merimieseläkekassalle ja Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle sekä TyEL- ja YEL-eläkelaitoksille. Kustannusosuudet selvittämään nykyisin kertoimilla ^1e_v , ^2e_v , g_v^j ja g_v^m . Katso Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien laskennasta enemmän kohdasta 2.6.

2 Palkansaajien työeläkelaeissa ansiosidonnaisten työttömyyspäivien perusteella karttui työttömyyslisää vuosina 1969–1993. Vuonna 1994 työttömyyslisä korvattiin työeläkelisällä ja samalla laajennettiin työeläkelisään oikeuttavia aikoja ansiosidonnaisilla koulutusajoilla ja kuntoutusajoilla. Työeläkelisä poistui käytöstä (muutamia poikkeustapauksia lukuun ottamatta) vuoden 2005 lakimuutokseen perustuvan työeläkeuudistuksen yhteydessä. Työeläkelisän sijaan vuodesta 2005 lähtien palkattomilta ajoilta on karttunut eläkettä näiltä ajoilta saatujen etuuksien perusteena olevista ansioista.

työttömyysetuutta eli ansiosidonnaisilta työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ajoilta ja työnhakijan omaehtoisten opintojen ajoilta maksetaan ansiopäivärahaa. Työ- tai virkasuhteessa oleville omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen osallistuville maksetaan edelleenkin aikuiskoulutustukea.

Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena oleva palkkasumma on vaihdellut myös sen mukaan, kuinka suuri osuus ansiosidonnaisten etuuksien perusteena olevista tuloista on otettu huomioon eläkkeen laskennassa: Vuosien 1969–1997 maksussa etuuden perusteena olevat ansiot otettiin huomioon sataprosenttisesti. Vuodesta 1997 lähtien työttömyysajalta kertyvä eläketurva suhteutettiin työttömyysturvan tasoon pienentämällä työeläkelisää 20 prosenttia [14]. Sen vuoksi työttömyyskassojen keskuskassan vakuutusmaksua määrättäessä etuuden perusteena olevista ansioista alettiin ottaa huomioon 80 prosenttia vuoden 1998 maksusta lähtien. Vuoden 2005 lakimuutoksen yhteydessä eläkkeeseen oikeuttavien etuuksien ja samalla myös työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevien ansioiden prosenttiosuudet pienenevät aiemmasta 80 prosentista 65 tai 75 prosenttiin etuuslajista riippuen. Vuoden 2010 alusta lähtien työttömyysvakuutusrahaston maksussa otetaan huomioon etuuden perusteena olevista ansioista ansiopäivärahojen osalta 75 prosenttia, aikuiskoulutustukien osalta 65 prosenttia ja vuorottelukorvausten osalta 55 prosenttia.

Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevassa palkkasummassa ei ole otettu huomioon niitä palkattomia aikoja, jotka eivät oikeuta eläkkeeseen. Tällaisia ovat mm. eläkkeensaajille tai eläketapahtumavuodelle sattuneet etuuspäivät. Muutokset eläkkeeseen oikeuttamattomien aikojen määrittelyssä ovat vaikuttaneet maksun määrään. Esimerkiksi työttömyyseläkkeen eläketapahtumapäivän ja eläkkeen alkamisen välisen ajan lyhentyminen vuoden 1994 säännösten mukaisesta vähintään 60 viikosta yhteen päivään on kasvattanut maksun määrää. Lomautusajoilta saadut ansiopäivärahat ovat oikeuttaneet eläkkeeseen vuodesta 2005 lähtien, mikä on myös kasvattanut työttömyysvakuutusrahaston maksun määrää.

7.6.4 Työttömyysvakuutusrahaston maksun rahoitus työttömyysvakuutusmaksuilla

Työnantajat ovat aina osallistuneet eläkejärjestelmälle suoritettavan maksun rahoittamiseen työnantajan työttömyysvakuutusmaksun kautta eli vuodesta 1969 lähtien. Palkansaajat alkoivat maksaa työttömyysvakuutusmaksuja vuonna 1993.

Vuosien 1969–1997 työttömyyskassojen keskuskassan vakuutusmaksu määriteltiin prosenttimääränä Työttömyyskassojen keskuskassan saamista tukimaksuista. Tämän jälkeen vuosien 1998–2001 työttömyysvakuutusrahaston vakuutusmaksu määriteltiin prosenttimääränä Työttömyysvakuutusrahaston saamista työttömyysvakuutusmaksuista. Nykyisin maksun määrä lasketaan lähes samojen periaatteiden mukaan kuin ennenkin, mutta yksinkertaisemmin. Maksun määrää ei enää määritellä osuutena työttömyysvakuutusmaksuista, vaan sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa työttömyysvakuutusrahaston maksun euromäärän.

7.7 Kustannustenjaon tulevaisuuden näkymiä

Viimeisen eläkelaitoksen periaate koskee vuodesta 2012 lähtien myös niitä julkisen sektorin eläkelaitosten myöntämiä TyEL- ja MEL-työkyvyttömyyseläkkeitä, joissa on TyEL:n ja MEL:n mukaista rahastoitua osaa. Tämä tulee kasvattamaan entisestään toisten puolesta maksettujen perittävien eläkkeiden määrää. Perintäjärjestelmää ollaan kehittämässä perittävien eläkkeiden määrän nopean kasvun vuoksi.

Keskusteluissa on ollut ajoittain esillä, että ne julkisen sektorin eläkelaitokset, jotka eivät vielä ole mukana viimeisen eläkelaitoksen periaatteessa, saattaisivat liittyä siihen jossain vaiheessa. Aika ajoin on myös keskusteltu eläkkeiden kustannustenjaon tekemisestä yhteisten rekisterien tietojen kautta eläkelaitosten lähettämien tietojen sijaan. Kustannustenjakoa varten tarvittavat eläkemenotiedot tulevat kuitenkin eläkelaitosten maksurekistereistä. Yhteistä maksurekisteriä ei ole ainaakaan tällä hetkellä. Myöskään kaikkia vakuutuskantatietoja ei ole saatavilla yhteisissä rekistereissä.

A Siirtymämaksu

Laki siirtymämaksusta annettiin 18.12.1992 (1342/1992). Lakia sovelletaan muuttaessa valtion virastoja, laitoksia ja liikelaitoksia osakeyhtiöiksi tai siirrettäessä niiden toimintaa jo olemassa oleville osakeyhtiöille. Laki koskee vain sellaisia siirtoja, joissa samanaikaisesti valtion palveluksesta siirrettäviä virka- tai työsuhteessa olevia henkilöitä on vähintään 200. Siirtymämaksu on järjestely, joka liittyy vain valtion liiketoimintojen yhtiöittämiseen.

Virka- tai työsuhteessa valtioon olevat henkilöt siirtyvät yhtiöittämisen myötä valtion eläkejärjestelmästä yksityisen eläkejärjestelmän piiriin. Yhtiöittämistä edeltävään työskentelyyn perustuva eläke määräytyy kuitenkin valtion eläkelain mukaisesti ja on kokonaan valtion kustannettavaa eläkemenoa.

Valtion eläkejärjestelmässä ei yksittäisiä eläkkeitä rahastoida ennakoon, vaan eläkemenoa katetaan kyseisen vuoden vakuutusmaksuilla, jotka siirtyneiden työntekijöiden osalta jäävät yhtiöittämisen jälkeen saamatta. Toisaalta uusi yhtiö maksaa siirtyneistä työntekijöistä yksityisen sektorin työeläkelaitokselle normaalia TyEL-vakuutusmaksua, josta osittain rahastoivan tekniikan mukaisesti osa rahastoidaan tulevaa eläkettä varten ja noin kaksi kolmasosaa (maksun tasausosa) käytetään kyseisenä vuonna maksettavan, ennakoon rahastoimattoman eläkemenon kattamiseen. Alkuvuosina uusi yhtiö osallistuu tämän menon kattamiseen aiheuttamaansa menoa suuremmalla osuudella.

Tilanteen kompensoimiseksi siirtyvien työntekijöiden ansiot vakuuttanut yksityisen sektorin työeläkelaitos maksaa osan siirtyvän henkilöstön palkoista perittävistä TyEL-maksun tasausosasta valtiolle siirtymämaksuna kattamaan siirtyvän henkilöstön osalta saamatta jääneitä vakuutusmaksuja. Lain mukaan siirtyneistä työntekijöistä maksetaan valtiolle kymmeneltä vuodelta siirtymämaksua, jonka suuruus on 80 prosenttia siirtyneiden työntekijöiden ansioista perittävistä vakuutusmaksun tasausosasta.

B Vanhuuseläkerahastojen lisätäydennykset

TyEL- ja MEL-eläketurvan vanhuuseläkerahastoja täydennetään vuosittain kiinteällä kolmen prosentin rahastokorolla (i_0)¹ ja lisätäydennyksillä, joita kutsutaan i_v -korotuksiksi. Vuosittaisia lisätäydennyksiä on tehty vuodesta 2000 alkaen. Tätä ennen vanhuuseläkerahastoihin oli mahdollista tehdä lisätäydennyksiä vain erillisillä sopimuksilla. Tällä tavalla vahvistettiin vanhuuseläkerahastoja vuosina 1990 ja 1993, jolloin täydennettiin vanhuuseläkerahastoja niiden henkilöiden osalta, jotka eivät olleet vanhuuseläkkeellä. Vuonna 1990 korotukset kohdennettiin 45 vuotta täyttäneille ja vuonna 1993 23 vuotta täyttäneille. Molemmat täydennykset tehtiin tasausvastuusta.

i_v -korotuksia varten lasketaan i_v -kerroin, joka koostuu neljästä eri komponentista:

$$(B.1) \quad i_v = {}^1i_v + {}^2i_v + {}^3i_v + {}^4i_v,$$

missä

- ${}^1i_v$ on vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkerahastojen täydennyskerrointa² vastaavalla määrällä tehtävään lisärahoitointiin liittyvä kerroin.
- ${}^2i_v$ on työmarkkinoiden keskusjärjestöjen 12.11.2001 tekemän sopimuksen mukaiseen rahastoinnin vahvistamiseen liittyvä kerroin.
- ${}^3i_v$ on 53 vuotta täyttäneiden työntekijöiden korotetusta eläkevakuutusmaksusuudesta tehtävään vanhuuseläkkeiden lisärahoitointiin liittyvä kerroin.
- ${}^4i_v$ osaketuottosidonnaisesta lisävakuutusvastuusta³ tehtävään lisätäydennykseen liittyvä kerroin.

Vuosien 2000–2006 i_v -korotukset tehtiin kaikkiin vanhuuseläkkeiden rahoitukseen osiin. Vuodesta 2007 lähtien i_v -korotukset on kohdennettu 55 vuotta täyttäneille henkilöille. Tällöin täydennysten vaikutukset purkautuvat eläkkeiden maksuun nopeammin. 55 vuotta täyttäneiden henkilöiden alkaneiden ja vastaisten

1 Selitetty liitteessä C.

2 Selitetty liitteessä C.

3 Vuonna 2007 perustettu uusi TyEL- ja MEL-eläkelaitosten vastuue-läke-eläkevastuun osa. Tarkemmin kuvattu kirjan Tuomikoski, Sorainen ja Kilponen Lakisääteisen työeläkevakuutuksen vakuutustekniikkaa [27] kohdassa 4.3.6.

vanhuuseläkkeiden rahastoidut osat korotetaan i_v -kertoimella kunkin vuoden viimeisenä päivänä ja vanhuuseläkerahastoja täydennetään korotuksen vaikutuksen verran.

Koska eläkelaitosten vakuutuskantojen rakenteissa on eroja, lisätäydennysten vaikutukset jaetaan kaikille eläkelaitoksille tekemällä i_v korotukset tasausvastuun $\bar{V}_v^T$ kautta. Eläkelaitokset siirtävät tasausvastuustaan vanhuuseläkerahastoonsa i_v -korotusta vastaavan vastuuvelan määrän. Toisaalta eläkelaitokset lisäävät tasausvastuuseensa täydennyskerrointa vastaavan vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkerahastojen määrän sekä osaketuottosidonnaisen lisäakuutusvastuun osan, joka kertoimella k_v tasaamisen jälkeen (katso kohta B.4.1) ylittää 5 prosentin osuuden TyEL 168 §:ssä mainitusta vastuuvelasta. Lisäksi ^2i_v - ja ^3i_v -korotusten vaikutukset huomioidaan määriteltäessä tasausmaksun P_v^T tasoa. Näin kunkin eläkelaitoksen i_v -korotusten kustantamiseen kohdentamien varojen ja i_v -korotusten kustannusten erotus tulee huomioiduksi tasausvastuussa.

Taulukko i_v -kertoimista on liitteessä D.

B.1 ^1i_v -korotus

Vuodesta 2007 alkaen eläkelaitokset ovat täydentäneet vanhuuseläkerahastoja vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkerahastojen täydennyskerrointa vastaavalla määrällä. Vuosina 2000–2006 täydennyskerroimen asemesta käytettiin laskuperustekorona ja rahastokorona välistä erotusta. Näitä täydennyksiä kutsutaan ^1i_v -korotuksiksi.

Korotusta varten lasketaan ^1i_v -kerroin vuoden v ennustetietojen perusteella. Kerroin saadaan jakamalla TyEL- ja MEL-eläkelaitosten yhteenlaskettu täydennyskerrointa vastaava vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkerahastojen määrä yhteenlasketuilla 55 vuotta täyttäneiden alkaneilla ja vastaisilla vanhuuseläkevastuilla. Kertoimen laskennassa otetaan huomioon edellisen vuoden ^1i_v -täydennykseen tehtävä korjaus. Korjaus johtuu ^1i_v -kertoimen laskennassa käytettyjen ennustetietojen poikkeamasta toteutuneisiin tietoihin.

B.1.1 ${}^1i_v$ -kertoimen kaava

Kerroin ${}^1i_v$ lasketaan kaavalla

$$(B.2) \quad {}^1i_v = \frac{\Delta\hat{R}_v}{\hat{V}_v^{VE,55}(ek)} + \frac{{}^1\rho_{v-1}}{\hat{V}_v^{VE,55}(ek)}.$$

Kaavan ensimmäinen termi on vuoden v ${}^1i_v$ -kerroin ilman edellisen vuoden korjausta ja toinen termi on edellisestä vuodesta aiheutuva korjaus.

Ensimmäisen termin suure $\Delta\hat{R}_v$ on arvio täydennyskerrointa vastaavasta vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkerahastojen määrästä ja suure $\hat{V}_v^{VE,55}(ek)$ arvioitu 55 vuotta täyttäneiden osuus vanhuuseläkevastuusta ennen i_v -korotuksia.

Edellisen vuoden korjaustermi ${}^1\rho_{v-1}$ lasketaan kaavalla

$$(B.3) \quad {}^1\rho_{v-1} = (\Delta R_{v-1} - (\Delta\tilde{R}_{v-1} - {}^1\rho_{v-2})) \cdot (1 + b_1),$$

missä ΔR_{v-1} on toteutunut vuoden $v-1$ täydennyskerrointa vastaava vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkerahastojen määrä, b_1 on perustekorko ja $\Delta\tilde{R}_{v-1}$ on vuoden $v-1$ vanhuuseläkevastuiden ${}^1i_v$ -korotusten osuus kaikista i_v -korotuksista:

$$\Delta\tilde{R}_{v-1} = \frac{{}^1i_{v-1}}{\sum_{k=1}^4 k i_{v-1}} \left(\sum \bar{V}_{v-1}^V(i_{v-1}) + \sum \bar{V}_{v-1}^{VA}(i_{v-1}) \right),$$

missä sulussa oleva summalauseke on vanhuuseläkevastuiden i_v -korotusten kokonaismäärä vuonna $v-1$.

Kaavoissa suureet on laskettu kaikkien TyEL- ja MEL-eläkelaitosten suureiden summina.

B.2 ${}^2i_v$ -korotus

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen neuvotteluissa 12.11.2001 sovittiin vanhuuseläkkeiden määräaikaisesta lisärahastoinnista vuodesta 2003 alkaen. Lisärahastoinnilla helpotetaan suurten ikäluokkien aiheuttamaa työeläkemaksun kasvupainetta. Neuvotteluissa 5.9.2002 lisärahastointi täsmennettiin 7,5 prosentiksi vakuutetusta palkkasummasta vuoteen 2013 mennessä. Lisärahastointitavoitteesta oli

toteutunut vuoden 2009 loppuun mennessä määrä, joka vastaa 5,3 prosenttia palkkasummasta. Täydennettävää on siten vielä määrä, joka vastaa 2,2 prosenttia palkkasummasta.

Lisärahoitusta kutsutaan ${}^2i_v$ -korotukseksi. Korotusta varten lasketaan ${}^2i_v$ -kerroin vuoden v ennustetietojen perusteella. Kertoimen laskemiseksi otetaan TyEL- ja MEL-eläkelaitosten yhteenlasketusta palkkasummasta prosenttiosuus, joka kunakin vuonna sovitaan työmarkkinoiden keskusjärjestöjen eläkeneuvotteluryhmässä. Näin saatu prosenttiosuus jaetaan vastaavien eläkelaitosten yhteenlasketuilla 55 vuotta täyttäneiden alkaneilla ja vastaisilla vanhuuseläkevastuilla.

B.2.1 ${}^2i_v$ -kertoimen kaava

Kerroin ${}^2i_v$ lasketaan kaavalla

$$(B.4) \quad {}^2i_v = \frac{x \cdot \hat{S}_v \cdot (1 + b_1)^{\frac{1}{2}}}{\hat{V}_v^{VE,55}(ek)},$$

missä x on täydennyksen prosenttiosuus vuoden v palkkasummasta, $\hat{S}_v$ on arvio palkkasummasta vuonna v , suure $\hat{V}_v^{VE,55}(ek)$ on arvioitu 55 vuotta täyttäneiden osuus vanhuuseläkevastuusta ennen i_v -korotuksia ja b_1 on perustekorko.

Kaavoissa suureet on laskettu kaikkien TyEL- ja MEL-eläkelaitosten suureiden summina.

B.3 ${}^3i_v$ -korotus

Vuodesta 2005 alkaen 53 vuotta täyttäneiltä työntekijöiltä on peritty korkeampaa eläkevakuutusmaksua kuin alle 53-vuotiailta. Tuolloin sovittiin, että 53 vuotta täyttäneiden eläkevakuutusmaksun korotetusta osasta saatujen maksutulojen suuruinen määrä käytetään vuosittain vanhuuseläkevastuiden täydentämiseen. Täydennystä kutsutaan ${}^3i_v$ -korotukseksi. Korotusta varten lasketaan ${}^3i_v$ -kerroin vuoden v ennustetietojen perusteella. Kerroin saadaan jakamalla TyEL- ja MEL-eläkelaitosten yhteenlaskettu 53 vuotta täyttäneiden eläkevakuutusmaksun korotuksesta saatu maksutulo yhteenlasketuilla 55 vuotta täyttäneiden alkaneilla ja vastaisilla vanhuuseläkevastuilla. Kertoimen laskennassa huomioidaan edellisen vuoden ${}^3i_v$ -täydennykseen tehtävä korjaus. Korjaus johtuu ${}^3i_v$ -kertoimen laskennassa

käytettyjen ennustetietojen poikkeamasta toteutuneisiin tietoihin.

B.3.1 ${}^3i_v$ -kertoimen kaava

Kerroin ${}^3i_v$ lasketaan kaavalla

$$(B.5) \quad {}^3i_v = \frac{\hat{P}_v^{53} \cdot (1 + b_1)^{\frac{1}{2}}}{\hat{V}_v^{VE,55}(ek)} + \frac{{}^3\rho_{v-1}}{\hat{V}_v^{VE,55}(ek)}.$$

Kaavan ensimmäinen termi on vuoden v ${}^3i_v$ -kerroin ilman edellisen vuoden korjausta ja toinen termi edellisestä vuodesta aiheutuva korjaus.

Ensimmäisessä termissä suure $\hat{P}_v^{53}$ on arvio 53 vuotta täyttäneiden eläkevakuutusmaksun korotuksesta saadusta maksutulosta, suure $\hat{V}_v^{VE,55}(ek)$ on arvioitu 55 vuotta täyttäneiden osuus vanhuuseläkevastuusta ennen i_v -korotuksia ja b_1 on perustekorko.

Edellisen vuoden korjaustermi ${}^3\rho_{v-1}$ lasketaan kaavalla

$$(B.6) \quad {}^3\rho_{v-1} = (P_{v-1}^{53} \cdot (1 + b_1)^{\frac{1}{2}} - (\tilde{P}_{v-1}^{53} - {}^3\rho_{v-2})) \cdot (1 + b_1),$$

missä P_{v-1}^{53} on toteutunut 53 vuotta täyttäneiden korotetusta eläkevakuutusmaksusta saatu maksutulo vuonna $v-1$ ja suure $\tilde{P}_{v-1}^{53}$ on vuoden $v-1$ vanhuuseläkevastuiden ${}^3i_v$ -korotusten määrä laskettuna vanhuuseläkevastuiden ${}^3i_v$ -korotusten suhteellisenä osuutena kaikista i_v -korotuksista:

$$\tilde{P}_{v-1}^{53} = \frac{{}^3i_{v-1}}{\sum_{k=1}^4 k i_{v-1}} \left(\sum \bar{V}_{v-1}^V(i_{v-1}) + \sum \bar{V}_{v-1}^{VA}(i_{v-1}) \right),$$

missä sulussa oleva summalauseke on vanhuuseläkevastuiden i_v -korotusten kokonaismäärä vuonna $v-1$.

Kaavoissa suureet on laskettu kaikkien TyEL- ja MEL-eläkelaitosten suureiden summina.

B.4 ${}^4i_v$ -korotus

Vuonna 2007 osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu lisättiin osaksi eläkelaitosten vastuovelkaa. Osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun vuosittainen muutos määräytyy noteerattujen osakesijoitusten keskituoton perusteella. Kun

kaikkien eläkelaitosten yhteenlaskettu osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu ylittää kaikkien eläkelaitosten yhteenlasketun TyEL 168 §:n 2 momentissa määritellyn vastuuvelan¹ yli 5 prosentilla, siirretään 5 prosentin ylittävä osuus vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien täydentämiseen. Täydennystä kutsutaan ${}^4i_v$ -korotukseksi. Korotusta varten lasketaan ${}^4i_v$ -kerroin vuoden v ennustetietojen perusteella. Kerroin saadaan jakamalla TyEL- ja MEL-eläkelaitosten yhteenlasketun osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun TyEL 168 § 2 momentin mukaisen vastuuvelan yli 5 prosentin ylittävä osuus yhteenlasketuilla 55 vuotta täyttäneiden alkaneilla ja vastaisilla vanhuuseläkevastuilla.

B.4.1 ${}^4i_v$ -kertoimen kaava

Kerroin ${}^4i_v$ lasketaan kaavalla

$$(B.7) \quad {}^4i_v = \frac{(\hat{k}_v - 0,05) \cdot \hat{V}_v^{TyEL168}}{\hat{V}_v^{VE,55}(ek)},$$

missä $\hat{k}_v$ on arvio osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun tasauksessa käytettävästä kertoimesta², $\hat{V}_v^{TyEL168}$ on TyEL 168 §:n 2 momentissa määritelty kaikkien eläkelaitosten yhteenlaskettu vastuovelka ja suure $\hat{V}_v^{VE,55}(ek)$ on arvioitu 55 vuotta täyttäneiden osuus vanhuuseläkevastuusta ennen i_v -korotuksia.

Kaavoissa suureet on laskettu kaikkien TyEL- ja MEL-eläkelaitosten suureiden summina.

Tämän kirjan julkaisemiseen mennessä ${}^4i_v$ -korotuksia ei ole vielä tehty. Yk-

-
- 1 Eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta annetun lain (1114/2006) 10 §:n 2 momentissa tarkoitettu vastuovelka, josta on kuitenkin vähennetty työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettu tasoitusmäärä ja vakuutuksenottajille ositettu lisävakuutusvastuu, vakuutuskassalain 79 §:ssä tarkoitettu tasoitusmäärä, työntekijän eläkelain voimaanpanolain (396/2006) 32 §:n 5 momentissa tarkoitettu lisäeläketurvasta aiheutuva vastuovelka sekä yrittäjän eläkelain (1272/2006) 138 §:n ja yrittäjän eläkelain voimaanpanolain (1273/2006) 29 §:n mukainen vastuovelka.
  - 2 Periaatteet osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun tasauksesta k_v on esitetty kirjan Tuomikoski, Sorainen ja Kilponen Lakisääteisen työeläkevakuutuksen vakuutustekniikkaa [27] kohdassa 4.3.6.3. TyEL 168 § on muutettu lailla (1363/2007) kirjan julkaisemisen jälkeen.

sityiskohtaiset periaatteet kertoimen laskennasta ja kertoimen perusteella tehtävästä vastuuvelan siirrosta ovat vielä sopimatta.

C Rahastoosiirtovelvoitteeseen liittyvät kertoimet

TyEL- ja MEL-eläkelaitosten rahastoosiirtovelvoite muodostuu täydennyskertoimesta, osaketuottokertoimesta ja rahastokorosta. Rahastoosiirtovelvoite määritellään seuraavasti:

$$(C.1) \quad RSV = b_{16} + i_0 + 0,1j,$$

missä b_{16} on täydennyskerroin, i_0 rahastokorko ja j osaketuottokerroin. Täydennyskerroin on TyEL- ja MEL-eläkelaitosten vanhuuseläkerahastojen vuosittaiseen TyEL 166 §:n mukaiseen täydentämiseen liittyvä kerroin, joka määritellään TyEL- ja MEL-eläkelaitosten keskimääräisen vakavaraisuuden perusteella. Rahastokorko on TyEL- ja MEL-eläkelaitosten vastuvelan laskennassa käytettävä tekninen korko, jonka arvo on 3 prosenttia. Osaketuottokerroin on TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan noteerattujen osakesijoitusten painotettu keskimääräinen vuosituotto, josta on vähennetty yksi prosenttiyksikkö.

Käytännössä rahastoosiirtovelvoite tarkoittaa sitä, että jokainen TyEL- ja MEL-eläkelaitos on velvollinen vuosittain korottamaan vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkerahastoja rahastokoron verran, täydentämään vanhuuseläkevastuita vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkevas-tuiden täydennyskertoimen mukaista osuutta vastaavalla määrällä ja siirtämään osaketuottosidonnaiseen lisävakuutusvastuuseen¹ osaketuottokerrointa vastaavan määrän TyEL 168 § 2 momentissa mainitun vastuvelan (katso kohta B.4.1) kymmenesosasta.

Täydennyskertoimen vertailuarvo ja osaketuottokerroin lasketaan Eläketurvakeskuksessa. Eläkelaitokset ilmoittavat tiedot täydennyskertoimen vertailuarvon laskentaan kaksi kertaa vuodessa ja osaketuottokertoimen laskentaan neljä kertaa vuodessa. Täydennyskertoimen laskennan yhteydessä lasketaan myös peruste-

---

1 Vuonna 2007 perustettu uusi TyEL- ja MEL-eläkelaitosten vastuvelan/eläkevastuun osa. Tarkemmin kuvattu kirjan Tuomikoski, Sorainen ja Kilponen Lakisääteisen työeläkevakuutuksen vakuutustekniikkaa [27] kohdassa 4.3.6.

koron vertailuarvo. Perustekorkoa käytetään tasausvastuun, tasoitusvastuun ja eläkevakuutusmaksun sekä kustannustenjakoon liittyvien erien korkoutuksessa.

C.1 Täydennyskerroin

Täydennyskerroin määräytyy eläkelaitosten keskimääräisen vakavaraisuuden perusteella. Täydennyskerroin on 18 prosenttia (0,9 kertaa 20 prosenttia) TyEL- ja MEL-eläkelaitosten tietyin rajoituksin lasketusta ja eläkevastuilla painotetusta keskimääräisestä vakavaraisuusasteesta vähennettynä rahastokorolla. Laskennassa käytettävät rajoitukset esitetään jäljempänä. Täydennyskertoimelle lasketaan vertailuarvo puolivuositain, ja jos täydennyskertoimen arvo muuttuu, TyEL-eläkevakuutusyhtiöt hakevat sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä vahvistuksen uudelle arvolle. Täydennyskertoimen arvo on vähintään nolla. Täydennyskertoimen vertailuarvon antamasta tasosta voidaan poiketa, jos siihen on erityisiä syitä. Näin tapahtui vuonna 2008, kun sijoitusmarkkinoilla tapahtuneiden muutosten seurauksena vanhuuseläkkeiden täydentämisessä käytettävä täydennyskerroin asetettiin nollassi määräaikaistilalla¹.

C.1.1 Täydennyskertoimen laskenta

Täydennyskerroin b_{16} määritellään seuraavasti:

$$(C.2) \quad b_{16} = \max[0; 0,9 \cdot 0,2 \cdot p - i_0],$$

missä i_0 on rahastokorko ja p on eläkelaitosten keskimääräinen vakavaraisuusaste. Vakavaraisuusaste saadaan eläkelaitoskohtaisilla painokertoimilla w_i kerrottujen eläkelaitoskohtaisten vakavaraisuusasteiden p_i summana:

$$p = \sum (w_i \cdot p_i).$$

---

1 Laki lakisääteistä eläkevakuutustoimintaa harjoittavien eläkelaitosten vanhuuseläkkeiden rahastointia ja toimintapäätöksiä koskevien säännösten väliaikaisesta muuttamisesta (853/2008).

Kaavassa vakavaraisuusaste p_i on eläkelaitoksen toimintapääoman TPO_i ja vakavaraisuuslaskennassa tarkoitetun vastuuvelan V_i ¹ suhde rajoitettuna minimissään 10 prosenttiin. Rajoitus tehdään, jottei yksittäinen eläkelaitos poikkeavan pienellä vakavaraisuudella vaikuta täydennyskertoimen arvoon. Eläkelaitoksen paino w_i määräytyy eläkelaitoksen vakavaraisuuslaskennassa tarkoitetun vastuuvelan V_i suhteena kaikkien eläkelaitosten vakavaraisuuslaskennassa tarkoitettuun vastuuvelkaan. Yksittäisen eläkelaitoksen paino rajataan enintään 15 prosenttiin, jottei suurilla eläkelaitoksilla ole liian merkittävä vaikutus täydennyskertoimen arvoon. Näin ollen eläkelaitoksen painokertoimeksi saadaan

$$w_i = \min\left[0, 15; k \cdot \frac{V_i}{\sum V_i}\right],$$

missä kerroin k määritellään siten, että eläkelaitoskohtaisille painokertoimille pätee $\sum w_i = 1$.

Aikasarja täydennyskertoimesta vuodesta 2007 alkaen on liitteessä D.

C.1.2 Perustekorko

Perustekorko on 20 prosenttia TyEL- ja MEL-eläkelaitosten tietyin rajoituksin lasketusta ja eläkelaitoskohtaisilla eläkevastuilla painotetusta keskimääräisestä vakavaraisuusasteesta. Vakavaraisuusasteen määrittely ja laskennassa käytettävät rajoitukset on esitetty kappaleessa C.1.1. TyEL- ja MEL-eläkelaitokset korottavat taasvastuuta sekä tasoitusvastuuta vuosittain perustekoron verran. Eläkevakuutusmaksut ja kustannustenjakoon liittyvät erät korkoutetaan perustekorolla.

C.1.2.1 Perustekoron laskenta

Perustekorko b_1 määritellään seuraavasti

$$(C.3) \quad b_1 = \max[0, 2 \cdot p; i_0],$$

missä i_0 on rahastokorko ja p on keskimääräinen vakavaraisuusaste. Perustekorko lasketaan neljännesprosenttiyksikön tarkkuudella ja se on vähintään rahastokoron

---

1 Vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta annetun lain (1114/2006) 10 §:n 2 momentissa määritelty vastuuvelka.

i_0 verran eli kolme prosenttia. Perustekorolle lasketaan vertailuarvo kaksi kertaa vuodessa. Jos perustekoron arvo muuttuu, TyEL-eläkevakuutusyhtiöt hakevat sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä vahvistuksen uudelle arvolle.

Aikasarja perustekorosta vuodesta 2000 alkaen on liitteessä D.

C.2 Osaketuottokerroin

Osaketuottokerroin on TyEL- ja MEL-eläkelaitosten noteerattujen osakesijoitusten painotettu keskimääräinen vuosituotto, josta on vähennetty yksi prosenttiyksikkö. Osaketuottokertoimen laskennassa osakesijoituksista otetaan huomioon lain eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemiseksi ja vastuuvelan kattamiseksi (laki 1114/2006) 6 §:n 1 momentin mukaisen sijoitusryhmän IV alaryhmän 1 sijoitukset. Käytännössä tämä tarkoittaa osakkeita, osuuksia ja muita vastaavia sitoumuksia, joilla käydään kauppaa ETA- tai OECD-valtioissa.

C.2.1 Osaketuottokertoimen laskenta

Osaketuottokerroin lasketaan kvartaaleittain ja koko vuoden osaketuottokerroin j saadaan kvartaalien osaketuottokertoimien OT_{Qn} geometrisenä keskiarvona:

$$(C.4) \quad j = (1 + OT_{Q1})^{0,25} (1 + OT_{Q2})^{0,25} (1 + OT_{Q3})^{0,25} (1 + OT_{Q4})^{0,25} - 1.$$

Vuoden v osaketuottokerroin j lasketaan vuoden $v + 1$ tammikuussa, kun kaikkien eläkelaitosten neljännen kvartaalin osaketuotot ovat saatavilla.

C.2.1.1 Kvartaalin osaketuottokerroin

Kvartaalin osaketuottokerroin OT_{Qn} on vuositasoinen kaikkien eläkelaitosten painotettu keskimääräinen kvartaalin osaketuotto, josta on vähennetty yksi prosenttiyksikkö.

$$(C.5) \quad OT_{Qn} = \left\{ \left[\sum w_i^{Qn} (1 + {}^i OT_{Qn})^4 \right] - 1 \right\} - 0,01,$$

missä ${}^i OT_{Qn}$ on eläkelaitoksen i keskimääräinen osaketuotto kvartaalilla Qn ja w_i^{Qn} on eläkelaitoksen i painokerroin. Eläkelaitoksen osaketuotto ${}^i OT_{Qn}$ lasketaan

kaavalla:

$${}^iOT_{Qn} = \left[\frac{1 + {}^iYTD_{Qn}}{1 + {}^iYTD_{Qn-1}} - 1 \right],$$

missä ${}^iYTD_{Qk}$ ¹ on eläkelaitoksen i keskimääräinen osaketuotto vuoden alusta kvartaalin Qk loppuun. Osaketuotto lasketaan Finanssivalvonnan ohjeistamalla mukautetulla Dietz-kaavalla². Paino w_i^{Qn} on eläkelaitoksen i kvartaalin Qn keskimääräisen sijoitetun osakemäärän OA_i^{Qn} (sitoutuneen pääoman) suhde kaikkien eläkelaitosten yhteenlaskettuun keskimääräiseen sijoitettuun osakemäärään. Keskimääräisen sijoitetun osakemäärän laskennassa sijoituksista on mukana vain osaketuottokertoimen laskennassa huomioitavat sijoitukset. Yksittäisen eläkelaitoksen paino rajataan enintään 15 prosenttiin, jottei suurilla eläkelaitoksilla ole liian merkittävä vaikutus osaketuottokertoimen arvoon. Näin ollen eläkelaitoskohtaiseksi painokertoimeksi saadaan

$$w_i^{Qn} = \min \left[0, 15; k \frac{OA_i^{Qn}}{\sum OA_i^{Qn}} \right],$$

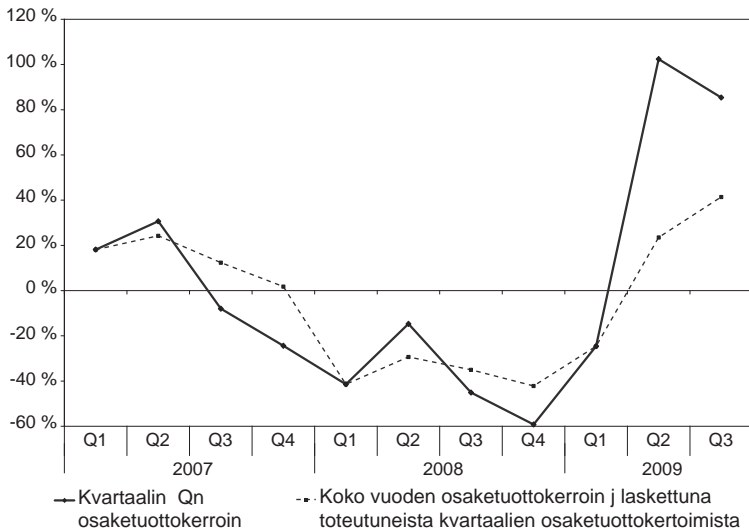
missä kerroin k määritellään siten, että eläkelaitoskohtaisille painokertoimille pätee $\sum w_i^{Qn} = 1$.

Aikasarja osaketuottokertoimesta vuodesta 2007 alkaen on liitteessä D.

C.2.2 Arvio koko vuoden osaketuottokertoimesta

Ennen kuin neljännen kvartaalin osaketuotot ovat selvillä, Eläketurvakeskuksessa lasketaan arvioita osaketuottokertoimesta j eläkelaitosten tilinpäätöksiä varten. Tällöin neljännen kvartaalin osaketuottokertoimen laskennassa käytetään eläkelaitosten sijoitustiedoista laskettuja neljän eri alueen sijoitusten aluepainoja sekä alueiden tuottoindeksipistelukuja. Aluepainot laskee Työeläkevakuuttajat TELA

-
- 1 Kirjainlyhenne YTD tulee sanoista year to date ja tarkoittaa tässä yhteydessä laskentaa vuoden alusta kvartaalin loppuun.
  - 2 Määritelty Finanssivalvonnan määräys- ja ohjekokoelmassa työeläkevakuutusyhtiöille, eläkesäätiöille ja eläkekassoille [11].

Kuvio C.1. Osaketuottokerroimen kehitys 1.1.2007 – 30.9.2009.

Lähde: Eläketurvakeskuksen työeläkelakipalvelu. Aikasarjat.

ry. Neljännen kvartaalin osaketuottokerroimeksi saadaan tällöin:

$$OT_{Q4} = (1 + e_{t_0, t_1})^4 - 1 - 0,01,$$

missä

$$e_{t_0, t_1} = \sum_{i=1}^4 p_{t^*, i} \left(\frac{E_{t_1, i}}{E_{t_0, i}} - 1 \right),$$

t_1 on pörssipäivä joulukuulta

t_0 on syyskuun viimeinen pörssipäivä

$p_{t^*, i}$ on TELA:n laskema alueen i aluepaino ja

$E_{t, i}$ on alueen i osakeindeksin pisteluku hetkellä t .

Aluepainot lasketaan seuraaville alueille: Suomi (OMX Helsinki CAP), Eurooppa (MSCI Europe), USA (S&P500) ja Japani (Topix). Painokertoimien laskennasta ja tuottoindekseistä löytyy tarkempaa tietoa Työeläkevakuuttajat TELA ry:n internetsivuilta [29].

D Tilastotietoja

Taulukko D.1. TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn määrällinen kehitys, miljoonaa euroa 1.7.v tasossa.

	2005	2006	2007	2008
Eläkeselvittelyyn osallistuvia eläkelaitoksia (kpl)	58	54	52	48
Maksetut eläkkeet (sisältää MEL-ylitteet)	7 618	8 051	8 573	9 154
Yhteisesti kustannettavat vanhuuseläkkeet	4 072	4 393	4 786	5 075
Muut yhteisesti kustannettavat eläkkeet	1 898	1 873	1 869	1 889
Toisten puolesta maksetut eläkkeet	132	177	230	292
Eläkelaitoksissa vakuutetut työansiot ¹			45 788	49 292

1 Vuodesta 2007 lähtien kustannustenjaon perusteena käytetään eläkelaitoksissa vakuutettuja työansioita S_p^p . Ennen vuotta 2007 eläkeselvittelyn perusteena käytettiin eläkelaitosten vakuutus- ja vuosimaksuja. Työansioista on vähennetty 80 % siirtymämaksun perusteena olevista ansioista.

Taulukko D.2. YEL-eläkkeiden vastuunjaon määrällinen kehitys, miljoonaa euroa 1.7.v tasossa.

	2005	2006	2007	2008
Vastuunjakoon osallistuvia eläkelaitoksia (kpl)	56	53	51	47
Maksetut eläkkeet	590	618	653	692
Yhteisesti kustannettavat vanhuuseläkkeet	374	401	432	465
Muut yhteisesti kustannettavat eläkkeet	217	217	222	227
Vastuunjaon perusteena oleva vakuutusmaksuvastuu	645	656	692	714
Avoimet maksut	87	81	76	73
Valtion osuus	32	43	38	51
Valtion osuus prosentteina maksetuista eläkkeistä	5 %	7 %	6 %	7 %

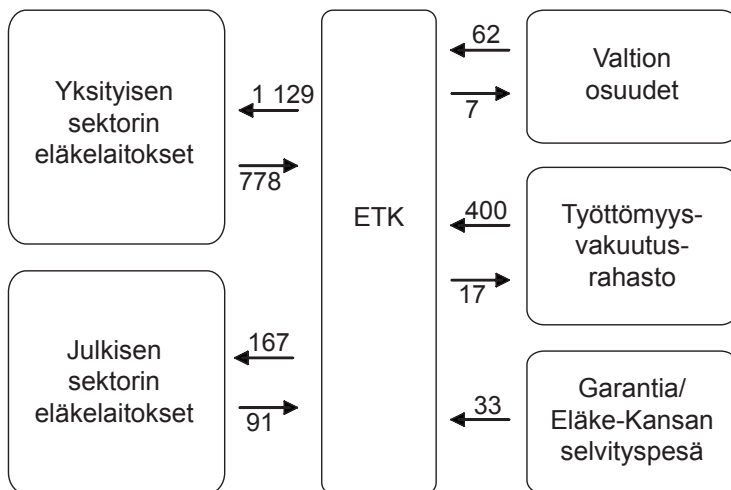
Taulukko D.3. Eläkemenon määrällinen kehitys, miljoonaa euroa 1.7.v tasossa. Aikasarjan luvut sisältävät TyEL:n, TEL:n, LEL:n, TaEL:n, MEL:n, YEL:n, MYEL:n, VaEL:n, VEL:n, KuEL:n, KiEL:n ja KelaL:n mukaan karttuneet eläkkeet sekä palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkeosat ja VEKL-etuusosat. Luvut eivät sisällä julkisen sektorin erityiseläkkeitä. Julkisen sektorin EY-siirtomäärien osalta taulukossa on vain palkattomien aikojen perusteella karttuneet siirtomäärien osat.

	2006	2007	2008
Vanhuuseläkkeet	10 212	11 021	11 868
Työkyvyttömyyseläkkeet ja kuntoutusrahat ¹	2 275	2 325	2 383
Työttömyyseläkkeet	616	624	661
Perhe-eläkkeet ¹	1 351	1 404	1 446
Osa-aikaeläkkeet	212	211	213
TEL-lisäeläketurva	191	194	197
YEL-lisäeläketurva	4	4	4
MEL-ylite (Merimieseläkekassan kustannettavaa)	26	27	28
Kertasuoritukset EY-siirtomääristä ²	0,2	0,1	0,2
Yhteensä	14 887	15 811	16 802

1 Ei sisällä kertasuorituksia EY-siirtomääristä.

2 Työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeet.

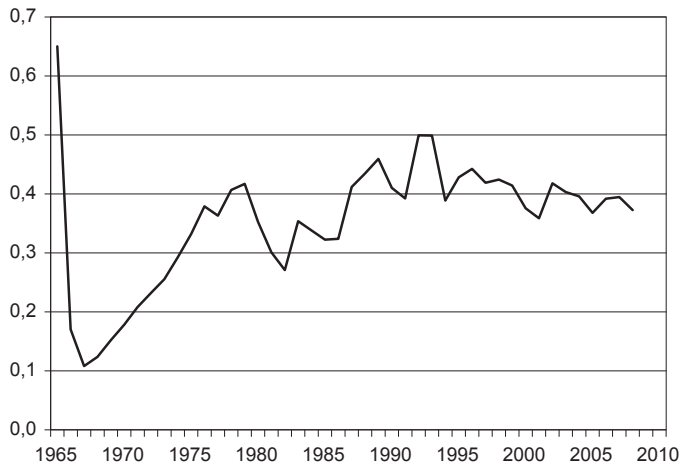
Kuvio D.1. Vuoden 2008 kustannustenjakovarojen kierto. Luvut sisältävät vuonna 2008 tilitetyt ennakkoerät sekä vuoden 2009 marras-joulukuun vaihteessa tilitetyt vuoden 2008 kustannustenjakoihin liittyvät tarkistuserät. Luvut ovat miljoonia euroja 30.11.2009 tasossa.

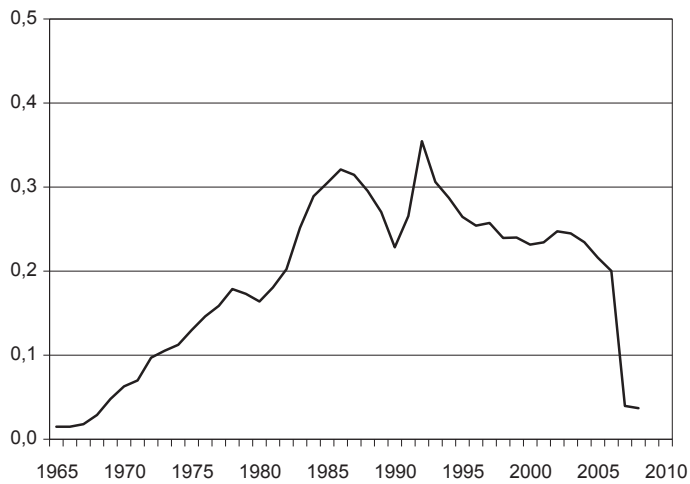
Taulukko D.4. Kustannustenjaon kertoimet q_v^a , q_v^b ja q_v^y vuosina 1990–2008. Kerroimet q_v^a ja q_v^b on määritelty kohdassa 2.2.1.2 ja kerroin q_v^y kohdassa 2.3.1.2.

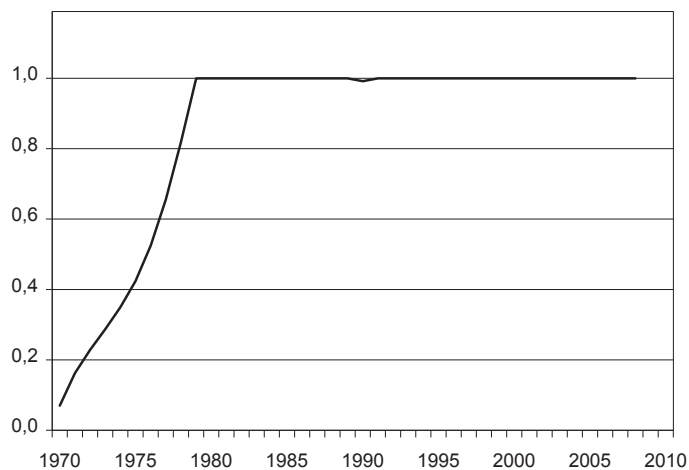
Vuosi	q_v^a	q_v^b	q_v^y
2008	0,372399	0,037071	1,0000
2007	0,394462	0,039670	1,0000
2006	0,391710	0,200270	1,0000
2005	0,367790	0,216208	1,0000
2004	0,3956	0,2345	1,0000
2003	0,4029	0,2449	1,0000
2002	0,4178	0,2475	1,0000
2001	0,3586	0,2343	1,0000
2000	0,3754	0,2317	1,0000
1999	0,4141	0,2401	1,0000
1998	0,4241	0,2396	1,0000
1997	0,4187	0,2574	1,0000
1996	0,4423	0,2542	1,0000
1995	0,4279	0,2647	1,0000
1994	0,3886	0,2872	1,0000
1993	0,4987	0,3063	1,0000
1992	0,4992	0,3547	1,0000
1991	0,3922	0,2656	1,0000
1990	0,4101	0,2285	0,9921

Kuvio D.2. Kustannustenjaon kerroin q_v^a .

Kuvio D.3. Kustannustenjaon kerroin q_v^b . Kertoimen arvon muutos vuonna 2007 johtuu siitä, että jakosuurena alettiin käyttää palkkasummaa. Ennen vuotta 2007 jakosuurena käytettiin vakuutusmaksutuloa.

Kuvio D.4. Kustannustenjaon kerroin q_v^y .**Taulukko D.5.** Kustannustenjaon kertoimet q_v^s , $q_v^{TVR(j)}$, $q_v^{TVR(y)}$ ja $q_v^{TVR(m)}$. Kerroin q_v^s on määritelty kohdassa 2.4.2.2 ja kertoimet $q_v^{TVR(j)}$, $q_v^{TVR(y)}$ ja $q_v^{TVR(m)}$ on määritelty kohdassa 2.5.1.1.

Vuosi	q_v^s	$q_v^{TVR(j)}$	$q_v^{TVR(y)}$	$q_v^{TVR(m)}$
2008	0,000210	0,005744	0,005726	0,005738
2007	0,000098	0,006711	0,006684	-
2006	0,000022	-	-	-

Taulukko D.6. Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien kertoimet ${}^1e_v$ ja ${}^2e_v$ sekä kertoimet g_v^j ja g_v^m . Kertoimet on määritelty kohdissa 2.6.2 ja 2.6.3.

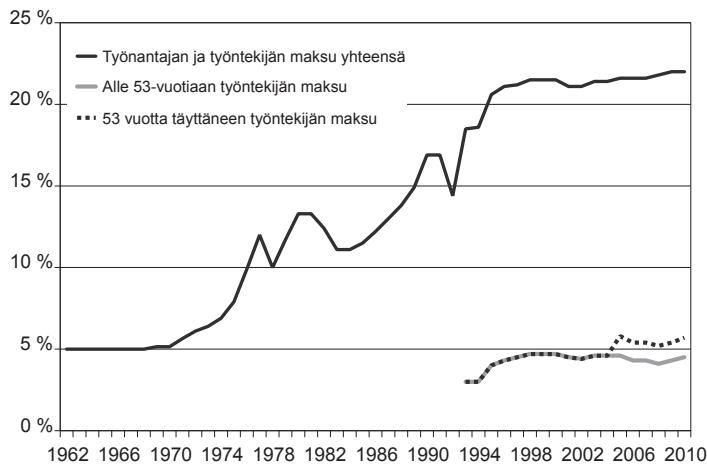
Vuosi	${}^1e_v$	${}^2e_v$	g_v^j	g_v^m
2010	0,00064	0,00073	2/3	9/10
2009	0,00059	0,00076	1/3	2/3
2008	0,00064	0,00082	1/3	2/3

Taulukko D.7. Vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien i_v -korotuskertoimet. Korotus 31.12.2007–31.12.2008 tehtiin 55 vuotta täyttäneiden henkilöiden vanhuuseläkkeiden rahastoiuihin osiin. Korotus 31.12.2000–31.12.2006 tehtiin sekä työsuhteessa että eläkkeellä olevien vanhuuseläkkeiden rahastoiuihin osiin. Korotus 31.12.1993 tehtiin niiden henkilöiden vanhuuseläkkeiden rahastoiuihin osiin, jotka olivat täyttäneet 23 vuotta, mutta eivät olleet täyttäneet vanhuuseläkeikää eivätkä olleet varhennetulla vanhuuseläkkeellä. Korotus 31.12.1990 tehtiin niiden henkilöiden vanhuuseläkkeiden rahastoiuihin osiin, jotka olivat täyttäneet 45 vuotta, mutta eivät olleet täyttäneet vanhuuseläkeikää eivätkä olleet varhennetulla vanhuuseläkkeellä. i_v -kertoimet on määritelty tarkemmin liitteessä B.

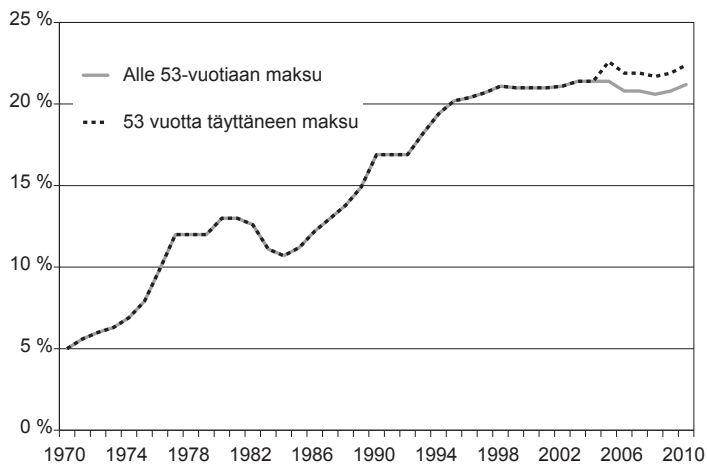
Vuosi	^1i_v	^2i_v	^3i_v	^4i_v	i_v
2009	0,0003	0,0080	0,0036	0,0000	0,0119
2008	0,0000	0,0000	0,0035	0,0000	0,0035
2007	0,0542	0,0270	0,0044	0,0000	0,0856
2006	0,0373	0,0000	0,0023	-	0,0396
2005	0,0240	0,0000	0,0020	-	0,0260
2004	0,0202	0,0000	-	-	0,0202
2003	0,0129	0,0053	-	-	0,0182
2002	-	-	-	-	0,0264
2001	-	-	-	-	0,0327
2000	-	-	-	-	0,0296
1993	-	-	-	-	0,0070
1990	-	-	-	-	0,0120

Kuvio D.5. Keskimääräinen TyEL:n/TEL:n mukainen vakuutusmaksuprosentti vuosina 1962–2010. Työntekijät ovat maksaneet itse osan vakuutusmaksusta vuodesta 1993 lähtien. Vuodesta 2005 alkaen alle 53-vuotiaiden maksu eroaa 53 vuotta täyttäneiden maksusta. Vakuutusmaksu sisältää työnantajakohdaisen lisävakuutusvastuusta tulevan hyvityksen. Kuvion vakuutusmaksussa ei ole huomioitu vuosina 2006–2010 tehtyä vakuutusmaksun tilapäistä alennusta, joka on 0–0,6 prosenttiyksikköä vuosina 2006–2007, 0–1,0 prosenttiyksikköä vuosina 2008–2009 ja 0–0,6 prosenttiyksikköä vuonna 2010. Vuosina 1983–1991 alle 24-vuotiailta perittiin alennettua maksua, joka vaihteli 6–13,3 prosentin välillä.

Kuvio D.6. YEL:n mukainen vakuutusmaksuprosentti vuosina 1970–2010. Vuodesta 2005 alkaen alle 53-vuotiaiden maksu eroaa 53 vuotta täyttäneiden maksusta. Ensimmäistä kertaa YEL:n mukaista yritystoimintaa aloittava yrittäjä voi saada 25 prosentin alennuksen vakuutusmaksusta 48 ensimmäisen kuukauden ajan. Jos ensimmäinen yritystoimintajakso kestää alle 48 kuukautta, alennuksen saa pyynnöstä vielä toiseen jaksoon 48 kuukaudesta jäljellä olevalle ajalle.

Taulukko D.8. Perustekorkoprosentti vuosina 2000–2010. Perustekorkoa käytetään eläkevakuutusmaksujen ja kustannustenjakojen erien korkouttamiseen. Perustekoron taso tarkistetaan pääsääntöisesti puolivuositain. Taulukon arvot ennen vuotta 2007 ovat laskuperustekoron arvoja. Laskuperustekorkoa käytettiin korkouttamiseen ennen vuotta 2007. YEL:n perustekorkona käytetään TyEL:n mukaisen vakuutuksen erityisperusteiden mukaista perustekorkoa hetkellä 1.1.v.

Vuosi	TyEL/TEL 1.1.–30.6.v	TyEL/TEL 1.7.–31.12.v	YEL 1.1.–31.12.v
2010 ¹	3,50		3,50
2009	3,00	3,00	3,00
2008	6,25	4,75	6,25
2007	5,50	6,00	5,50
2006	6,00	6,50	6,00
2005	4,75	5,50	4,75
2004	4,50	5,00	4,50
2003	4,25	4,00	4,25
2002	5,25	5,25	5,25
2001	5,75	5,75	5,75
2000 ²	5,25	5,50	5,25

1 Tämän kirjan julkaisemiseen mennessä ei ole vielä tarkistettu vuoden 2010 loppupuolen perustekoron tasoa.

2 TEL:n laskuperustekorko oli 5,75 % ajalla 1.10.–31.12.2000.

Taulukko D.9. Täydennyskerroin b_{16} . Täydennyskerroin on määritelty liitteessä C.

Vuosi	1.1. %	1.7. %
2010 ¹	0,24	
2009	0,00	0,00
2008 ²	3,03	1,58
2007	2,46	2,96

1 Tämän kirjan julkaisemiseen mennessä ei ole vielä vahvistettu täydennyskerrointa 1.7.2010.

2 Vuonna 2008 vanhuuseläkevastuiden täydentämisessä täydennyskerroin määriteltiin nollassi.

Taulukko D.10. Osaketuottokerroin j ja kvartaalien osaketuottokertoimet OT_{Qn} , $n = 1, 2, 3, 4$. Kertoimet on määritelty liitteessä C.

Vuosi	j	OT_{Q1}	OT_{Q2}	OT_{Q3}	OT_{Q4}
2009	34,59 %	-24,62 %	102,35 %	85,35 %	16,08 %
2008	-42,19 %	-41,45 %	-14,74 %	-45,11 %	-59,24 %
2007	1,77 %	18,12 %	30,62 %	-8,01 %	-24,41 %

E Kustannustenjaon säädökset ja ohjeistus

Työeläkelainsäädäntö

Kustannusten jako eläkelaitosten kesken:

TyEL 173-180 §, MEL 153-154 §, MEL 156-159 §, MEL 161 §, YEL 138-139 §, YEL 141 §, MYEL 135-136 §, STM:n asetus 1423/2006

Kustannusten selvittely ja päätös kustannusten jakamisesta:

TyEL 183-185 §, MEL 161 §, YEL 142 §, MYEL 137 §

Vastuu Eläketurvakeskuksen kustannuksista:

ETKL 5 §

Viimeisen eläkelaitoksen kustannukset julkisille eläkelaitoksille:

VaEL 113 §, KuEL 136 §, KelaL 13 §, Kiel 23 §

Valtion osuus työeläkelainsäädännössä:

MEL 152 §, YEL 140 §, YEA 3 §, MYEL 135 §, MYEA 5 §

Työttömyysvakuutusrahaston maksu:

TyEL 182 §

EY-eläkkeet:

EosL

Lapsenhoidon tai opiskelun ajalta karttuneen eläkkeen korvaus

VEKL 8 §

Tasavallan presidentin asetus 1487/2007

VEKL-perusteet: www.etk.fi

Vakuutuskannansiirtoihin liittyvä lainsäädäntö

Laki työeläkevakuutusyhtiöistä luvut 10 ja 10 a, Eläkesäätiölaki luku 11 ja

Vakuutuskassalaki luku 12

Vastuunjakoperusteet ja muuta kustannustenjakoihin liittyvää

www.etk.fi

Vastuunjakoperusteiden soveltamisohjeet

tyoelakelakipalvelu.etk.fi

Eläkelaitosten väliset vakuutustoiminnan luovuttamiset vastuunjaossa

tyoelakelakipalvelu.etk.fi

EY-eläkesiirtolain soveltamisohjeet rahoitukseen ja kustannustenjakoon

www.etk.fi

- Soveltamisohjeet rahoitukseen ja vastuunjakoon (siirtopäivä ennen 1.1.2005)
- Soveltamisohjeet rahoitukseen (siirtopäivä 1.1.2005 tai sen jälkeen)
- Soveltamisohjeet kustannustenjakoon (siirtopäivä 1.1.2005 tai sen jälkeen)

Sopimus viimeisen laitoksen periaatteesta johtuvan eläkeselvittelyn tekemisestä Valtiokonttorin, Kuntien eläkevakuutuksen, Kansaneläkelaitoksen, Kirkon keskusrahaston ja Eläketurvakeskuksen kesken

- Vuoden 2007 kustannusten selvittely: Vilra-sopimus 11.12.2006
- Vuoden 2008 kustannusten selvittelystä lähtien: Vilra-sopimus 24.10.2008

F Lyhenteet

EoSL	Laki eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen eläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä
ETK	Eläketurvakeskus
Fiva	Finanssivalvonta
Kela	Kansaneläkelaitos
KelaL	Kansaneläkelaitoksesta annettu laki
Keva	Kuntien eläkevakuutus
KiEL	Evankelis-luterilaisen kirkon eläkelaki
KiPEL	Evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelaki
KKR	Kirkon keskusrahasto
KuEL	Kunnallinen eläkelaki
LEL	Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki
Mela	Maatalousyrittäjien eläkelaitos
MEL	Merimieseläkelaki
MELVpL	Laki merimieseläkelain voimaanpanosta
MYEL	Maatalousyrittäjän eläkelaki
OPEK	Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassa
SP	Suomen Pankki
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TaEL	Taiteilijoiden ja eräisiin erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaki
TEA	Työntekijäin eläkeasetus
TEL	Työntekijäin eläkelaki
TEL-L	TEL-lisäeläketurva
TVR	Työttömyysvakuutusrahasto
TyEL	Työntekijän eläkelaki
TyELVpL	Työntekijän eläkelain voimaanpanolaki
VaEL	Valtion eläkelaki
VEKL	Laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta
VK	Valtiokonttori
YEL	Yrittäjän eläkelaki
YELVpL	Laki yrittäjän eläkelain voimaanpanosta
YEL-L	YEL-lisäeläketurva

G Sanasto

Alite

Kustannustenjakojen kertoimien pyöristämisestä johtuva rahasumma, joka jää Eläketurvakeskuksen maksettavaksi. Alite otetaan huomioon seuraavan vuoden kustannustenjaoissa korkoutettuna.

Ansiotasoindeksi

Ansiotasoindeksi on suhdeluku, joka kuvaa keskiansioiden kehitystä jonkin perusjakson aikana. Yleensä perusjaksona on yksi vuosi.

Ansionalenema

Kokoaikatyön ja osa-aikatyön ansioiden erotus.

Edunjättäjä

Edunjättäjä on henkilö, jolle on karttunut työeläkettä ja jonka kuoleman jälkeen hänen edunsaajilleen maksetaan korvausta.

Edunsaaja

Edunsaajalla tarkoitetaan henkilöä, jolla vakuutuksenottajan tai vakuutetun sijasta on oikeus henkilövakuutuksesta suoritettavaan korvaukseen (VakSL 47 §) [24].

Eläkekassa

Eläkekassa on vakuutuskassa, jonka työnantaja, konserni tai samaan toimialaan kuuluvat työnantajat voivat perustaa. Eläkekassassa vakuutetaan eläkekassan osakkaiden työntekijöiden eläketurvaa.

Eläkelaitos

Eläkelaitos vakuuttaa lakisääteistä eläketurvaa ja kerää vakuutetuilta eläkevakuutusmaksuja. Yksityisen sektorin eläkelaitokset vakuuttavat TyEL:n ja MEL:n mukaisia sekä yrittäjien eläkelakien YEL:n ja MYEL:n mukaisia eläkkeitä. Merimies-eläkekassa vastaa MEL:n ja Maatalousyrittäjien Eläkelaitos MYEL:n mukaisista eläkkeistä. Julkisella sektorilla Kuntien Eläkevakuutus vakuuttaa KuEL:n, Valtiokonttori VaEL:n, evankelis-luterilainen kirkko KiEL:n ja ortodoksinen kirkko OrtKL:n mukaisia eläkkeitä. Lisäksi Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Pankin toimihenkilöillä sekä Ahvenanmaan maakuntahallituksen työntekijöillä on omat eläkelakinsa tai eläkesääntönsä.

Eläkelaji

Eläkelaji määrittää sen eläkkeen tyypin, jonka perusteella eläkettä maksetaan tai voidaan maksaa. Eläkelajeja ovat esimerkiksi vanhuuseläke, osa-aikaeläke, työkyvyttömyyseläke, osatyökyvyttömyyseläke, työttömyyseläke ja perhe-eläke.

Eläkesäätiö

Eläkesäätiö on säätiö, jonka yksi työnantaja tai konserni on perustanut hoitamaan työntekijöidensä eläketurvaa.

Eläketapahtuma

Eläketapahtuma tarkoittaa eläkkeen saamisen edellytysten täyttymistä. Työkyvyttömyyseläkkeessä eläketapahtuma on työkyvyttömyyden alkaminen. Perhe-eläkkeessä eläketapahtuma on edunjättäjän kuolema.

Eläkkeen kertasuoritus

Eläkkeen kertasuorituksella tarkoitetaan tilannetta, jossa eläkkeen saajalle maksetaan ansaittu eläke kokonaan yhdessä erässä. Kertasuorituksena voidaan maksaa vanhuuseläke, perhe-eläke ja täysi työkyvyttömyyseläke.

Ensisijaiset etuudet

Ensisijaisia etuuksia ovat tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuva päiväraha tai tapaturmaeläke, liikennevakuutuslain nojalla myönnetty omaan vammaan perustuva ansionmenetyskorvaus tai eläke, tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla myönnetty ansionmenetyskorvaus, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla myönnetty ansionmenetyskorvaus, sotilasvammalain (404/1948) nojalla myönnetty elinkorko ja sotilastapaturmalain nojalla myönnetty päiväraha tai tapaturmaeläke.

Etuusansio

Etuusansio on sosiaalietuuksien perusteella laskettu ansio, joka otetaan huomioon eläkkeen määrää laskettaessa.

Etuusperusteinen

Eläke on etuusperusteinen, jos etuuden taso on määrätty etukäteen tai se määräytyy ansiotason ja työhistorian pituuden perusteella.

Finanssivalvonta

Finanssivalvonta (Fiva) on rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomainen, jolle pääosin siirtyivät 1.1.2009 alkaen entisten Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvontaviraston tehtävät. Valvottavia ovat mm. pankit, vakuutusyhtiöt, työeläkevakuutusyhtiöt, eläkesäätiöt ja eläkekassat sekä muut vakuutuslalla toimivat, sijoituspalveluyritykset, rahastoyhtiöt ja pörssi.

Jakojärjestelmä

Jakojärjestelmässä vakuutusmaksuina kerätään kunakin vuonna vain se määrä, joka tarvitaan ko. vuonna maksettavien eläkkeiden rahoittamiseen ja järjestelmän hallintokuluihin.

Kuolevuus

Kuolevuudella tarkoitetaan tietyn väestön tietyllä aikavälillä kuolleiden yksilöiden suhteellista osuutta väestöstä. Kuolevuutta tarkastellaan erityisesti iän mukaan.

Kustannustenjakovuosi

Vuosi, jolta kustannustenjakoselvittely tehdään. Esimerkiksi kustannustenjakovuoden v lopulliset kustannustenjakoselvittelyt suoritetaan vuonna $v+1$.

Lakiosa

Tietyn eläkelain mukaan karttunut eläkeosa.

Lisäeläketurva

Lisäeläketurva on lakisäateistä eläkettä täydentävä vapaaehtoinen eläkevakuutus. Lisäeläketurva voi olla työnantajan järjestämää tai yksityishenkilön itse itselleen ottamaa.

Maksuperusteinen

Etuus (eläke) on maksuperusteinen silloin, kun se määräytyy maksettujen vakuutusmaksujen ja niille saatujen sijoitustuottojen perusteella. Yksilöllisiin tileihin perustuva järjestelmä on esimerkki täysin rahastoivasta maksuperusteisesta järjestelmästä.

MEL-vastuunjako-osa

MEL-eläkkeen TyEL:n eläketurvaa vastaava osa.

MEL-ylite

MEL-eläkkeen TyEL:n eläketurvan ylittävä osa.

Osaketuottokerroin

Osaketuottokerroin on lain eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuvelan kattamisesta 6 § 1 mom. mukaisen sijoitusryhmä IV.1 mukaisille sijoituksille laskettu eläkelaitosten keskimääräinen vuosituotto prosentteina vähennettynä yhdellä prosenttiyksiköllä. Sijoitusryhmään IV.1 kuuluvat sellaiset osakkeet, osuudet ja muut vastaavat sitoumukset, joilla käydään julkisesti kauppaa ETA- tai OECD-valtiossa.

Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu

Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu on järjestelmän kollektiivinen puskurirahasto, jolla varaudutaan lisääntyneeseen sijoitusriskiin ja josta sovitun ylärajan ylittävä osa siirretään vanhuuseläkevastuisiin.

Osittain rahastoiva järjestelmä

Suomen työeläkejärjestelmä on osittain rahastoiva järjestelmä. Osa eläkkeestä kustannetaan jakojärjestelmän mukaisesti ja osa rahastoivan järjestelmän mukaisesti.

Palkaton aika

Aika, jolta henkilö saa sosiaalietuutta, josta hänelle karttuu eläkettä. Palkatonta aikaa ovat esimerkiksi vanhempainraha-, sairauspäiväraha- ja työttömyyspäiväraha-kaudet.

Palkkakerroin

Indeksi, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,8 ja hintatason muutoksen painokerroin on 0,2.

Pankkipäivä

Kalenteripäivä, jolloin pankki on avoinna.

Perustekorko

Perustekorko on 20 prosenttia keskimääräisestä vakavaraisuudesta, kuitenkin vähintään 3 prosenttia. Perustekorolle lasketaan kaksi kertaa vuodessa vertailuarvo, jonka sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa. Perustekorkoa käytetään vakuutusmaksujen sekä kustannustenjaon erien korkoutukseen. Perustekorko on myös tasausvastuun ja tasoitusvastuun tuottovaatimus.

Pääoma-arvo

Pääoma-arvo on kuolevuus-, korko- ja muut tekijät huomioiden määritetty vastaisuudessa odotettavissa olevien menojen keskimääräinen laskennallinen summa [24].

Rahastoitu osa

Se osa TyEL- tai MEL-eläkkeestä, joka kustannetaan rahastoivalla järjestelmällä. Vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeessä voi olla rahastoitua osaa. Rahastoitu osa lasketaan jokaisen eläkelajin osalta omilla säännöillään.

Rahastoiva järjestelmä

Eläkeoikeus rahastoidaan sen syntymisvuonna tallettamalla tuolloin rahastoon määrä, joka korko, kuolevuus ja muut vastaavat tekijät huomioiden riittää ko. eläkeoikeudesta aiheutuviin suorituksiin koko siltä ajalta, jolta eläkettä maksetaan.

Rahastokorko

Rahastokorko (3 prosenttia) on eläkkeen pääoma-arvon laskennassa käytettävä tekninen korko. TyEL-eläkelaitokset ja Merimieseläkekassa ovat velvollisia vuosittain hyvittämään vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkerahastoja rahastokoron verran.

Rahastonsiirtovelvoite

Eläkelaitosten tuottovaatimusta sijoituksilleen kutsutaan rahastonsiirtovelvoitteeksi ja se muodostuu täydennyskertoimesta, osaketuottokertoimesta ja rahastokorosta.

Rekisteröity lisäeläketurva

Työnantaja saattoi ennen vuotta 2001 järjestää työntekijälle lakisääteistä eläketurvaa paremman eläketurvan ja rekisteröidä etuudet Eläketurvakeskuksessa. Tällaista ylimääräistä eläketurvaa kutsutaan rekisteröidyksi lisäeläketurvaksi. Vuodesta 2001 alkaen lisäeläketurvan piiriin ei ole otettu uusia henkilöitä, mutta vuoden 2000 lopussa voimassa olleita vakuutuksia voitiin jatkaa.

Siirtymämaksu

Muutettaessa valtion virastoja, laitoksia ja liikelaitoksia osakeyhtiöiksi tai siirrettäessä niiden toimintaa jo olemassa oleville osakeyhtiöille työntekijät siirretään valtion eläkejärjestelmästä yksityisen eläkejärjestelmän piiriin. Tällöin valtionyhtiön vakuuttanut eläkelaitos maksaa valtiolle siirtymämaksua kymmenen vuoden ajan. Siirtymämaksun suuruus on 80 prosenttia siirtyneiden työntekijöiden ansioista perittävästä vakuutusmaksun tasausosasta.

Suure

Suure on jokin asia, joka on mitattavissa tai jonka suuruus on määriteltävissä. Kustannustenjaon suureita ovat esimerkiksi eläkemeno ja palkkasumma.

Tasausmaksutulo

Tasausmaksu on työeläkemaksun tasausosasta kertynyt rahamäärä, jolla katetaan TyEL:n ja MEL:n mukainen yhteisesti kustannettava eläkemeno. Tasausmaksutulo on tasausmaksujen yhteismäärä.

Tasausosa

TyEL- tai MEL-eläkkeen rahastoidun osan ylittävä osa. Kutsutaan myös yhteisesti kustannettavaksi osaksi.

Tasausvastuu

Eläkelaitokset maksavat eläkkeiden rahastoimattomat osat vakuutusmaksuun sisältyvästä tasausosasta. Tasausvastuuseen jäävät ne yhteisesti kustannettavien eläkkeiden rahoittamiseen tarkoitettut varat, joita ei tarvita kyseisen vuoden eläkkeiden kustannuksiin [27].

Tasointuvastuu

Korvausvastuuseen sisältyvä, vakuutusliikkeen tuloksista kertynyt puskuri työeläkevakuutusyhtiöillä ja eläkekassoilla, jolla varaudutaan vakuutusliikkeen tappioihin eli mm. niihin vuosiin, jolloin myönnetään keskimääräistä enemmän uusia eläkkeitä.

TEL-lisäeläketurva

Työnantaja on voinut järjestää työntekijöilleen TEL:n etuja paremman eläketurvan, nk. rekisteröidyn TEL-lisäeläketurvan. Lisäeläketurvalla on paikattu eläkejärjestelmän voimaantulovaiheessa puuttuvaa perusturvaa ja vakuutettu eläketurvan

parannuksia kuten alennettuja eläkeikiä.

TEL-puoliväli-indeksi

Indeksi, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,5 ja hintatason muutoksen painokerroin on 0,5.

Toimintapääoma

Toimintapääomalla tarkoitetaan sitä määrää, jolla vakuutusyhtiön varat ylittävät yhtiön velat ja muut niihin rinnastettavat sitoumukset [24]. Toimintapääoma on tarkoitettu sijoitustoiminnan riskien tasaamiseen.

Tuleva aika

Aika eläketapahtumasta vanhuuseläkeikään.

Tulevan ajan eläke

Eläke, joka sisältää tulevalta ajalta saatavan eläkeosan.

Tulevan ajan tarkastelu aika

Eläketapahtumavuotta edeltävät viisi kalenterivuotta.

Työeläkelisä

Ennen vuotta 2005 eläkettä karttui työeläkelisän kautta palkattomilta ajoilta esimerkiksi työttömyys-, koulutus- ja kuntoutusetuuksien perusteella.

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta on eläkelaitoksista riippumaton ensimmäinen muutoksenhakuaste työeläkeasioissa.

Työeläkeindeksi

Indeksi, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,2 ja hintatason muutoksen painokerroin on 0,8.

Työnantajavakuutus

Yrittäjä saattoi järjestää itselleen vakuutuksen työnantajavakuutuksella ennen kuin YEL tuli voimaan vuonna 1970. Työnantajavakuutuksen eläkkeet käyttäytyvät kustannustenjaossa kuten TEL-lisäeläketurvan eläkkeet.

Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena oleva palkkasumma

Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena oleva palkkasumma sisältää ansiosidonnaisten työttömyyspäivärahojen, vuorottelukorvausten ja aikuiskoulutustukien perusteena olevat ansiot laskentavuodelta. Etuuden perusteena olevista ansioista huomioidaan etuudesta riippuen joko 55, 65 tai 75 prosenttia. Laskentavuoden työttömyysvakuutusrahaston maksun kokonaismäärä saadaan kertomalla työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena oleva palkkasumma keskimääräisellä TyEL-vakuutusmaksuprosentilla.

Täydennyskerroin

Osana rahastosiirtovelvoitteeseen kuuluu TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan vanhuuseläkevastuiden vuosittainen täydentäminen täydennyskerrointa vastaavalla vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkevastuiden tuotolla. Täydennyskerroin määräytyy eläkelaitosten keskimääräisen vakavaraisuuden perusteella ja sille lasketaan uusi vertailuarvo kaksi kertaa vuodessa. Täydennyskerroin arvo on vähintään nolla.

Vakavaraisuusaste

Vakavaraisuusasteella mitataan vakuutusyhtiön kykyä selviytyä yhtiötä uhkaavista erilaisista riskeistä [24]. Vakavaraisuusaste lasketaan jakamalla toimintapääoma vakavaraisuuden laskennassa käytetyllä vastuuvälillä.

Vakuutuskanta

Vakuutuskannalla tarkoitetaan sitä osaa eläkelaitoksen varoista ja sitoumuksista, joka on tarkoitettu jo alkaneiden tai tulevaisuudessa alkavien eläkkeiden kustantamiseen. Vakuutuskanta voidaan jakaa osiin siten, että tiettyä vakuutuskannan osaa vastaa tietyt eläkelaitoksen varat ja sitoumukset. Vakuutuskannasta puhuttaessa voidaan tarkoittaa myös kappalemääräisesti laskettua vakuutusten yhteislukumäärää.

Vakuutusmaksutulo

Työnantajien ja työntekijöiden maksamat eläkevakuutusmaksut (kannatusmaksut).

Vapaakirja

Karttunut eläkeoikeus. Vapaakirjaeläke tarkoittaa eläkettä, johon ei sisälly tulevalta ajalta saatavaa eläkeosaa.

Vastuunjaon tarkastelu aika

Eläketapahtumaa edeltävät kaksi kalenterivuotta. Käytetään määritettäessä työkyvyttömyyseläkkeen rahastoitua osaa ja eläkelaitosta, jonka vastuulla eläke on.

Vastuovelka

Vastuovelka muodostuu vakuutusmaksuvastuusta ja korvausvastuusta. Vakuutusmaksuvastuu on vakuutussopimuksista aiheutuva vastuu eli voimassa olevissa vakuutussopimuksissa tarkoitetuista tulevista vakuutustapahtumista johtuvien suoritusten ja näistä vakuutuksista johtuvien muiden menojen pääoma-arvo vähennettynä tulevien vakuutusmaksujen pääoma-arvolla. Korvausvastuu vastaa sattuneiden vakuutustapahtumien johdosta suoritettavia, maksamatta olevia korvaus- ja muita määriä sekä runsasvahinkoisten vuosien varalta laskettavaa tasoitusvastuuta.

VEKL-etuus

Alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta karttuva työeläkkeeseen verrattava etuus.

VILMA-periaate

Viimeisen eläkelaitoksen periaate, jonka mukaan eläkkeensaajalle maksaa koko eläkkeen se eläkelaitos, jossa eläkkeensaaja on ollut viimeiseksi vakuutettuna ennen eläkkeen alkamista.

Vilra-sopimus

Sopimus viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvan eläkeselvittelyn tekemisestä Valtiokonttorin, Kuntien eläkevakuutuksen, Kansaneläkelaitoksen, Kirkon keskusrahaston ja Eläketurvakeskuksen kesken.

YEL-lisäeläketurva

Yrittäjä on voinut järjestää itselleen YEL:n etuja paremman eläketurvan, nk. rekisteröidyn YEL-lisäeläketurvan. Lisäeläketurvalla on paikattu eläkejärjestelmän voimaantulovaiheessa puuttuvaa perusturvaa sekä vakuutettu eläketurvan parannuksia kuten alennettuja eläkeikiä.

Yhteisesti kustannettava osa

TyEL- tai MEL-eläkkeen rahastoidun osan ylittävä osa. Kutsutaan myös tasausosaksi.

Ylite

Kustannustenjakojen kertoimien pyöristämisestä johtuva rahasumma, joka jää Eläketurvakeskukselle. Ylite otetaan huomioon seuraavan vuoden kustannustenjaossa korkoutettuna.

Kirjallisuus

- [1] Eläkelaitosten väliset vakuutustoiminnan luovuttamiset vastuunjaossa.
tyoelakelakipalvelu.etk.fi
- [2] Eläketurvakeskuksen esitykset eräiksi vastuunjakoperusteiden kertoimiksi (29.9.1976 ja 23.9.1977).
- [3] Eläketurvakeskuksen esitys työttömyysvakuutusrahaston vakuutusmaksun eläkelakikohtaisessa jaossa käytettävien kertoimien arvoiksi vuodelle 2006 (17.9.2006).
- [4] Eläketurvakeskuksen yleiskirje 5/79.
tyoelakelakipalvelu.etk.fi
- [5] Eläketurvakeskuksen yleiskirje 7/82.
tyoelakelakipalvelu.etk.fi
- [6] Eläketurvakeskuksen yleiskirje A4/96.
tyoelakelakipalvelu.etk.fi
- [7] Eteran TyEL:n mukaisen vakuutuksen erityisperusteet.
- [8] Euroopan yhteisöjen henkilöasetus (ETY, Euratom; EHTY) N:o 259/68 liite VIII.
- [9] EY-eläkesiirtolain mukaiset erityisperusteet.
www.etk.fi
- [10] EY-eläkesiirtolain soveltamisohjeet rahoitukseen ja kustannustenjakoon.
www.etk.fi
- [11] Finanssivalvonnan määräys- ja ohjekokoelmat työeläkevakuutusyhtiöille, eläkesäätiöille ja eläkekassoille.
- [12] Hallituksen esitys HE 255/1990.
- [13] Hallituksen esitys HE 249/1993.
- [14] Hallituksen esitys HE 232/1996.
- [15] Hallituksen esitys HE 242/2002.
- [16] Hallituksen esitys HE 45/2005.
- [17] Hallituksen esitys HE 251/2006.
- [18] Hallituksen esitys HE 53/2007.

- [19] Hietaniemi Marjukka ja Ritola Suvi (toim.) 2007. Suomen eläkejärjestelmä. Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 2007:5.
- [20] Hurmerinta Saara, Puuperä Eeva ja Sankala Mikko 2010. Tilastoraportti vuoden 2008 kustannustenjaosta. Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 1/2010. Helsinki.
- [21] Hännikäinen Martti 2008. Historian havinaa vastuunjaosta. Luento Vastuunjaon selvittely käytännössä -kurssilla 4.3.2008.
- [22] Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Eteran internetsivut www.etera.fi.
- [23] Laki eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä 12.2.1999/165.
- [24] Pentikäinen Teivo ja Rantala Jukka 1995. Vakuutusoppi. Suomen vakuutusalan koulutus ja kustannus Oy. Jyväskylä.
- [25] Sosiaali- ja terveysministeriön päätökset perusteista, joiden mukaan eläkelaitokset vastaavat työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetuista kuluista (215/62, 625/65, 641/67 ja 385/75).
- [26] Tilastokeskuksen internetsivut www.stat.fi.
- [27] Tuomikoski Jaakko, Sorainen Janne ja Kilponen Satu 2007. Lakisääteisen työeläkevakuutuksen vakuutustekniikkaa. Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 2007:4. Helsinki.
- [28] TyEL:n mukaisen eläkevakuutuksen erityisperusteet.
- [29] Työeläkevakuuttajat TELA ry:n internetsivut www.tela.fi.
- [30] Työttömyysaikatyöryhmän loppumuistio 30.3.1995.
- [31] Työttömyysvakuutusrahaston internetsivut www.tvr.fi.
- [32] Vastuunjakoperusteet ja niiden perustelut vuosilta 1965-2010. Vastuunjakoperusteet vuosilta 2004-2010: www.etk.fi ja vuosilta 1965-2003: tyoelakelakipalvelu.etk.fi.
- [33] Vastuunjakoperusteiden soveltamisohjeet. tyoelakelakipalvelu.etk.fi
- [34] VEKL-perusteet. www.etk.fi
- [35] Vilra-sopimus 24.10.2008 (Sopimus viimeisen laitoksen periaatteesta johdettavan eläkeselvittelyn tekemisestä Valtiokonttorin, Kuntien eläkevakuutuksen, Kansaneläkelaitoksen, Kirkon keskusrahaston ja Eläketurvakeskuksen

kesken).

- [36] Yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisen eläkevakuutuksen laskuperusteet ja Eläkekassan YEL-osaston laskuperusteet.

Eläketurvakeskus on Suomen työeläkejärjestelmän lakisääteinen keskuselin. Eläketurvakeskus ylläpitää tutkimukseen liittyviä julkaisusarjoja, tilastoraportteja, katsauksia ja käsikirjoja. Eläketurvakeskus julkaisee käsikirja-sarjaan kuuluvan *Työeläkkeiden kustannustenjako* -kirjan. Kirjassa esitellään Suomen lakisääteisen työeläkejärjestelmän eläkekustannusten jako eläkelaitosten kesken.

Pensionsskyddscentralen är lagstadgat centralorgan för arbetspensionssystemet i Finland. Pensionsskyddscentralen ger ut en serie med forskningspublikationer, statistikrapporter, översikter och handböcker. Pensionsskyddscentralen ger ut boken *Työeläkkeiden kustannustenjako*, som hör till handboks-serien. I boken redogörs för hur kostnaderna för pensionerna enligt det lagstadgade arbetspensionssystemet i Finland fördelas mellan pensionsanstalterna.

The Finnish Centre for Pensions is the statutory central body of the earnings-related pension scheme in Finland. The Finnish Centre for Pensions maintains research publication series and issues statistical reports, reviews and handbooks. *Työeläkkeiden kustannustenjako* is published by the Finnish Centre for Pensions as part of a series of handbooks. The handbook presents the distribution of pension expenditure between pension providers in the Finnish statutory earnings-related pension scheme.

ISSN-L 1795-9578

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

00065 Eläketurvakeskus
Puh. 010 7511
Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 Pensionsskyddscentralen
Tfn 010 7511
Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus, Finland
Tel. +358 10 7511
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi